

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

BEDENKINGEN OVER STAATSHERVORMING EN PERSOONSGEBONDEN AANGELEGENHEDEN

Van de hand van prof. J. Gijssels verscheen in het *Rechtskundig Weekblad* van 2 september 1978 een artikel met als titel «Staatshervorming : de 'persoonsgebonden aangelegenheden' in Brussel en randgebied». Het noopt mij tot enkele bedenkingen.

Nu wil ik het niet hebben over het *begrip* persoonsgebonden materies. Ik wil er alleen op wijzen dat tot en voor het Egmontpact niemand er ooit aan gedacht had om die notie verder dan tot het gewestelijke (of gemeenschaps-) niveau door te drijven. Ik wil mij evenmin vermeien in politieke discussies. Die ontaarden immers meteen in een welles-nietes spelletje, waarbij elk op zijn eigen gelijk blijft zitten. Men is nu eenmaal voor of tegen iets.

Il wil mij daarom beperken tot enkele randbemerkingen die direct verband houden met de teksten, én van het Egmontpact, én van de Stuyvenbergakkoorden, en van het wetsontwerp nr. 461 dat thans in de Kamer besproken wordt.

1. Bevoegdheid van de Vlaamse gemeenschap ter zake van de persoonsgebonden materies

Uit de beschouwingen van Gijssels (R. W., 1977-78, 10-11) zou men moeten afleiden dat er volgens het Egmontpact alleen *gemeentelijke* bejaardentehuizen, gehandicapteninstellingen, ziekenhuizen enz. kunnen zijn. Hij stelt immers :

«De gemeenschapsinstellingen — gemeenschapsraad en gemeenschapsexecutief — verdwijnen helemaal naar de achtergrond».

En verder :

«Welke Brusselse gemeente zal aparte bejaardentehuizen of gehandicapteninstellingen oprichten van en voor de Vlaamse mensen, onder uitsluitend Vlaams beheer?»

Hierbij wordt uit het oog verloren dat de Vlaamse gemeenschapsraden en het Vlaamse gemeenschaps-executief de exclusieve bevoegdheid hebben, ook voor Brussel, ter zake van de persoonsgebonden materies en dat met name het Brusselse gewest daar niets in te zeggen heeft. De Vlaamse gemeenschapsministers met hun administratie zullen dus te Brussel net zo goed als in het Vlaamse land bejaardentehuizen kunnen oprichten resp. subsidiëren, evenals jeugdcentra, gehandicapteninstellingen en noem maar op. Het zijn echt niet alleen de gemeenten die dergelijke instellingen oprichten en/of subsidiëren. Niet te Brussel, niet in het Vlaamse of in het Waalse land.

Er is echter meer : ingevolge het Egmontpact, vooral zoals het uitgewerkt werd in de Stuyvenbergakkoorden en uiteindelijk in het ontwerp nr. 461, zullen ook de gemeenten verplicht zijn, ofwel hun ziekenhuizen, bejaardentehuizen, gehandicapteninstellingen, enz. om te vormen tot instellingen die zich heus richten tot de twee gemeenschappen te Brussel (die tweeledigheid moet erkend worden door zowel de Vlaamse als de Frans-talige gemeenschapscommissie van hun gemeente...), ofwel zullen zij die instellingen als Franstalig in stand blijven houden, doch dan dienen zij daartegenover *ten minste* een vierde (20 % tegenover 80 %) van de gelden die zij daarvoor besteden ook uit te trekken voor dergelijke eentalig-Nederlandse instellingen

(nieuwe artt. 166-167 Gemeentewet in art. 86 wetsontwerp nr. 461 ; cf. Stuyvenberg nr. 71 ; zie ook nieuw art. 191 Gemeentewet in art. 86 wetsontwerp nr. 461).

Het is dus in strijd met de teksten te stellen dat «alles om zo te zeggen bij het oude blijft». De Vlaamse gemeenschap, door tussenkomst van het Vlaamse gemeenschapsexecutief, heeft volle initiatiefrecht ter zake, ook te Brussel, terwijl de gemeenten verplicht worden een groot deel van hun begroting te besteden aan Vlaamse instellingen. In bepaalde Brusselse gemeenten is dit een sprong van 50.000 fr. naar tientallen miljoenen.

2. *Ten aanzien van het administratief toezicht*

Hier wil ik er enkel op wijzen dat de besluitvorming in het Brussels gewestelijk executief niet buiten de Vlamingen om kan, en, zoals hierna zal worden betoogd, op elk ogenblik door hen kan worden geblokkeerd. Daartegenover kon de voogdij in de huidige regeling eventueel uitgeoefend worden bv. door een Waals of een Franstalig Brussels minister van Binnenlandse Zaken.

Verder moet ik ook aanstippen dat tegen alle beslissingen van een gemeentebestuur of O.C.M.W. ter zake van persoonsgebonden materies, met inbegrip van het onderwijs (zonder voorbehoud), beroep kan worden ingesteld door de gemeentelijke gemeenschapscommissie, en dat dit beroep dan schorsend is, d.w.z. dat de beslissing intussen niet doorgaat, — terwijl de beslissing over het beroep in het Brusselse gewestelijke executief met dubbele meerderheid dient te worden genomen. Wat dan de eigenlijke voogdij betreft, geldt de bevoegdheid van de gewestexecutieve slechts voor de algemene voogdij. Terwijl de voogdij betreffende de materies voorbehouden aan de nationale wetgever en aan de Cultuurraden door deze assemblees aan door hen aangewezen (andere) overheden kan worden toegerekend (art. 98 *quinquies* ontwerp nr. 461 ; Stuyvenberg nr. 89).

3. *Betreffende de consensus in het Brussels gewestexecutief*

Vooreerst vergist Gijsels zich wanneer hij stelt dat in het Brussels agglomeratiecollege pariteit gold : er gold geen pariteit, doch een gegarandeerde Franstalige meerderheid van 7 tegen 6, aangezien de voorzitter door de voltallige agglomeratieraad werd gekozen, en er slechts tussen de overige twaalf leden evenveel Nederlandstaligen als Franstaligen dienden te zijn.

Dat college besliste zonder voorbehoud bij meerderheid van stemmen, zodat de Vlamingen daar inderdaad niets te zeggen konden hebben. In feite hebben zij ook nooit iets te zeggen gehad. Zij kregen zelfs geen enkele bevoegdheid. Hier wil ik nog niet eens gewagen van de

ingebouwde aanzetting tot vervalsing van de verkiezingen, waardoor in het college nog een paar F.D.F.-Vlamingen konden zitting nemen.

Wat de huidige hervorming betreft

Het is inderdaad zo dat in het Brusselse gewestexecutief de minst talrijke groep ten minste twee leden dient te hebben. Welnu, één enkele van hen beschikt over een vetorecht.

In dit verband acht ik het vrij onwetenschappelijk, de tekst te citeren van nr. 101 van Stuyvenberg, doch de laatste zin daarvan weg te laten. De laatste zin luidt : «Een voorafgaand ontslag verhindert elke beslissing van de executieve.»

Nu is het zo, dat zowel volgens de letterlijke betekenis van die tekst, als volgens de uitleg daaraan tijdens het debat over de Regeringsverklaring van 28 februari 1978 gegeven, als volgens de tekst van het wetsontwerp nr. 461 (art. 49) dit ontslag als gevolg heeft dat het college nog slechts beslissingen kan nemen in dringende aangelegenheden die als dusdanig eenparig door zijn leden worden erkend.

Wat houdt de regeling nu werkelijk in :

— De beslissing in kwestie kan niet tot stand komen wanneer één lid (niet «de twee Vlamingen») vooraf ontslag neemt omdat het er zich niet mee akkoord kan verklaren.

— Doch niet alleen die beslissing komt niet tot stand, er kan ook geen andere beslissing, over welke materie ook meer genomen worden. Slechts wanneer alle leden van het college, dus met inbegrip van de Vlamingen, en o.m. van het ontslagnemend lid, een aangelegenheid als «dringend» erkennen, kan het daarover enige beslissing nemen.

— Het (gehele) college zal geacht worden ontslagnemend te zijn indien binnen 40 dagen na zulk ontslag van een lid niet in zijn vervanging is voorzien.

Nergens staat dat «de twee Vlamingen» hun ontslag moeten indienen. Het is ook in strijd met de tekst te beweren dat er na het ontslag «twee nieuwe Vlaamse leden» moeten worden benoemd. Niet alleen is één enkele voldoende, doch er is geen enkel beletsel opdat *diegene die ontslag genomen heeft zonder meer opnieuw gekozen wordt*. Hij blijft trouwens in functie (art. 55 ontwerp nr. 461).

De meerderheid kan zich dus helemaal niet van een contestataire minderheid «gewoon ontdoen». Integendeel één enkel lid, nemen wij bij wijze van voorbeeld een Vlaming in het Brusselse gewestexecutief, kan uiteindelijk het gehele executief tot ontslag dwingen, mits het slechts door zijn taalgroep (i.c. door de Vlamingen, die dus de zaak volledig in handen hebben) gesteund wordt en voor zover geen akkoord wordt bereikt (cf. art. 49, § 3, wetsontwerp nr. 461).

Het is ook in strijd met de tekst te stellen dat de omstreden beslissing heel de tijd van kracht zou blij-

ven. Art. 49, § 1, bepaalt immers uitdrukkelijk : «Het voorafgaand ontslag verhindert elke beslissing.»

Slechts volledigheidshalve zij hierbij aangestipt dat er waarschijnlijk een zetfout is geslopen in het stuk van prof. Gijssels, waar hij spreekt (kol. 14) over de «betwiste gemeentelijke beslissing», — hier wordt uiteraard een «gewestelijke» beslissing bedoeld.

Hoe zal het in werkelijkheid gaan ?

Wanneer het Brusselse gewestexecutief, d.w.z. de meerderheid daarvan, een beslissing wil doordrukken die voor de Vlamingen onaanvaardbaar is, zal één lid ontslag nemen, en daardoor die beslissing verhinderen, en tevens elke verdere werking van het Brusselse gewestexecutief onmogelijk maken.

Wie zit er dan in de impasse ? Diegenen toch die niets meer kunnen doen, d.w.z. (de meerderheid in) het Brusselse gewestexecutief. Met dit bijzonder onaangename bijkomende gevolg dat indien zij binnen 40 dagen geen oplossing vinden, het hele executief, ook alle Franstalige leden daarvan, ontslagnemend zijn.

Wie zal dan moeten praten om uit het slop te geraken ? En wie heeft dat te Brussel nooit voorheen moeten doen ? De Franstaligen, inderdaad.

N.B. De Brusselse gewestraad en het Brusselse gewestexecutief hebben uiteraard geen enkele bevoegdheid ter zake van persoonsgebonden materies. Zodat het zinnetje onder aan kolom 14 en boven aan kolom 15 in het stuk van Gijssels wel als een onachtzaamheid mag worden beschouwd.

4. De gemeentelijke gemeenschapscommissies

Hier een paar opmerkingen slechts.

Volgens het Egmontpact, en volgens het nieuwe artikel 172 van de gemeentewet (art. 86 wetsontwerp nr. 461) kunnen gemeentelijke kredieten of kredieten van het O.C.M.W. bestemd voor een cultuurgemeenschap slechts vastgelegd worden op voorstel of overeenkomstig het eensluidend advies van de betrokken gemeentelijke gemeenschapscommissie. En art. 172 voegt eraan toe : «op straffe van nietigheid».

Wanneer een gemeente slechts kredieten mag vastleggen overeenkomstig het «eensluidend» voorstel of advies van een instelling, i.c. de gemeenschapscommissie, is het nogal duidelijk dat zij niet alleen verplicht is met dat advies rekening te houden, doch dat zij er zelfs niet van mag afwijken. Dat werd voor zoveel nodig nog beklemtoond door de bijvoeging «op straffe van nietigheid». Men moet uiteindelijk aan de woorden toch nog enige zin geven.

5. Het recht van hoger beroep van de gemeenschapscommissie

Niet ontkend kan worden dat het recht van beroep zeer uitgebreid is : vrijwel onbeperkt ter zake van cul-

turele en persoonsgebonden (algemeen : socio-culturele) aangelegenheden, en bovendien ook bij andere, in geval van discriminerende beslissing.

Gijssels legt uit dat, aangezien het gewestexecutief over het beroep beslist «met een dubbele meerderheid», zulk beroep vanwege de Vlaamse gemeenschapscommissie zeer moeilijk door de meerderheid van de Franstaligen zal worden ingewilligd. Hij besluit dat Egmont en Stuyvenberg op dit stuk «juridisch woordenkramerij» bieden.

Doch hij vergeet het belangrijkste nl. dat ter zake van persoonsgebonden aangelegenheden, en daarover gaat het dan toch, dit beroep *schorsend* is : de beslissing van het college van burgemeester en schepenen, van de gemeenteraad of van het O.C.M.W. kan intussen niet doorgaan (Stuyvenberg nr. 75 a, laatste lid ; nieuw art. 186, § 3, Gemeentewet in art. 86 van ontwerp nr. 461).

Dit geldt n.b. niet alleen voor de beslissingen waarvoor een «eensluidend» voorstel of advies nodig is, *doch ook voor de andere*. Het is wetenschappelijk niet verantwoord bij de bespreking van het recht van hoger beroep van de gemeenschapscommissie dit schorsend karakter te verzwijgen.

6. Betreffende socio-culturele instellingen : status quo ?

De ten deze gemaakte opmerkingen zijn grotendeels dezelfde als die bij 1.

1) De Vlaamse gemeenschap, vertegenwoordigd door de gemeenschapsraad (in het overgangsregime : de cultuurraad) en de gemeenschapsministers, heeft uiteraard volledige bevoegdheid om inderdaad een eentalig Nederlands net van sociaal-culturele instellingen uit te bouwen, onder uitsluitend Vlaams beheer, evenwichtig gespreid over het Brusselse gebied overeenkomstig de behoeften van de Vlaamse bevolking. Dat kan niemand, geen nationale regering, geen Brussels gewest of gemeentebestuur, haar beletten. Gijssels heeft uit het oog verloren dat de gemeenschapsraad en de gemeenschapsexecutieve voor de Vlaamse socio-culturele instellingen te Brussel uitsluitend bevoegd zijn, — net zoals voor de «culturele» instellingen in meer beperkte zin.

2) Er is echter meer : er zullen inderdaad, zoals nu het geval is, ook gemeentelijke socio-culturele instellingen (bejaardentehuizen e.dgl.) zijn en blijven.

Die kunnen inderdaad eentalig of tweetalig zijn. Op dit ogenblik zijn zij helaas voor 90 % of meer eentalig Frans. Gijssels ergert er zich aan dat in Stuyvenberg zou zijn gepreciseerd dat het gaat om «instellingen die zich tot één gemeenschap richten en die welke zich tot de twee gemeenschappen richten». Het is duidelijk dat de zin dezelfde blijft. Slechts voor de wetenschappelijke exactheid zij er hier op gewezen dat in art. 88 van het wetsontwerp nr. 461 wordt gesproken van instellingen die moeten worden beschouwd «als behorend tot de

ene en de andere gemeenschap». Dit is geen verzwakking van het criterium, eerder een versterking. Een instelling kan immers theoretisch «tweetalig» zijn, en toch niet kunnen worden beschouwd als (ook) «behorend tot de Nederlandse cultuurgemeenschap».

3) Er kunnen nog andere opmerkingen gemaakt worden.

— Vooreerst wordt buiten beschouwing gelaten dat de eentalig Nederlandse socio-culturele instellingen in de Brusselse gemeenten alleszins een minimum van 20 % zullen moeten krijgen van de voor eentalige instellingen bestemde kredieten, — hetgeen in de meeste gemeenten het tien- of twintigvoud zoniet meer is van wat zij nu krijgen. Slechts in enkele gemeenten is de toestand tamelijk normaal; in de andere krijgen de Vlaamse instellingen en verenigingen een aalmoes.

— Het gevaar dat alles wat zich heden richt «tot de twee gemeenschappen», ook in de toekomst als dusdanig erkend zal blijven, bestaat niet alleen niet praktisch, doch ook niet theoretisch: om als dusdanig te kunnen beschouwd worden, moeten socio-culturele instellingen erkend worden door de twee plaatselijke gemeenschapscommissies (Stuyvenberg nr. 43). Dat wil zeggen dat wanneer de Vlaamse gemeenschapscommissie van oordeel is een instelling niet te kunnen aanvaarden als een die tot de twee gemeenschappen behoort, zij dat ook niet zal zijn, — derhalve als eentalig moet worden beschouwd, — en de haar eventueel toegekende subsidies of kredieten zullen moeten worden genomen op de afdeling «kredieten bestemd voor h  r cultuurgemeenschap» ! En daar is men gebonden aan de «maximum» 80 — «minimum» 20 % verhouding.

Merkwaardig genoeg komt prof. Gijssels, na de diatribe die hij tegen het stelsel heeft gehouden in kol. 17 even later (kol. 18) tot de ontdekking dat dit toch een lichtpunt is, en dat de gemeenten zullen verplicht zijn tot het oprichten van uitsluitend Vlaamse of Franstalige diensten. Helaas zonder de daaraan voorafgaande uiteenzetting te wijzigen.

7. De financiering

Gijssels meent dat de «minimum» 20 % geen vooruitgang is, slechts van een louter boekhoudkundige benadering getuigt alsmede van slecht boekhoudkundig inzicht. Hij voert daartoe aan:

— dat de meeste socio-culturele diensten «zich tot de twee gemeenschappen zullen blijven richten».

Intussen is weer vergeten (wij zijn inderdaad ook weer een kolom verder) dat het van de Vlamingen zal afhangen of een instelling als «behorend tot de twee cultuurgemeenschappen» erkend zal worden, en derhalve hoe groot de «eentalige» socio-culturele kredieten zullen zijn (zie hierboven 5, 3°).

— dat de Vlaamse verantwoordelijken gedwongen worden in hun gemeente te blijven.

Onderschat men dan zo de Brusselse Vlamingen, dat men ze niet in staat acht om gezamenlijk, met alle gemeenschapscommissies en andere verantwoordelijken een plan uit te werken om inderdaad de instellingen behoorlijk te spreiden, en in de ene gemeente een Vlaams bejaardentehuis op te richten (er zijn er nog zeer veel nodig: op de ca. 600 bejaardentehuizen te Brussel zijn er vrijwel geen Nederlandstalige), in de andere een muziekschool, elders een dienst voor thuisverzorging, elders een jeugdclub enz. Bovendien wordt hier uit het oog verloren dat de kredieten niet elk jaar opgebruikt moeten worden, doch kunnen worden overgedragen naar het volgende jaar (nieuw art. 173 Gemeentewet in art. 86 ontwerp nr. 461), en komen dan niet in mindering van het gewaarborgd minimum van dit jaar (zelfde artikel).

Slechts volledigheidshalve zij er op gewezen dat het minimum van 20 % *per gemeente* wordt berekend, en dus ook geldt voor bv. St.-Gillis, Vorst, Oudergem, Etterbeek, e.d. terwijl in de gemeenten waar thans méér wordt besteed (en waar ook meer Vlaamse kiezers zijn) de procentsgewijze verhouding blijft gelden wanneer die meer dan 20 % is, — terwijl bovendien tot geen discriminerende vermindering mag worden overgegaan (hetzij in vergelijking met de andere gemeenschap, hetzij in vergelijking met de voorgaande jaren) (nieuw art. 167, § 1, 2e lid, Gemeentewet in art. 86 ontwerp nr. 461).

8. Waar blijft de Vlaamse gemeenschap?

Ik verwijs hier vooreerst nogmaals naar wat hierboven onder nrs. 1 en 5 werd gezegd. Gijssels herhaalt dat «alles gebeurt en zal blijven gebeuren op gemeentelijk vlak, waar de Vlamingen het zwakst zijn».

Hij beweert ook dat de Vlaamse gemeenschap niet zal kunnen optreden. Waar staat dat?

Volgens Egmontpact, Stuyvenberg en ontwerp nr. 461 zijn de gemeenschapsraden (voorlopig nog Cultuurraden) wetgevend orgaan en de gemeenschapsexecutieven uitvoerende organen van resp. de Vlaamse en de Waalse gemeenschap, zowel in het Vlaamse land als in Brussel.

Zij hebben volledige bevoegdheid om alles wat zij willen doen van «gemeenschaps»-wege, ook te Brussel, tot stand te brengen: instellingen oprichten en onderhouden, manifestaties organiseren, activiteiten subsidiëren, met andere woorden het gehele sociaal-culturele leven van hun gemeenschap te Brussel *soverein* organiseren, en dat evengoed als zij dat in het Vlaamse land kunnen.

Het is natuurlijk niet omdat er maar vier leden in dat executief zijn, dat het zwakker zou wezen. *Alle* leden van het executief zullen overigens bevoegdheid hebben te Brussel. Gijssels heeft blijkbaar niet begrepen dat men de aanwezigheid van ten minste één Brusselse Vlaming in het Vlaamse executief heeft willen garande-

ren, doch het zal niet die alleen zijn die voor Brussel bevoegd is.

Het is terloops gezegd onjuist dat het Brusselse lid van het gemeenschapsexecutief «collegiaal met zijn Franstalige collega» zou optreden. Als lid van het *Vlaamse* gemeenschapsexecutief beslist het Brusselse lid collegiaal samen met zijn collega's van dat executief. Het is trouwens alleen tegenover de gemeenschapsraad (voorlopig Cultuurraad) politiek verantwoordelijk. Het neemt slechts met «raadgevende stem» zitting in het executief van het Brusselse gewest (nieuw art. 27, § 1, wet 21 juli 1971, in art. 92ter, voordien art. 81 ontwerp nr. 461) en heeft verder een paar specifieke taken samen met zijn Franstalige collega.

Ik moge in dit verband nog verwijzen naar de hergroepering van de administraties in autonome Nederlandse en Franse administraties, onder het gezag van het Nederlandse resp. Franse gemeenschapsexecutief (art. 85 ontwerp nr. 461).

Moge hier nog aan toegevoegd worden dat de gemeenschappen wel *implied powers* hebben (zie o.m. art. 74 ontwerp nr. 461, naast wat reeds in de wet van 21 juli 1971 stond; de Raad van State maakt daar zelf enig bezwaar tegen!), en dat zij wel degelijk toezicht zullen uitoefenen, met name telkens wanneer door een decreet (of door de wet) hun dat toezicht zal zijn toegekend.

9. Betreffende de dotaties

Het betoog van prof. Gijssels bereikt een gevaarlijk dieptepunt wanneer hij «ontdekt» dat de dotaties voor de gemeenschappen aanvankelijk zouden worden bepaald op het niveau «van de huidige dotaties van de

cultuurraden». En nog preciezer uitgedrukt: «zonder rekening te houden met de toevoeging van de persoonsgebonden sector» (kol. 22).

Dat is zodanig in strijd met de evidentie, dat het ten behoeve van de wetenschappelijke naam van de auteur slechts door een formele erkenning van zijn vergissing kan worden rechtgezet. Ik wil overigens de goede trouw van de auteur niet in twijfel trekken, en geloven in een tijdelijke schaaakblindheid.

Het is immers nogal duidelijk dat «de huidige behoeften» verwijst naar de kredieten die *voor de verschillende materies waaromtrent de wetgevende bevoegdheid aan de cultuurraden zal worden overgedragen* op dit ogenblik in de verschillende desbetreffende begrotingen zijn opgenomen.

Voor zoveel nodig blijkt dit nog eens uitdrukkelijk uit de tekst van art. 83 van ontwerp nr. 461: het totale krediet (d.i. de dotatie) «wordt voor het eerst van toepassing zijnde begrotingsjaar bepaald door de *begrotingsmachtigingen en -kredieten die nodig zijn voor de uitoefening van het beleid door de cultuurgemeenschappen*».

Slechts volledigheidshalve moge ik de data in herinnering brengen: het ontwerp dateert van 11 juli 1978, het artikel werd gepubliceerd op 2 september 1978*.

F. Baert

Volksvertegenwoordiger

* Opmerking van de redactie: Het stuk van prof. J. Gijssels werd geschreven vóór de gerechtelijke vakantie. De reactie hierop van volksvertegenwoordiger Frans Baert werd omwille van de objectiviteit in dit nummer opgenomen. Het lag en ligt niet in de bedoeling de kolommen van dit blad open te stellen voor een polemiek over het Egmontpact.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 29 MEI 1978

Voorzitter-rapporteur: de h. Gerniers

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Houtekier en Bützler

Arbeidsovereenkomst bedienden—Opzeggingsvergoeding—Verdiensten verworven krachtens de overeenkomst—Enkel en dubbel vakantiegeld—Aanrekening—Percentage.

De opzeggingsvergoeding omvat niet alleen de wedden maar ook de verdiensten verworven krachtens de overeenkomst.

Het vakantiegeld is een krachtens de overeenkomst verworven verdienste en komt derhalve in beginsel voor de berekening van de opzeggingsvergoeding in aanmerking; het mag evenwel geen tweemaal in aanmerking genomen worden, m.n. eenmaal als wedde en eenmaal als verdienste.

Indien de «normale bezoldiging in overeenkomst met de vakantiedagen» die de werkgever krachtens art. 38, 1°, van het K.B. 30 maart 1967 betaalt—d.i. het normale loon—bij de maandwedde wordt bijgeteld, dan wordt hetzelfde voordeel tweemaal in aanmerking genomen.

N.V. W. t/ N.

Conclusie van de advocaat-generaal H. Lenaerts

Het arrest beslist dat het enkel vakantiegeld mede in aanmerking komt voor de berekening van de opzeggingsvergoeding die de werkgever aan de bediende verschuldigd is.

Het Hof heeft in deze zeer betwiste aangelegenheid¹ nog geen uitspraak gedaan. Wel heeft het, bij arresten van 22 mei 1974² en 4 december 1974³ beslist dat het dubbel vakantiegeld in aanmerking moet worden genomen om de opzeggingsvergoeding te berekenen. De beginselen waarvan deze rechtspraak uitgaat, gelden ook in deze zaak, maar de toepassing ervan is naar mijn oordeel verschillend, omdat nog rekening moet worden gehouden met een bijkomende regel die in de vorige arresten niet aan de orde kwam.

Uitgangspunt van de voornoemde arresten is artikel 20, tweede lid, van de Arbeidsovereenkomstenwet bedienden, luidens hetwelk de opzeggingsvergoeding «niet alleen de wedden, maar ook de verdiensten verworven krachtens de overeenkomst» behelst. En luidens artikel 1135 van het Burgerlijk Wetboek verbinden de overeenkomsten ook tot alle gevolgen die door de wet aan de verbintenis, volgens de aard ervan, worden toegekend.

Nu verleent de Vakantiewet aan de werknemers, die door een arbeidsovereenkomst verbonden zijn, een recht op vakantiegeld. En dit wordt, luidens artikel 13 van die wet, aan de bedienden rechtstreeks door de werkgever betaald.

Het lijdt dus geen twijfel dat het vakantiegeld een «verdienste verworven krachtens de overeenkomst» is in de zin van artikel 20, tweede lid, van de Arbeidsovereenkomstenwet bedienden.

De genoemde arresten van 22 mei en 4 december 1974 leiden daaruit af dat het bijkomend vakantiegeld zulke verdienste is. Maar dit geldt ook voor elke andere vorm van vakantiegeld dat de werkgever krachtens de wet verschuldigd is.

Het reeds vermelde artikel 13 van de Vakantiewet maakt onderscheid tussen het gewone en het aanvullende vakantiegeld. Dit laatste is het vakantiegeld dat aan de jonge werknemers die hun studies of leertijd pas beëindigd hebben, wordt toegekend voor de aanvullende vakantie die zij genieten wanneer zij binnen vier maanden na hun studies of leertijd voor de eerste maal in dienst van een werkgever treden⁴. Het gewone vakantiegeld is datgene wat toegekend wordt voor de gewone vakantie waarop iedere werknemer recht heeft en waarvan de duur wordt vastgesteld in verhouding tot het aantal dagen of maanden gedurende welke hij het vorige jaar — d.i. het vakantiedienstjaar — tewerkgesteld is geweest⁵.

Hoewel de Vakantiewet daarvan niet uitdrukkelijk gewag maakt, wordt algemeen onderscheid gemaakt tussen enkel en dubbel vakantiegeld. Volgens de oorspronkelijke Vakantiewet van 8 juli 1936 was het vakantiegeld gelijk aan het loon dat de werknemers gedurende de vakantiedagen hadden moeten verdienen. Sedert de wet van 10 augustus 1947 werd het normale loon voor de vakantiedagen geleidelijk verdubbeld om de werknemers in de mogelijkheid te stellen werkelijk vakantie te nemen en de daaraan verbonden bijkomende uitgaven te doen. Van dan af is er algemeen sprake van enkel en dubbel vakantiegeld⁶.

Telkens echter als het dubbel vakantiegeld voor een week definitief verworven was, werd het in de algemene regeling opgenomen en werd een globaal bedrag vastgesteld, dat zowel het enkel als het

dubbel vakantiegeld omvatte⁷. Daarom maakt de Vakantiewet geen gewag van dat onderscheid, maar stelt artikel 9 het totale bedrag vast op 14 t.h. van het loon dat de werknemer tijdens het vakantiedienstjaar heeft verdiend. Maar dit stemt overeen met enkel vakantiegeld voor vier weken vakantie en dubbel vakantiegeld voor drie weken. Het loon van een week wordt immers geacht overeen te komen met 1/50 of 2 t.h. van het jaarloon, zodat het loon voor vier weken plus nog eens dat loon voor drie weken, of anders gezegd dubbel loon voor drie weken vakantie en enkel loon voor de vierde week, een totaal geven van 7 maal 2 t.h. of 14 t.h.⁸.

Het onderscheid tussen enkel en dubbel vakantiegeld komt, wat de bedienden betreft, wel indirect tot uitdrukking in de wijze waarop de werkgever het vakantiegeld betaalt.

Volgens artikel 38 van het koninklijk besluit van 30 maart 1967 betaalt de werkgever aan de bediende die vakantie neemt :

1° «de normale bezoldiging in overeenkomst met de vakantiedagen», d.w.z. hij betaalt het loon gewoon door tijdens de vakantieperiode, precies zoals voor de maanden gedurende welke geen vakantie werd genomen ; aldus lijdt de bediende wegens zijn vakantie geen loonverlies, wat overeenkomt met de betaling van het enkel vakantiegeld ;

2° per maand tewerkstelling tijdens het vakantiedienstjaar een loonbijslag van 1/16 van de maandwedge. Heeft de bediende het hele jaar gewerkt, zodat hij recht heeft op volledige vakantie, dan bedraagt die bijslag dus 12 maal 1/16 of 3/4 van de maandwedge, wat ongeveer overeenstemt met drie weken loon of het dubbel vakantiegeld.

Zowel dit enkel als dit dubbel vakantiegeld zijn verdiensten verworven krachtens de overeenkomst. Maar het enkel vakantiegeld, betaald overeenkomstig artikel 38, 1°, van het koninklijk besluit van 30 maart 1967, is niet anders dan de normale wedde die wordt doorbetaald.

Wanneer nu de opzeggingsvergoeding wordt vastgesteld op zoveel maal de maandwedge als het aantal maanden dat de opzeggingstermijn had moeten duren, maakt het geen verschil of die maandwedge wordt uitbetaald voor periodes gedurende welke de bediende onafgebroken arbeid heeft verricht, dan wel voor periodes gedurende welke hij geheel of gedeeltelijk niet heeft gewerkt. Wanneer de bediende ziek is, behoudt hij in de regel zijn recht op loon gedurende de eerste dertig dagen⁹. Maar niemand zal eraan denken zijn opzeggingsvergoeding met 30 dagen loon te verhogen, omdat hij het afgelopen jaar ziek is geweest. En nochtans is ook dat loon voor 30 dagen een voordeel dat de wet voor niet verrichte arbeid toekent en dus een verdienste verworven krachtens de overeenkomst.

Met het voornoemde enkele vakantiegeld is het precies hetzelfde. Het is eveneens het krachtens de wet doorbetaalde loon voor niet verrichte arbeid. Het komt principieel weliswaar in aanmerking voor de berekening van de opzeggingsvergoeding. Maar het moet er niet meer worden bijgeteld, wanneer de maandwedge reeds zonder enige beperking of aftrek wegens niet verrichte arbeid in rekening is gebracht. Want dan zou men dat doorbetaalde loon in werkelijkheid tweemaal in aanmerking nemen.

Anders ware het, indien de opzeggingsvergoeding alleen zou worden berekend op de werkelijk verdiende wedde voor verrichte arbeid gedurende het aantal laatste maanden van de dienstbetrekking dat overeenstemt met de opzeggingstermijn. Dan zouden er de bedragen aan moeten worden toegevoegd die werden uitbetaald voor de periodes gedurende welke geen arbeid werd verricht, bijvoorbeeld

¹ Zie hieromtrent o.m. DE LEYE, «De weerslag van het vakantiegeld op de opzeggingsvergoeding voor bedienden», R.W., 1973-74, 295 ; TAQUET en WANTIEZ, *Congé, préavis, indemnité*, II, blz. 84.

² Arr. Cass., 1974, 1057 (2 arresten), R.W., 1974-75, 1243.

³ Arr. Cass., 1975, 402, R.W., 1975-75, 2205.

⁴ Wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, gecoördineerd op 28 juni 1971, art. 5 ; koninklijk besluit van 30 maart 1967, artt. 25 e.v. en 50 e.v.

⁵ Gecoördineerde wetten, artt. 2 e.v. ; koninklijk besluit van 30 maart 1967, artt. 35, 36, 60 en 61.

⁶ Zie bijvoorbeeld : wet van 1 april 1969 tot toekenning van een dubbel vakantiegeld voor de derde vakantieweek aan de werknemers.

⁷ Zie bijvoorbeeld : wet van 26 maart 1970 tot integratie van het dubbel vakantiegeld voor de derde vakantieweek in de regeling voor jaarlijkse vakantie van de werknemers.

⁸ Van de vierde vakantieweek worden thans ook wel minstens twee dagen dubbel betaald, maar dan krachtens de c.a.o. nr. 20 van 29 januari 1976, gesloten in de Nationale Arbeidsraad (algemeen verbindend verklaard bij K.B. van 10 mei 1976). Dit valt voorlopig dus nog buiten de wettelijke regeling.

⁹ Wetten betreffende het bediendencontract, gecoördineerd op 20 juli 1955, art. 10, § 1.

wegens ziekte of vakantie. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn, indien volgens de vakantiewetgeving de wedde tijdens de vakantie niet moest worden doorbetaald, maar de bediende een vergoeding zou ontvangen die met het verloren loon overeenstemt, en dan nog op voorwaarde dat alleen de werkelijk verdiende wedde voor de berekening van de opzeggingsvergoeding in aanmerking zou komen.

Nu echter het enkel vakantiegeld, luidens artikel 38, 1°, van het koninklijk besluit van 30 maart 1967, de doorbetaalde wedde is en deze reeds in de opzeggingsvergoeding begrepen is, mag dit bedrag er niet meer aan toegevoegd worden. Want dan zou het tweemaal in aanmerking worden genomen, nl. eenmaal als wedde en eenmaal als verdienste verworven krachtens de overeenkomst. En dat is vanzelfsprekend niet de draagwijdte van artikel 20, tweede lid, van de Arbeidsovereenkomstenwet bedienden. Bedoeling is alleen te onderstrepen dat het begrip wedde hier een ruime betekenis heeft; maar de strekking ervan is zeker niet te bepalen dat hetgeen reeds in de eigenlijke wedde begrepen is, nog een tweede maal als verdienste in aanmerking moet komen.

Uit het voorgaande kan dus worden afgeleid dat, zoals het middel terecht aanvoert, het enkel vakantiegeld niet aan de opzeggingsvergoeding mag worden toegevoegd. Maar dan moet daarbij wel de nadruk erop worden gelegd dat zulks alleen geldt, wanneer het reeds begrepen is in de wedde die voor de berekening van de opzeggingsvergoeding in aanmerking komt; en dit is het geval met het deel van het vakantiegeld dat bedoeld wordt in artikel 38, 1°, van het koninklijk besluit van 30 maart 1967. Is het erin niet begrepen, dan moet het wel in aanmerking worden genomen overeenkomstig het algemeen uit de rechtspraak van het Hof af te leiden beginsel dat vakantiegeld een verdienste is verworven krachtens de overeenkomst.

Nu gaat het in de onderhavige zaak ongetwijfeld om het in genoemd artikel 38, 1°, bedoelde enkel vakantiegeld, dat het bestreden arrest tweemaal aanrekent.

Het beslist immers dat aan het volledige maandloon 12 t.h. moet worden toegevoegd, zijnde het enkel en het dubbel vakantiegeld. Deze 12 t.h. komen overeen met het totale vakantiegeld, zoals het door artikel 9 van de Vakantiewet was bepaald alvorens de wet van 28 maart 1975 de vierde week vakantie verplicht maakte. Zoals hiervoor werd uiteengezet omvat dit percentage inderdaad het zgn. enkel en dubbel vakantiegeld, dat respectievelijk overeenstemt met de in artikel 38, 1° en 2°, van het uitvoeringsbesluit bedoelde bedragen. Voorwerp van de betwisting was echter, alleen het enkel vakantiegeld, omdat het dubbel vakantiegeld reeds was betaald. Het betwiste bedrag betrof dus alleen het gedeelte van de 12 t.h. dat overeenkomt met het bedrag bedoeld in genoemd artikel 38, 1°.

Volledigheidshalve moge nog de redengeving van het bestreden arrest onder ogen worden gezien, die het arbeidshof tot de verkeerde beslissing heeft geleid.

Uitgangspunt hiervan is dat de bediende ook 12 t.h. vakantiegeld zou hebben ontvangen op de wedde die hij tijdens de opzeggingstermijn zou hebben genoten, indien hij niet op staande voet was ontslagen. Aan deze redenering ligt de opvatting ten grondslag dat de opzeggingsvergoeding gelijk is aan de wedde die de bediende tijdens de opzeggingstermijn werkelijk had kunnen verdienen.

Deze opvatting is echter niet in overeenstemming te brengen met het bepaalde in artikel 20 van de Arbeidsovereenkomstenwet bedienden, luidens hetwelk de opzeggingsvergoeding gelijk is «aan de lopende wedde overeenstemmende met de duur van de opzeggingstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn».

Zoals ik de gelegenheid heb gehad ter zitting van 3 april ll. in herinnering te brengen¹⁰, bevestigt de geschiedenis van de totstandkoming van deze wetsbepaling dat de opzeggingsvergoeding

dient te worden berekend met inachtneming van de wedde die de bediende verdient op het ogenblik dat de arbeidsovereenkomst beëindigd wordt, en niet met inachtneming van de wedde die hij tijdens de opzeggingstermijn nog had kunnen verdienen. Dat is de betekenis van het in deze bepaling ingevoegde begrip «lopende wedde overeenstemmende met de duur van de opzeggingstermijn».

Het argument dat de 12 t.h. vakantiegeld bij de opzeggingsvergoeding moet worden gevoegd, omdat ook de wedde die de bediende nog had kunnen verdienen tijdens de opzeggingstermijn, met hetzelfde percentage zou moeten worden verhoogd, stuit dus af op genoemd artikel 20, dat de opzeggingsvergoeding niet gelijkstelt met hetgeen gedurende de niet in acht genomen opzeggingstermijn had kunnen worden verdiend.

Om de voornoemde redenen komt het middel mij gegrond voor.

Conclusie : Vernietiging.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 29 april 1977 door het Arbeidshof te Antwerpen gewezen;

Over het *middel* afgeleid uit de schending van de artikelen 12 *quinquies*, 14, 15, § 2, 18, 20 van de bij koninklijk besluit van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract, zoals gewijzigd door de wetten van 10 december 1962 en 21 november 1969, 38, 1° en 2°, 46, 48, 60, 64 van het koninklijk besluit van 30 maart 1967 tot bepaling van de algemene uitvoeringsmodaliteiten van de wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van de loonarbeiders, zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 2 april 1970, 2, 3, 8, 9, tweede lid, 16 van de bij koninklijk besluit van 28 juni 1971 gecoördineerde wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, 2, 1° en 3°, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, 1134, 1135, 1376 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest eiseres veroordeelt om aan verweerder de som te betalen van 28.890 frank op grond: dat als basisloon voor de berekening van de opzeggingsvergoeding dient genomen te worden het laatst verdiende bruto maandelijks loon of 33.488 frank en op dit bedrag het vakantiegeld à 12 t.h. (enkel en dubbel vakantiegeld) berekend dient te worden en toegevoegd, te weten $33.488 + 4.019 = 37.507$ frank; dat de inhoud van de forfaitaire schadevergoeding door artikel 20 van de wetten betreffende het bediendencontract wordt geregeld, met name de lopende maandwedde en alle andere verdiensten verworven krachtens de overeenkomst; dat, indien de opzeggingstermijn was nageleefd, de bediende niet alleen zijn wedde zou hebben genoten maar ook 12 t.h. vakantiegeld op de tijdens de opzeggingstermijn ontvangen wedde; dat het enkel vakantiegeld niet begrepen is in de lopende wedde daar uit de toepassing van artikel 12 *quinquies* van de wetten betreffende het bediendencontract blijkt dat de wedde die de bediende nog zou kunnen hebben verdiend, was de opzeggingstermijn nageleefd, een effectieve wedde geweest zou zijn die niet als enkel vakantiegeld zou in aanmerking kunnen komen, daar de opzeggingstermijn ophoudt te lopen in geval van schorsing van de uitvoering van de overeenkomst wegens jaarlijkse vakantie; dat hieruit dient te worden besloten dat ook de lopende wedde die voor de berekening van de schadevergoeding in aanmerking komt, alleen wedde vertegenwoordigt en geenszins het enkel vakantiegeld includeert,

terwijl, eerste onderdeel, het enkele vakantiegeld het normale loon is van verweerder gedurende de vakantiemaand en derhalve reeds begrepen is in de aan verweerder toegekende opzeggingsvergoeding die berekend is op de jaarlijkse wedde

¹⁰ Zie de conclusie bij het arrest van 3 april 1978, verschenen in het *Rechtskundig Weekblad*, 1977-78, 2441, inzonderheid 2445-2446.

en die overeenstemt met de duur van de opzeggingsperiode, zodat het bedrag van 28.890 frank aan verweerder ten onrechte een tweede maal toegekend werd (schending van de artikelen 20 van het koninklijk besluit van 20 juli 1955, 38, 1°, 46, 48, 60, 64 van het koninklijk besluit van 30 maart 1967, 2, 3, 8, 9, tweede lid, 16 van het koninklijk besluit van 28 juni 1971, 2, 1° en 3°, van de wet van 12 april 1965, 1134, 1135, 1176 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek);

tweede onderdeel, het arrest het forfaitaire karakter van de opzeggingsvergoeding bij onmiddellijke beëindiging van de arbeidsovereenkomst voor bedienden miskent door het bedrag ervan, met betrekking tot het enkele vakantiegeld, te bepalen overeenkomstig het geval waar de bediende gedurende de opzegging verder werkt en waar alleen, in tegenstrijd met de onmiddellijke beëindiging, de regelen betreffende de uitvoering en de schorsing van de overeenkomst uitwerking hebben (schending van de artikelen 12 *quinquies*, 14, 15, § 2, 18, 20 van het koninklijk besluit van 20 juli 1955, 38, 1° en 2°, 46, 48, 60, 64 van het koninklijk besluit van 30 maart 1967, 2, 3, 8, 9, tweede lid, en 16 van het koninklijk besluit van 28 juni 1971):

Overwegende dat, naar luid van artikel 20, tweede lid, van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract, de vergoeding wegens opzegging niet alleen de wedden, maar ook de verdiensten verworven krachtens de overeenkomst behelst;

Overwegende dat, volgens het beginsel neergelegd in artikel 1135 van het Burgerlijk Wetboek, de overeenkomsten niet alleen verbinden tot hetgeen daarin uitdrukkelijk bepaald is, maar ook tot alle gevolgen die door de billijkheid, het gebruik of de wet aan de verbintenissen, volgens de aard ervan, worden toegekend;

Overwegende dat, krachtens de wetgeving op de jaarlijkse vakantie, de bediende recht heeft op vakantiegeld, dat hem rechtstreeks door de werkgever wordt betaald;

Dat daaruit volgt dat dit vakantiegeld een krachtens de arbeidsovereenkomst verworven verdienste is en derhalve in beginsel voor de berekening van de opzeggingsvergoeding in aanmerking komt; dat het evenwel geen tweemaal in aanmerking mag worden genomen, met name eenmaal als wedde en eenmaal als verdienste;

Overwegende dat, luidens artikel 38, 1°, van het koninklijk besluit van 30 maart 1967, de werkgever aan de bediende die vakantie neemt, behoudens de in het 2° van dit artikel bepaalde bijslag, «de normale bezoldiging in overeenkomst met de vakantiedagen» betaalt; dat, indien dit normale loon wordt bijgeteld bij de maandwedde, hetzelfde voordeel tweemaal in aanmerking wordt genomen;

Dat het in genoemd artikel 38, 1°, bedoelde gedeelte van het vakantiegeld derhalve niet in aanmerking komt voor de berekening van de opzeggingsvergoeding; dat dit gedeelte, dat het arrest «enkel vakantiegeld» noemt, samen met de in artikel 38, 2°, bedoelde bijslag, die het arrest «dubbel vakantiegeld» noemt, overeenstemt met het bedrag van het vakantiegeld dat artikel 9 van de gecoördineerde wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, alvorens het door de wet van 28 maart 1975 was gewijzigd, op 12 t.h. van het loon bepaalde;

Dat het arrest derhalve ten onrechte beslist dat bij het maandloon dat als basis voor de berekening van de opzeggingsvergoeding dient, 12 t.h. als vakantiegeld moet worden bijgeteld en eiseres dienvolgens veroordeelt tot betaling van een aanvullende opzeggingsvergoeding die overeenstemt met

het vakantiegeld, bedoeld in artikel 38, 1°, van het koninklijk besluit van 30 maart 1967;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zoverre het eiseres veroordeelt tot betaling van 28.890 frank met de vergoedende en gerechtelijke interesten.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan en zegt dat de feitenrechter erover zal beslissen;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

NOOT—*Contra*: F. Deluster, «Moet in het basisbedrag van de aan een bediende toekomende opzeggingsvergoeding 14pct. vakantiegeld worden opgenomen?» R.W., 1976-77, 849 en Arbhof Antwerpen, 25 juni 1976, R.W., 1976-77, 865. In bedoeld artikel en arrest werd de thans door het Hof van Cassatie verworpen stelling gehuldigd dat de aan een bediende toekomende opzeggingsvergoeding gelijk moet zijn aan alle voordelen en verdiensten die hij krachtens het bestaan van de arbeidsovereenkomst zou gehad hebben indien de werkgever de gepaste opzeggingstermijn had nageleefd.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 29 mei 1978

Voorzitter: de h. Gerniers

Raadsheer-rapporteur: de h. Châtel

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat: mr. Van Ryn

Arbeidsongevallen—Blijvende arbeidsongeschiktheid—Derde van de rentewaarde als kapitaal—Eisbaarheid—Interest van rechtswege—Ingang.

Krachtens art. 45 AOW kunnen de getroffen of zijn rechtverkrijgenden vragen dat een derde van de waarde van de hun toekomende rente als kapitaal zou worden uitbetaald en dat de rechter over zodanige vraag beslist. Hieruit volgt dat het kapitaal niet eisbaar is zolang de rechter op de vraag niet is ingegaan.

Derhalve kan de bij art. 42, lid 3, AOW bedoelde interest op het kapitaal ook niet vóór dat zelfde ogenblik van rechtswege verschuldigd zijn.

N.V. Z. t/ G.

Conclusie van de advocaat-generaal H. Lenaerts

Het arrest veroordeelt eiseres tot betaling van de wettelijke interesten op het derde van het kapitaal dat zij niet op het ogenblik van het overlijden van de getroffen aan diens rechtverkrijgende heeft uitbetaald.

Zoals eiseres terecht aanvoert, heeft het Hof, bij arrest van 2 maart 1977¹, beslist dat die veroordeling strijdt met artikel 42, derde lid, van de Arbeidsongevallenwet, omdat het kapitaal niet eisbaar is, zolang de rechter op de vraag tot toeken-

¹ R.W., 1977-78, 1128.

ning ervan niet is ingegaan en de interest dan ook niet vóór datzelfde ogenblik van rechtswege verschuldigd kan zijn.

In tegenstelling tot de door dit arrest berechte zaak, stelt het thans bestreden arrest uitdrukkelijk vast dat het derde van de rente, dat de tegenwaarde van dit kapitaal vormt, aan de rechthebbende niet was uitbetaald vanaf de datum van het overlijden.

De vraag is dan of deze omstandigheid enige invloed op het thans te wijzen arrest kan hebben.

Indien de verzekeraar die rente niet moet betalen en evenmin interest verschuldigd is wegens het later betalen van het kapitaal, is de omzetting van de rente in kapitaal voor hem een voordelige operatie. Want, zoals het bestreden arrest opmerkt, heeft de verzekeraar intussen het genot van dat kapitaal tot op het ogenblik van de rechterlijke beslissing dat het kapitaal aan de rechthebbende moet worden uitbetaald.

Maar indien de rechthebbende intussen aanspraak zou hebben op de overeenkomstige rente, zou hij dan omgekeerd niet meer ontvangen dan datgene waarop hij normaal recht heeft, nl. gedurende een bepaalde tijd de rente en bovendien nog het volledige bedrag van het kapitaal, zoals dit op het ogenblik van het overlijden was gevestigd?

Volgens de thans geldende wetgeving is het echter niet anders mogelijk dan dat de rechthebbende aanspraak moet kunnen maken op de rente alvorens hij het kapitaal ontvangt.

Luidens artikel 45, tweede lid, van de wet van 10 april 1971 kan het verzoek tot uitbetaling van het kapitaal worden gedaan «op elk ogenblik, zelfs na de vestiging van het kapitaal», dus ook nadat de rechthebbende de rente reeds gedurende jaren heeft ontvangen. Deze bepaling kwam in de vroeger geldende gecoördineerde wetten niet voor. Toen gold, volgens de memorie van toelichting bij de wet van 10 april 1971², «als regel dat het derde moest opgevraagd worden vóór het kapitaal gevormd was».

Aangezien dit thans niet meer het geval is, zou wellicht de vraag kunnen worden gesteld of het niet billijker ware dat het bedrag van het toegekende kapitaal minder zou bedragen dan dat wat bij het overlijden gevestigd is.

Volgens de tarieven gevoegd bij het koninklijk besluit van 21 december 1971, wordt het kapitaal berekend met inachtneming van de leeftijd van de betrokkene. Hoe ouder deze is, hoe kleiner uiteraard de overlevingskansen en dus ook het te vestigen kapitaal. Zou men dus de leeftijd in aanmerking nemen die de betrokkene heeft op het ogenblik dat hij de betaling van het kapitaal vraagt in plaats van op het ogenblik dat zijn recht op de rente is ontstaan — d.i. de datum van het overlijden van de getroffen —, dan zou het hem toegekende kapitaal minder bedragen. Veronderstellen wij dat een rechthebbende op 40 jaar een rente van 10.000 fr. verkrijgt; dan bedraagt het op dat ogenblik daarmee overeenstemmende kapitaal, volgens het genoemde tarief, 178.541 fr.; wordt hem het kapitaal uitbetaald op 50 jaar en zou het met inachtneming van die leeftijd worden berekend, dan zou het nog maar 150.454 fr. bedragen of 28.087 fr. minder.

Deze wijze van berekening heeft het Hof nochtans uitdrukkelijk van de hand gewezen. Volgens het arrest van 25 september 1947³ moet het derde van het kapitaal dat aan de rechthebbende wordt betaald, berekend worden volgens de toestand van de betrokkene op de dag van het overlijden van de getroffen, dus met inachtneming van de leeftijd van de rechthebbende op de datum waarop zijn recht op rente is

ontstaan, en niet op de datum waarop het kapitaal hem wordt toegekend.

Bestaat er nu reden om op deze rechtspraak terug te komen, omdat volgens de nieuwe Arbeidsongevallenwet het kapitaal ook kan worden toegekend nadat de rechthebbende de rente reeds gedurende een aantal jaren ontvangen heeft? Of, indien deze rechtspraak wordt gehandhaafd, zou het dan niet billijk zijn dat de ontvangen rente wordt terugbetaald of, wat op hetzelfde neerkomt, van het toegekende kapitaal wordt afgetrokken? In deze laatste veronderstelling zou het ook verantwoord zijn dat de verzekeraar de rente niet betaalt zodra de rechthebbende de toekenning van het kapitaal vraagt, zoals eiseres in deze zaak heeft gedaan.

Ik meen dat er geen reden is om aan de rechthebbende van de getroffen het recht op rente te ontfangen gedurende de periode die de toekenning van het kapitaal voorafgaat, maar wel om de genoemde rechtspraak te herzien.

De arbeidsongevallenrente wordt toegekend als vergoeding voor het verlies dat de rechthebbende lijdt door het wegvallen van het loon van de getroffen waarvan hij mede het genot had. Deze rente wordt levenslang uitbetaald aan de echtgenoot en de ascendenten. Om die betaling te waarborgen is de verzekeraar verplicht een kapitaal te vestigen. Samen met de interest die het opbrengt en die volgens het genoemde tarief tegen 4 t.h. wordt berekend, stemt het overeen met het totaal van de renten die de rechthebbende tot op het ogenblik van zijn overlijden zal ontvangen. Daarom wordt het te vestigen kapitaal berekend met inachtneming van zijn vermoedelijke levensduur, dus met zijn leeftijd op het ogenblik van het ontstaan van het recht op rente. Heeft de rechthebbende die vermoedelijke levensduur bereikt, dan is ook het gevestigde kapitaal opgebruikt. De rente is dus niet gelijk aan de interest van het kapitaal, maar de som van alle rentebedragen die tijdens de vermoedelijke levensduur worden betaald, is gelijk aan het kapitaal plus de interest die het tijdens diezelfde periode heeft opgebracht. Hieruit volgt dat het kapitaal geleidelijk vermindert naar gelang de termijnen van de rente worden uitbetaald.

In plaats van een rente aan de rechthebbende te betalen, zou hem het geleden verlies ook kunnen worden vergoed door de toekenning van het gevestigde kapitaal. Doordat hij dat kapitaal dan zelf kan beleggen, zou hij daarmee zelf een rente kunnen vormen, gelijk aan die welke hij thans van de verzekeraar ontvangt, althans gedurende zijn vermoedelijke levensduur.

Betaling van de rente en toekenning van het kapitaal zijn dus evenwaardig en als het ware omkeerbaar. Dit levert geen moeilijkheden op, wanneer het kapitaal aan de rechthebbende wordt toegekend op het ogenblik dat zijn recht op rente ontstaat; want het is berekend met inachtneming van dezelfde levensduur als die gedurende welke de rente geacht wordt te moeten worden betaald.

Geschiedt nu de toekenning van het kapitaal in de loop van die levensduur, dus nadat het recht is ontstaan, dan moet de rechthebbende niettemin vanaf het begin tot het einde van die levensduur dezelfde rente kunnen genieten. Vóór de toekenning van het kapitaal ontvangt hij deze van de verzekeraar; vanaf de toekenning moet hij ze met dat kapitaal zelf kunnen vormen. Dit betekent dat hij als kapitaal een bedrag moet ontvangen dat het hem mogelijk moet maken een zelfde rente vanaf dat ogenblik te genieten.

Zoals hiervoor werd uiteengezet, vermindert dat kapitaal naar gelang van de leeftijd van de betrokkene. Wordt het later toegekende kapitaal dus berekend met inachtneming van de

² Senaat, 1969-1970, *Gedr. st.*, nr. 328, blz. 24.

³ *Pas.*, 1947, I, 379.

leeftijd op het vroegere ogenblik van het ontstaan van het recht op rente, dan kan de rechthebbende daarmee een hogere rente vormen dan die welke hij tot dan toe ontvangen heeft en waarop hij aanspraak heeft. Laten wij weer het voorbeeld van daareven nemen : voor de rechthebbende die op 40 jaar een rente van 10.000 fr. verwerft, moet een kapitaal van 178.541 fr. worden gevestigd ; wordt hem dit kapitaal op 50 jaar toegekend in plaats van 150.454 fr., wat nodig is om op die leeftijd diezelfde rente van 10.000 fr. te krijgen, dan zal hij daarmee een rente van 11.867 fr. kunnen vormen.

De rechtspraak van het Hof, volgens welke het kapitaal moet worden berekend volgens de toestand van de betrokkene op de dag van het overlijden van de getroffene en dus in het gegeven voorbeeld 178.541 fr. zou moeten bedragen, kan derhalve niet worden gehandhaafd, nu de toekenning van het kapitaal niet meer vóór de vestiging moet worden gevraagd.

Men kan echter ook niet stellen dat, met behoud van die rechtspraak, dan het recht op de rente tot op het ogenblik van de toekenning moet vervallen. Want de rente komt niet alleen voort van het kapitaal maar ook van de interest die het vanaf de vestiging heeft opgebracht. Ontvangt de rechthebbende het kapitaal later, dan kan hij het geen interest voor de voorbije periode meer doen opbrengen. De toekenning van een hoger kapitaal kan dat verlies dus niet goedmaken. Het gegeven voorbeeld illustreert dit duidelijk : de betrokkene zou gedurende 10 jaar zijn rente van 10.000 fr. of samen 100.000 fr. ontberen, maar anderzijds 1.867 fr. meer rente per jaar genieten ; om dat verlies te compenseren zou hij die hogere rente gedurende meer dan 53 jaar moeten kunnen genieten, of 103 jaar kunnen worden ; dat is zeker niet de gemiddelde levensduur van de bevolking, waarop de tarieven van de kapitaalsberekening steunen.

De enige aanvaardbare oplossing is dus dat de rente wordt uitbetaald totdat het kapitaal wordt toegekend, maar dat dit kapitaal wordt berekend met inachtneming van de leeftijd van de rechthebbende op het ogenblik van de toekenning.

Deze oplossing is ook conform de Arbeidsongevallenwet. Want luidens artikel 21 is de rente verschuldigd vanaf de dag van het overlijden van de getroffene, terwijl het kapitaal, luidens artikel 45 en het arrest van 2 maart 1977, maar eisbaar wordt vanaf de rechterlijke beslissing.

In de onderhavige zaak werd geen van beide voornoemde regels toegepast. Als datum voor de berekening van het toegekende derde van het kapitaal werd de datum van het overlijden van de getroffene in aanmerking genomen en vanaf diezelfde datum werd het overeenkomstige derde van de rente niet uitbetaald. De verzekeraar had dus de berekeningswijze van het kapitaal kunnen aanvechten. De rechthebbende had de betaling van de rente kunnen vorderen en bovendien de interest op die rente, aangezien zij niet betaald werd op de data waarop zij eisbaar was.

Maar over geen van beide punten heeft tussen partijen ooit enige betwisting bestaan, zodat het Hof daarover in deze zaak geen uitspraak kan doen.

De vordering van eiser strekte alleen tot betaling van interest op het kapitaal en niet op de niet tijdig betaalde rente noch tot betaling van de rente zelf.

En het bestreden arrest doet ook over niets anders uitspraak dan over het recht op de wettelijke interest, die tijdens de betwiste periode 6,5 t.h. bedroeg, op het kapitaal. Dat is heel wat anders dan de rente, die niet 6,5 t.h. van het kapi-

taal bedraagt, maar waarvan het bedrag afhangt van totaal verschillende elementen, nl. een interest van 4 t.h. en de vermoedelijke levensduur van de rechthebbende. De toekenning van die interest steunt op de verkeerde stelling dat het kapitaal eisbaar is vanaf de datum die voor de berekening ervan in aanmerking werd genomen. De vaststelling dat de overeenkomstige rente niet werd uitbetaald, is niet meer dan een argument om die stelling te staven.

Dat de rente niet werd betaald, verandert dus niets aan het feit dat de interest op het kapitaal niet verschuldigd is, zoals het arrest van 2 maart 1977 heeft beslist.

Het middel dat de veroordeling tot betaling van die interest vanaf 18 december 1972 aanvecht, is dus gegrond.

Maar aangezien eiseres aanneemt dat de interest wel verschuldigd is vanaf de datum van het vonnis dat het kapitaal heeft toegekend, tot de uitbetaling daarvan, concludeer ik tot de gedeeltelijke vernietiging.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 30 juni 1976 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, gewezen ;

Over het *middel* afgeleid uit de schending van de artikelen 42, derde lid, 45, 67 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, 20, 3°, van het koninklijk besluit van 21 december 1971 houdende uitvoering van sommige bepalingen van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en 1153 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest eiseres veroordeelt om aan verweerder op het hem bij vonnis van 4 december 1973 toegekende bedrag van 277.046 frank, zijnde het derde van de kapitaalswaarde van de hem toekomende rente, de wettelijke interesten te betalen vanaf 18 december 1972, op grond dat op de in de Arbeidsongevallenwet bedoelde uitkeringen van rechtswege interest verschuldigd is vanaf het ogenblik waarop zij eisbaar worden, en dat : «Het derde van de waarde van de rente als kapitaal ontstaat op de datum die wordt aangehouden om de coëfficiënt voor de berekening ervan te bepalen. Op dat ogenblik wordt het derde als kapitaal afgescheiden van het vestigingskapitaal. De nog uit te keren rente wordt trouwens vanaf diezelfde datum met een derde verminderd. Vanaf datzelfde ogenblik tot aan de uitkering ervan heeft de verzekeringsmaatschappij derhalve het genot van een kapitaal waarvan, in afwachting van de rechterlijke toelating, de verzekerde reeds geacht wordt titularis te zijn. Het vonnis waarbij de uitkering bevolen wordt, stelt vast dat de wettelijke voorwaarden daartoe vervuld zijn op het tijdstip waarop het derde als kapitaal wordt geïndividualiseerd en bepaalt de hoegrootheid ervan in functie van deze datum. Deze rechterlijke beslissing houdt derhalve in dat het derde als kapitaal eisbaar wordt in de zin van artikel 42, derde lid, van de Arbeidsongevallenwet vanaf de datum die voor de berekening ervan in aanmerking werd genomen»,

terwijl, vermits uit artikel 45 van de Arbeidsongevallenwet blijkt dat de rechter beslist over het verzoek van de getroffene van een arbeidsongeval, zijn echtgenoot of zijn bloedverwanten in opgaande lijn, strekkende tot uitbetaling, als kapitaal, van ten hoogste een derde van de hun toekomende rente, daaruit volgt dat het kapitaal niet eisbaar is zolang de rechter op de vraag niet is ingegaan en dat de in artikel 42, derde lid, van dezelfde wet bepaalde interesten slechts vanaf datzelfde ogenblik van rechtswege verschuldigd kunnen zijn, zodat het arrest niet wettelijk mocht beslissen dat interest

verschuldigd was sedert de datum die voor de berekening van het kapitaal in aanmerking werd genomen :

Overwegende dat eiseres niet betwist dat zij interest op het toegekende kapitaal verschuldigd is vanaf de datum van het vonnis van 4 december 1973 tot 30 juni 1974 ;

Dat zij het arrest alleen aanvecht in zoverre het haar veroordeelt tot betaling van die interest vanaf de datum van het arbeidsongeval op 18 december 1972 ;

Overwegende dat, hoewel de getroffene van een arbeidsongeval, zijn echtgenoot of zijn bloedverwanten in opgaande lijn, krachtens artikel 45 van de Arbeidsongevallenwet, kunnen vragen dat ten hoogste een derde van de waarde van de hun toekomende rente als kapitaal zal worden uitbetaald, uit dezelfde bepaling blijkt dat het de rechter is die over zodanige vraag beslist ;

Dat hieruit volgt dat het kapitaal niet eisbaar is zolang de rechter op de vraag niet is ingegaan ;

Dat derhalve de in het derde lid van artikel 42 van dezelfde wet bedoelde interest op het kapitaal ook niet vóór datzelfde ogenblik van rechtswege verschuldigd kan zijn ;

Overwegende dat het arrest zijn beslissing weliswaar mede doet steunen op de vaststelling dat eiseres het derde van de rente dat als kapitaal werd uitbetaald, vanaf de datum van het ongeval niet heeft betaald ;

Dat de vordering van verweerder echter niet strekte tot betaling van het niet betaalde gedeelte van de rente, noch van de interest verschuldigd wegens het niet betalen van dat gedeelte, maar alleen tot betaling van de interest op het kapitaal ;

Dat het arbeidshof om de voornoemde reden artikel 42, derde lid, van de Arbeidsongevallenwet schendt door eiseres tot betaling van deze interest vanaf 18 december 1972 te veroordelen ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest behalve in zoverre het eiseres veroordeelt tot betaling van interest op het toegekende kapitaal van 4 december 1973 tot 30 juni 1974.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e KAMER — 4 MEI 1977

Voorzitter : de h. Blockx

Raadsheren : de hh. Spaas en Van Nuffel

Advocaten : mrs. Draulans loco De Cannière, Verrijken en Peeters loco Demet

Koop—Dwaling—Tweedehandswagen—Handelaar in tweedehandswagens — 1. Dwaling nopens het bouwjaar — Inschrijvingsbewijs — Betekenis — 2. Dwaling nopens het model van auto—Modelverschil niet blijken uit andere dan uitwendig vast te stellen uitvoeringskwaliteiten.

1. *Het inschrijvingsbewijs van een auto duidt niet het bouwjaar aan doch wel de datum waarop het voertuig in België de eerste maal gebruikt werd.*

Dit document, dat ter zake de juiste aanduiding geeft (zie nader het arrest), kan door een gespecialiseerd handelaar in

tweedehandswagens niet ingeroepen worden als grond van dwaling nopens het bouwjaar.

2. *Het modelverschil tussen twee wagens van een zelfde merk dat niet uit andere dan uitwendig vast te stellen uitvoeringskwaliteiten bestaat, kan voor een gespecialiseerd handelaar geen verborgen gebrek aan hogere kwaliteit uitmaken.*

S. t/ P. en V.

Herzien het arrest van deze kamer van 26 januari 1977 ;

Overwegende dat de feitelijke gegevens en de doelstellingen van partijen passend door de eerste rechter werden weergegeven en het Hof hiernaar verwijst ;

Overwegende dat de eerste rechter de eis van huidige geïntimeerde P. en de eis tot tussenkomst en vrijwaring van huidige geïntimeerde V. gegrond verklaarde ; dat hij in hoofde van appellant S. bedrog aanwezig achtte en oordeelde dat de toestemming van partij P. in de aankoop van de auto van partij V. door dwaling was ingegeven ; dat een zekere onduidelijkheid in de formulering niet wegneemt dat partij P. zich op dit tweërlei gebrek in de toestemming beriep ;

I. Bedrog

Overwegende dat het voorliggend feitenmateriaal, en meer bepaald het strafrechtelijk onderzoek, niet toelaat bedrog in hoofde van een der partijen aan te nemen ; dat 2e geïntimeerde, die de materiële uitvoering der facturaties verzorgde, aan de verbalisanten verklaarde zich gebaseerd te hebben op de autopapieren ; dat, waar de eerste rechter oordeelde dat de foutieve vermelding van het bouwjaar in de facturen geschiedde in opdracht en volgens aanwijzingen van appellant, dit niet naar voldoening van recht bewezen is zoals ter zake vereist is door artikel 1116 van het Burgerlijk Wetboek ;

II. Dwaling

Overwegende dat 1e geïntimeerde beweert dat hij in dwaling werd gebracht én wat betreft het bouwjaar van de auto (1968 in plaats van 1965) én wat betreft het model (Impala in plaats van Biscayne) ;

a) Het bouwjaar

Overwegende dat bij het onderzoek, ingevolge zijn klacht, 1e geïntimeerde aan de verbalisanten verklaarde dat de wagen hem te koop was aangeboden in besneeuwde toestand en hij zijn prijs aanduidde enkel steunend op het inschrijvingsbewijs ; dat bij de aflevering van de wagen het opnieuw sneeuwde en de auto onder een laag sneeuw lag ; dat hij geen verdere bescheiden nazag en de auto in zijn garage liet staan tot, weken later, een koper er hem opmerkzaam op maakte dat het een wagen Chevrolet Biscayne van 1965 betrof ;

Overwegende dat hieruit volgt dat 2e geïntimeerde in dwaling omtrent het bouwjaar gebracht zou zijn door het inschrijvingsbewijs ; dat dit document waarop het voertuig in België de eerste maal gebruikt werd ; dat dit document, dat ter zake de juiste aanduiding (15/9/68) geeft niet kan worden ingeroepen door een gespecialiseerd handelaar in tweedehandswagens als grond van dwaling nopens het bouwjaar ;

Overwegende dat de argumentatie van 2e geïntimeerde betreffende diverse manipulaties die het voertuig ondergaan had niet ter zake dienend is aangezien ze geen rol speelden bij de aankoop van de wagen ; dat deze manipulaties trouwens niet het vervalsen van het bouwjaar op het oog hadden en, in

tegenstrijd met wat 2e geïntimeerde in conclusie beweert, het chassisnummer niet vervalst werd, dit nummer in het inschrijvingsbewijs correct werd weergegeven en als zesde cijfer, toelatende het modeljaar te controleren 5 aangaf ;

b) Het model

Overwegende dat op de auto het embleem Impala was aangebracht terwijl de wagen behoorde tot het model Biscayne, en de documenten deze verkeerde benaming vermeldden ;

Overwegende dat 1e geïntimeerde niet staande houdt of aantoon dat het modelverschil uit andere dan uitwendig vast te stellen uitvoeringskwaliteiten bestaat zodat het voor een gespecialiseerd handelaar geen verborgen gebrek aan hogere kwaliteit kan uitmaken ; dat de door partijen voorgebrachte gegevens over prijsklassen van tweedehandswagens geen enkel gegeven betreffende dit modelverschil bevatten ;

Overwegende dat 1e geïntimeerde noch betreffende de uitwendige kwaliteiten van de personenwagen, noch betreffende het bouwjaar bewijst het slachtoffer geweest te zijn van een verschoonbare dwaling ;

Overwegende dat het hoofdberoep en het incidenteel beroep van 2e geïntimeerde gegrond zijn ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

1e KAMER — 26 APRIL 1978

Voorzitter : de h. Alsteens

Raadsheer : de hh. Hernould en De Vocht

Advocaat-generaal : de h. Odeurs

Advocaat : mr. Boonen

Naam—Verbetering van de akten van de burgerlijke stand—Recht op naam.

Het recht op de geslachtsnaam is een onvervreemdbaar en onverjaarbaar persoonlijkheidsrecht.

Thuret

Gezien de stukken van het geding, onder meer het eensluidend afschrift van het bestreden vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen in datum van 29 september 1977, waartegen hoger beroep werd ingesteld door verzoekschrift neergelegd ter griffie op 28 oktober 1977 ;

Gehoord in raadkamer de heer raadsheer De Vocht in zijn verslag en appellant in zijne middelen en conclusies ;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van het hoger beroep niet betwistbaar is ;

Overwegende dat het oorspronkelijk verzoekschrift strekt tot verbetering van de geboorteakte van verzoeker, ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand der stad Antwerpen in datum van 10 februari 1927, om de naam «Thuret» te vervangen door de familienaam «de Thuret de Verneuil» ;

-Overwegende dat de toevoeging «de Verneuil» voorkomt als een verandering van naam ; dat niet blijkt dat deze toegevoegde naam gebruikt werd om deze familie van een andere te onderscheiden ;

Dat deze toevoeging door geen enkele van de rechtstreekse voorvaders aan de naam verbonden werd op de wijze zoals hier bedoeld ;

Dat, indien de toevoeging «seigneur de Verneuil» voorkomt in verschillende akten, namelijk voor Cesar de Thuret overleden in 1682, de keuze ervan als naam willekeurig voorkomt naar het aantal andere toevoegingen die eveneens gebruikt werden (namelijk voor Cesar en Henry de Thuret : «seigneur de Verneuil, Chiry, Beaulne, Courtonne et autres lieux» — in stukken VI a — en «Cesar de Thuret, seigneur en partie de Verneuil, Chiry, Beaulne et Courtonne» en «Jacques Thuret, Seigneur de Vouglisiers» — in stukken V annexe 5 — en «Sieur de Beaulne» naast «Sieur de Thuret» in Contrat de mariage Cesar de Thuret-Marguerite Le Subtil blz. 3 en 1° ;

Dat de familietak, die in Frankrijk is blijven wonen, volgens gegevens in het dossier steeds de naam «de Thuret» zonder andere toevoeging is blijven dragen ;

Overwegende dat verzoeker ten genoeg van recht bewijst door geschriften, notarisakten en andere stukken dat de Franse voorouders van verzoeker vanaf de vijftiende eeuw de geslachtsnaam «de Thuret» openbaar en onveranderlijk gedurende eeuwen hebben gedragen ;

Dat het recht op het dragen van zijn werkelijke geslachtsnaam een eigen recht is, voorbehouden aan de persoonlijkheid, onvervreemdbaar en onverjaarbaar ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Gehoord op 15 maart 1978 in raadkamer de heer R. Odeurs, advocaat-generaal, in zijn hoofdzakelijk eensluidend advies,

Ontvangt het hoger beroep,

Doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzend, zegt voor recht dat de geboorteakte van appellant, ingeschreven in de registers der geboorteakten van de stad Antwerpen van het jaar 1927 onder het nummer 533, als geboorteakte van Jacques Raymond Robert op 8 februari 1927 geboren als zoon van Henry Gaspard Thuret, voorterd wordt in dier voege dat de familienaam «Thuret» voortaan zal luiden «de Thuret» ; beveelt dat het beschikkend gedeelte van dit arrest zal overhandigd worden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand der stad Antwerpen om overgeschreven te worden overeenkomstig artikel 1385 Gerechtelijk Wetboek, en dat ervan melding zal worden gemaakt op de kant van de verbeterde akte ; veroordeelt appellant tot de kosten van het geding.

NOOT—Dit arrest sluit zich aan bij de heersende rechtspraak en rechtsleer (onverjaarbaarheid van het recht op naam) en verwerpt aldus de stelling van het cassatiearrest van 29 oktober 1976. Zie hierover W. PINTENS, «De verbetering van de naam in de akten van de burgerlijke stand», noot bij Cass., 29 oktober 1976, R. W., 1977-78, 837-839.

HOF VAN BEROEP TE GENT

JEUGDKAMER — 11 MEI 1978

Voorzitter : de h. Van Wijmeersch

Openbaar ministerie : de h. Verpaele

Advocaat : mr. Herssens

Adoptie en wettiging door adoptie—Homologatie—Territoriaal bevoegde rechtbank—Verblijfplaats van een der partijen—Begrip.

De verblijfplaats in de zin van art. 350, § 1, B.W. is de plaats waar iemand de facto woont, als dit wonen een zekere tijd duurt.

Op hoger beroep van het openbaar ministerie vernietigt het Hof van Beroep te Gent het vonnis van homologatie dat werd uitgesproken door een jeugdrechtbank, in wier rechtsgebied noch de adoptant noch een van de adopterende ouders noch de geadopteerde een verblijfplaats heeft. Nu de adopterende ouders van Belgische nationaliteit zijn, is de jeugdrechtbank te Brussel bevoegd en wordt mitsdien de zaak naar die rechtbank verwezen.

D. en V.

Door het openbaar ministerie werd tijdig en geldig hoger beroep ingesteld tegen het op 10 februari 1978 door de Jeugdrechtbank te Gent gewezen vonnis, waarbij gehomologeerd wordt de akte verleden op 11 augustus 1977 door notaris X. M., houdende wettiging door adoptie van het minderjarig kind H. Van P., geboren te Gent op 29 augustus 1976, door André D. en Maria V.

Volgens het openbaar ministerie was de Jeugdrechtbank te Gent *ratione loci* onbevoegd om de wettiging door adoptie te homologeren.

Artikel 350, § 1, van het Burgerlijk Wetboek zegt dat de territoriale bevoegdheid van de homologatierechtbank wordt bepaald door de verblijfplaats in België van de adoptant, van één der adopterende echtgenoten of van de geadopteerde.

Uit de stukken van het dossier blijkt dat de beide adoptanten de Belgische nationaliteit bezitten doch hun verblijfplaats hebben in Nederland.

De Jeugdrechtbank te Gent kan derhalve, in acht genomen de bepalingen van art. 350, § 1, B.W. slechts bevoegd zijn voor zover vast zou staan dat het door adoptie te wettigen kind zijn verblijfplaats heeft in het rechtsgebied dezer rechtbank.

Naar de gegevens van het dossier is H. Van P. een niet erkend natuurlijk kind, van Belgische nationaliteit, dat op 29 augustus 1976 werd geboren in het A.Z. te Gent. Bij beslissing van de familieraad van 4 oktober 1976 werd H.L., maatschappelijk assistente wonend te (...), als datieve voogdes aangesteld.

Evenwel werd het kind kort na zijn geboorte toevertrouwd aan het pleeggezin D.-V. en verblijft het sindsdien onafgebroken in Nederland.

Ofschoon de term «verblijfplaats» niet nader wordt omschreven — volgens art. 36 van het Gerechtelijk Wetboek wordt daaronder verstaan «iedere andere vestiging» dan de woonplaats — moet worden aangenomen dat het de plaats is waar iemand de facto woont, daarbij verstaan zijnde dat zulks een zekere tijd duurt (De Page, I, nr. 307 : «La rési-

dence est le lieu où l'on fixe pour un temps son habitation... la résidence suppose une habitation d'une certaine durée. Il faut que l'on ait l'intention de s'y fixer, quoique temporairement» ; vgl. ook Kluyskens, *Personen- en Familierecht*, nr. 152bis¹). Het is overduidelijk dat het kind, door het enkele feit dat zijn datieve voogdes te Gent woont, bij deze laatste zijn werkelijke verblijfplaats niet heeft in de zin van artikel 350, § 1, B.W., terwijl het praktisch sedert zijn geboorte onafgebroken vertoeft heeft bij zijn pleegouders in Nederland.

Er dient dan ook te worden besloten dat uitsluitend de Jeugdrechtbank te Brussel bevoegd was om tot homologatie over te gaan van de wettiging door adoptie van voormeld kind.

Op die gronden,

De Jeugdkamer bij het hof,

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond : doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzende : zegt voor recht dat enkel de Jeugdrechtbank te Brussel territoriaal bevoegd is om over te gaan tot homologatie van de akte wettiging door adoptie voornoemd, en verwijst onderhavige zaak naar de Jeugdrechtbank te Brussel ; laat de kosten van de beide instanties aan de Staat.

NOOT—Zie in dit nummer het vonnis van de Jeugdrechtbank te Kortrijk van 4 april 1978.

JEUGDRECHTBANK TE KORTRIJK

4 APRIL 1978

Voorzitter : de h. van Hille

Openbaar ministerie : de h. Vergote

Advocaat : mr. Sustronck loco Gits

Adoptie en wettiging door adoptie—Homologatie—Territoriaal bevoegdheid—Woonplaats resp. verblijfplaats van partijen.

De jeugdrechtbank van de woonplaats van een der adoptanten is niet bevoegd om tot de homologatie van de wettiging door adoptie over te gaan, indien geen der partijen een verblijfplaats in het rechtsgebied van die jeugdrechtbank heeft.

J. en B.

Verzoekers J.J., bouwkundige, van Nederlandse nationaliteit, wonende in Nederland te (...), en zijn echtgenote G.B., van Belgische nationaliteit, wonende in België doch verblijvende bij haar echtgenoot op het bovengenoemde adres in Nederland samen met de hierboven genoemde minderjarigen, verzoeken om de homologatie van de adoptie van J.C. niet erkend natuurlijk kind, geboren te Brugge op 29 juli 1972, en van P.G. geboren te Brugge op 27 mei 1973, niet erkend natuurlijk kind.

Verzoekers laten gelden dat de bovenvermelde minderjarigen wonen bij de adoptante, doch verblijven bij de adoptant

in Nederland, voorts dat de minderjarigen vanaf hun geboorte door verzoekers opgevoed werden in Nederland.

Door de procureur des Konings werd ongunstig advies verleend voor de homologatie van de adoptie in volgende bewoordingen: de homologatierechter te Kortrijk is onbevoegd *ratione loci*. In zijn advies verwijst de procureur des Konings naar A.P.R., Van Malderen, *Adoptie en wettiging door adoptie*, nr. 152.

Ter zake heeft één van de partijen, in casu verzoekster haar woonplaats in het gerechtelijk arrondissement Kortrijk, maar geen verblijfplaats evenmin als de kinderen in kwestie, die eveneens in Nederland verblijven.

Art. 350 B.W. vermeldt uitdrukkelijk dat het de verblijfplaats is van de partijen en niet hun woonplaats die de bevoegdheid van de rechtbank bepaalt. In die zin zie Van Malderen, «Adoptie en wettiging door adoptie», in *Gezinsrecht*, Postuniversitaire lessenreeks ingericht door het seminarie voor burgerlijk recht R.U.G., Gent, 1975, blz. 350, nr. 34; RPDB Compl. I, tw. Filiation adoptive, nrs. 203, 662; Jeugdrb. Doornik, 18 maart 1970, Doc.Min.Just. I, 184.

Om die redenen, wijzende op tegenspraak,

De Jeugdrechtbank,

Gehoord de heer B. Desmet, substituut-procureur des Konings, op de terechtzitting van 21 maart 1978 in zijn ongunstig advies;

Verklaart zich onbevoegd *ratione loci* om kennis te nemen van het verzoekschrift strekkende tot het bekomen van de adoptie;

NOOT—Zie ook boven het arrest van 11 mei 1978 van de jeugdkamer van het Hof van Beroep te Gent van 11 mei 1978.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE AFDELING OOSTENDE

3e KAMER — 12 MEI 1977

Voorzitter: de h. Six

Advocaten: mrs. De Grave en Claesen

Vennootschap—Onregelmatige vennootschap—Regularisatie—Gevolgen t.a.v. schuldvorderingen.

Sedert de wet van 6 maart 1973 kan een onregelmatig opgerichte vennootschap worden geregulariseerd.

De geregulariseerde vennootschap bezit alle actieve en passieve verbintenissen van de onregelmatige vennootschap en kan haar schuldvorderingen innen.

B. en D. t/ V.O.F. W.

De oorspronkelijke vordering steunt op een wisselbrief met datum 6 juli 1974, met als trekker het autobedrijf W. en als betrokken acceptant de opposanten.

De wisselbrief, ten bedrage van 121.125 frank, werd geprotesteerd op 9 juli 1974.

De gebroeders Maurits en Michel W. hebben reeds de opposanten tot betaling gedagvaard voor deze rechtbank, welke bij vonnis van 10 december 1974 de vraag ongegrond verklaarde, aannemende dat niet Maurits en Michel W. de trekkers van de wissel waren, doch de vennootschap bestaande tussen hen.

Inmiddels hebben de consorten W. bij akte van 3 september 1975, hun «feitelijke» vennootschap geregulariseerd in een vennootschap onder firma, beantwoordend aan de vereisten van de wetten op de handelsvennootschappen. Nu stelt deze vennootschap *dezelfde vordering in*, die de vennoten voorheen hebben ingeleid.

Ten onrechte houden de opposanten vol dat ook deze vraag afgewezen moet worden omdat zij niets kunnen schuldig zijn aan een vennootschap die slechts gesticht werd nadat hun verbintenis (tegenover de onregelmatige vennootschap ontstaan was, en dat, daarenboven, de consorten W. geen onbestaande «schuld» (lees schuldvordering) aan de nieuwe vennootschap konden overdragen.

Zoals hierboven is uiteengezet werd reeds gerechtelijk beslist dat de schuldvordering gebaseerd op de wisselbrief behoorde aan de voorheen onregelmatige vennootschap bestaande tussen de consorten W.

Bij dagvaarding door deze vennootschap kon de niet-ontvankelijkheid van de vraag worden ingeroepen wegens ontstentenis van geschreven statuten, gebrek aan publiciteit (art. 11) ook niet-inschrijving in het handelsregister (artt. 41 en 42 K.B. 2 juli 1964).

Sedert de wet van 6 maart 1973 kan de onregelmatig opgerichte vennootschap worden geregulariseerd; trouwens de nietigverklaring *ex tunc* van een dergelijke vennootschap is krachtens art. 13^{quater}, 1°, niet meer mogelijk.

De voorheen tussen de consorten W. bestaande feitelijke vennootschap was — bij gebrek aan andere gegevens — een onregelmatige vennootschap onder firma, aangezien dit de gemeenschappelijke vennootschap is.

Diezelfde «onregelmatige» vennootschap werd regelmatig door het opmaken van statuten en het publiceren ervan; de geregulariseerde vennootschap bezit alle actieve en passieve verbintenissen van de onregelmatige vennootschap en kan haar schuldvorderingen innen (J. Ronse, *De vennootschapswetgeving* 1973, nrs. 261-262; Vander Haegen en Verbraeken, «L'adaptation de la législation belge à la première directive de la CEE relative aux sociétés», *J.T.*, 1974, 135, nr. 42; J.M. Nelissen, «La loi du 6 mars 1973 et les actions en justice des sociétés irrégulières», *Rev. Prat. Soc.*, 1974, 148; L. Simont «La loi du 6 mars 1973 modifiant la législation relative aux sociétés commerciales», *Rev. Prat. Soc.*, 1974, 222, nr. 97, en 229, nr. 103).

De opposanten zouden zich evenmin op de onderliggende overeenkomst kunnen beroepen om tot ongegrondheid van de oorspronkelijke eis te besluiten: het bedrag van de wisselbrief vertegenwoordigt voor het grootste gedeelte de prijs van een door de vennootschap W. aan opposanten verkochte personenwagen;

De opposanten hebben reeds gepoogd de ontbinding van deze verkoopovereenkomst te verkrijgen doch hun vraag werd afgewezen bij vonnis van 8 april 1975.

De oorspronkelijke eis is volledig gegrond, namelijk voor 121.125 frank hoofdsom, 18.573 frank interesten vervallen vanaf het protest op 9 juli 1974 en 957 frank protestkosten.

(...)

NOOT—A. Samen handeldrijvende personen — Vennootschapsrechtelijke aspecten

Bovenstaand vonnis maakt een juiste toepassing van de wet van 6 maart 1973 tot aanpassing van de eerste E.E.G.-richtlijn van 9 maart 1968.

1. Het probleem is het volgende : hoe kunnen twee of meer personen, die openlijk en duurzaam samen zijn opgetreden bij het voeren van een handelsbedrijvigheid, zodat tussen hen een vennootschap¹ bestaat, die zonder akte is opgericht, van hun schuldenaar betaling verkrijgen.

— Wordt de schuldenaar door een van de vennoten of zelfs door alle vennoten samen aangesproken dan kan hij de vennootschap als geldig erkennen en aanvoeren dat hij niet met de vennoten heeft gehandeld maar wel met de vennootschap rechtspersoon. De vordering is dan ongegrond².

— Wanneer gedagvaard wordt ten verzoeken van de vennootschap, roept de verweerder op grond van art. 11 Venn. W. het ontbreken van het bekend gemaakt uittreksel³ in, wat tot gevolg heeft dat de vordering niet ontvankelijk is. Deze niet-ontvankelijkheid kan ook gebaseerd zijn op het ontbreken van een inschrijving van de vennootschap in het handelsregister krachtens de artt. 41 en 42 H. Reg. W.⁴.

— Ook de vordering wegens vermogensverschuiving zonder rechtsgrond kan geen oplossing bieden aangezien de schuldenaar kan opwerpen dat de vennootschap haar vordering behoudt zodat hij niet verplicht kan zijn tot betaling jegens haar vennoten⁵.

2. Om deze toestanden te voorkomen of te helen, kan men de onregelmatig, d.w.z. zonder akte, opgerichte vennootschap regulariseren⁶. Hiermee wordt bedoeld dat de vennoten een bijzondere akte⁷

¹ Meestal zal het gaan om een V.O.F. die de gemeenrechtelijke handelsvennootschap is ; mogelijk is echter ook dat men te doen heeft met een vennootschap met een andere rechtsvorm, bv. Comm. V. Zie voor meer details J. RONSE, *De Vennootschapswetgeving* 1973, nr. 67, blz. 34, en J. RONSE, *Algemeen deel van het Vennootschapsrecht*, blz. 185.

Vaak noemt men de hier bedoelde vennootschappen feitelijke vennootschappen in navolging van de Franse doctrine, waarmee dan bedoeld wordt dat het hier gaat om een vennootschap die zonder akte werd opgericht. Wanneer dan aangenomen wordt dat «feitelijke» tegenover «rechtens» staat in het juridisch jargon, kan een dergelijk woordgebruik slechts tot verwarring aanleiding geven en is het beter te spreken van een onregelmatig opgerichte vennootschap of een vennootschap zonder akte ; zie DEPAGE, V, nr. 27, blz. 53 en P. VAN OMMESELAGHE, «Les sociétés de fait», J.T., 1957, 709.

² Cass., 17 mei 1968, *Pas.*, 1968, I, 1074, R.W., 1968-69, 412, R.P.S., 1968, 144, met concl. van GANSHOF VAN DER MEERSCH, R.C.J.B., 1970, 217, met noot van A. LIMPENS ; Cass., 17 maart 1972, *Pas.*, 1972, 665, R.W., 1971-72, 1925, R.P.S., 1972, 362. Het verweer van de schuldenaar kan voor het eerst in hoger beroep worden gevoerd, aangezien het steunt op een gebrek aan hoedanigheid (art. 17 Ger. W.) zodat het in elke stand van het geding opgeworpen kan worden (Hof Luik, 1 oktober 1970, J. Liège, 1970-71 179 ; Hof Brussel, 29 januari 1971, *Pas.*, 1971, II, blz. 146 ; J. RONSE, e.a. «Overzicht van rechtspraak-vennootschappen 1969-1977», nr. 34, te verschijnen in T.P.R. in de loop van oktober-november 1978.

³ Depublikatievereisten zijn gewijzigd door het K.B. van 24 maart 1978, *Staatsblad*, 7 april 1978 ; zie daarover L. WEYTS, «Openbaarmaking van vennootschapsakten en -gegevens», T. Not., 1978, okt. nr. (te verschijnen).

⁴ K.B. 20 juli 1964, *Staatsblad*, 8 augustus 1964.

⁵ FREDERICQ, IV, nr. 152, blz. 258.

⁶ Zie voor een overzicht van de meest uitzichtloze problematiek J. RONSE, *De Vennootschapswetgeving* 1973, nrs. 257-260 ; Hof Luik, 18 juni 1973, R.P.S., 1974, 148, met noot «La loi du 6 mars 1973 et les actions en justice des sociétés irrégulières» van J.M. NELISSEN ; FREDERICQ, t.a.p.

⁷ De bijzondere akte, waarvan sprake in art. 4 Venn. W., betekent een akte die met dat doel dient te worden opgesteld. Ze omvat dan zowel de onderhandse als de authentieke akte. De vennootschapsvormen die met een onderhandse akte kunnen worden opgericht, bv. de V.O.F., en derhalve door een gelijksoortige akte kunnen worden geregulariseerd, moeten daarbij voldoen aan de vereisten van art. 1325 B.W.

Bovendien is toch een authentieke akte vereist bij inbreng van onroerende goederen (art. 2 Hyp. W.), voor het geval men te doen

kunnen laten opmaken van de tussen hen bestaande vennootschap, waarvan het uittreksel⁸ neergelegd wordt op de griffie van de rechtbank van koophandel, waarna het door bemiddeling van de griffier van genoemde rechtbank in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad zal verschijnen⁹ volgens art. 10 Venn. W.

Gelijktijdig met de neerlegging van het uittreksel in het vennootschapsdossier wordt de vennootschap door de griffier in het handelsregister ingeschreven. Hierdoor is de vordering ontvankelijk aangezien art. 11 Venn. W. en de artt. 41 en 42 H.Reg.W. geen toepassing meer vinden.

Ook kan de schuldenaar de onregelmatige vennootschap niet meer nietig doen verklaren aangezien, volgens art. 13^{quater} Venn. W., de rechterlijke uitspraak tot nietigverklaring een constitutief karakter heeft, d.w.z. dat de rechter de toestand, zoals ze zich voordoet op het ogenblik dat hij zijn vonnis uitspreekt, beoordeelt, en dat de nietigheid slechts uitwerking heeft te rekenen vanaf de dag waarop ze is uitgesproken, en in ieder geval blijven de jegens haar aangegane verbintenissen rechtsgeldig krachtens art. 13^{quinqüies}¹⁰.

3. Het moet echter onderstreept worden dat deze regularisatie slechts mogelijk is door het openbaar en bekendmaken van een akte waarbij een bestaande vennootschap wordt vastgesteld.

Indien de partijen een andere vennootschap met dezelfde of een andere rechtsvorm oprichten, dan zou de schuldvordering van de eerder bestaande onregelmatige vennootschap daaraan moeten worden overgedragen of daarin ingebracht zijn, maar dan nog zou de exceptie van niet-ontvankelijkheid met succes kunnen worden ingeroepen aangezien de cessionaris in de schoenen treedt van de cedent zodat alle excepties die ten tijde van de cessie bestonden ook nadien aan de cessionaris kunnen worden tegengeworpen¹¹.

4. Wat echter wel mogelijk is, is dat in een zelfde akte de eerder bestaande vennootschap wordt vastgesteld en omgezet wordt in een vennootschap met een andere rechtsvorm¹². Deze omzetting verandert niets aan de rechtspersoonlijkheid (art. 165 Venn. W.).

In elk geval is het zo dat de vennoten van de oorspronkelijke vennootschap ook na haar omzetting in een vennootschap met een andere rechtsvorm hoofdelijk aansprakelijk blijven voor de eerder aangegane verbintenissen volgens art. 173 Venn. W.

5. De regularisatie van de zonder akte opgerichte vennootschap is ook de enige oplossing, zelfs indien zij reeds ontbonden was. Zij blijft dan immers als een rechtspersoon bestaan voor haar vereffening volgens art. 178 Venn. W. Aan de vereffenaar, die orgaan is van de ontbonden vennootschap kunnen dezelfde verweermiddelen tegen- geworpen worden als tegen de vennootschap voor haar ontbinding¹³.

B. Van Bruystegem
Assistent K.U.Leuven

heeft met een vennootschap waarvan de oprichters geroepen zijn om van elkaar te erven (art. 854 B.W.) maar ook wanneer men n.a.v. de regularisatie de vennootschap in een andere rechtsvorm omzet (art. 170 Venn. W. ; zie tekst nr. 4).

⁸ Het uittreksel moet de vermeldingen van art. 7, a, Venn. W. bevatten.

⁹ Over de gewijzigde publikatievoorschriften zie voetnoot 3. Op- gemerkt kan worden dat voor de V.O.F. en de Comm. V. geen neerlegging van de gehele uitgifte van de oprichtingsakte vereist is, maar wanneer n.a.v. de regularisatie tevens een omzetting gebeurt, dan moet de akte van omvorming in haar geheel bekendgemaakt worden en de nieuwe statuten bij uittreksel samen met een volledige uitgifte van de oprichtingsakte tenzij het een omzetting in een Comm.V. betreft (art. 170, § 3, Venn. W.).

¹⁰ J. RONSE, *De Vennootschapswetgeving* 1973, nr. 261, blz. 132 ; L. Simont, «La loi du 6 mars modifiant le législation relative aux sociétés commerciales», nr. 97, R.P.S., 1974, 222 ; VAN DER HAEGEN en VERBRAEKEN, «Adaptation de la législation à la première directive de la C.E.E., relative aux sociétés», nr. 38, J.T., 1974, 134.

¹¹ RONSE, a.w., nr. 162, blz. 133 ; SIMONT, t.a.p., en VAN DER HAEGEN en VERBRAEKEN, t.a.p.

¹² Cass., 13 september 1973, R.W., 1973-74, 997, *Pas.*, 1974, I, 31.

¹³ Kh. Antwerpen, 24 mei 1972, B.R.H., 1972, 530 ; J. RONSE e.a. «Overzicht van rechtspraak 1969-1977», nr. 43, te verschijnen in T.P.R. in de maanden oktober-november 1978.

B. Samen handeldrijvende personen — Fiscaalrechtelijke aspecten

6. De regularisatie van een vennootschap heeft ook fiscale consequenties. Er zal immers een heffing aan inbrengrechten door de ontvanger van registratie plaatshebben bij het aanbieden van de akte.

Men kent de regeling inzake taxatie van inbrengen in vennootschap. Normaal zal de akte oprichting of kapitaalverhoging aanleiding geven tot een heffing van 1 procent registratierechten op de waarde van de inbrengen (art. 115 Reg. W.)¹⁴. Inbrengen in vennootschap zouden evenwel ook, buiten het bestaan van een akte om, kunnen worden gedaan. De hypothese van de onregelmatige V.O.F. is hiervan het meest sprekende voorbeeld. Ook deze situatie heeft de fiscale wetgever niet uit het oog verloren¹⁵. Met de wet van 14 april 1965, in werking getreden op 4 mei van dat jaar, werd een *bis* aan art. 31 Reg. W. toegevoegd. Hierbij werd bepaald dat ook dergelijke inbrengen aan dezelfde taxatie onderworpen zijn en dat hiertoe een verklaring op het bevoegd kantoor dient te geschieden¹⁶.

7. Naar aanleiding van de regularisatie van de onregelmatige vennootschap zullen de eertijds gedane inbrengen (die na 4 mei 1965) thans de taxatie ondergaan, met mogelijke boete wegens het niet destijds neerleggen van de verklaring voorgeschreven door art. 31, *bis*, Reg. W. Om voldoende klare wijn te schenken heeft het Bestuur op 26 april 1977 hieromtrent een beslissing genomen, waarin het zijn standpunt ter zake heeft toegelicht¹⁷. In principe, zo luidt de beslissing, zal de akte regularisatie beschouwd worden als de «oprichting» van een nieuwe vennootschap. Dit betekent dus dat volgens het huidige tarief van 1 procent een heffing zal gebeuren, en wel op het aangeduid maatschappelijk kapitaal — of bij gebreke aan zulke vermelding (meestal zo) — op het voorhanden zijnde maatschappelijk vermogen¹⁸. Dit kan evenwel betekenen dat een vennootschap met een na jaren zeer groot verworven vermogen een zware taxatie zal ondergaan, zelfs op elementen uit het vermogen, die geen inbrengen zijn en niet tot het strikte kapitaal kunnen worden gerekend, zoals meerwaarden, gereserveerde winsten, bijzondere provisies enz. Daarmede heeft het Bestuur rekening gehouden, zoals blijkt uit het correctief dat zij aangebracht heeft in het tweede deel van zijn beslissing. Inderdaad, de belanghebbenden, zo werd gesteld, mogen aantonen, met alle gemeenrechtelijke middelen van gemeen recht (via hun boekhouding, hun fiscale aangiften, documenten of schattingen opgemaakt bij het ontstaan van de onderneming)¹⁹ op welke wijze het in de akte regularisatie vermeld kapitaal — of bij gebreke daaraan — vermogen van de gegeven vennootschap gevormd werd. Welk deel kan precies als gedane inbrengen bestempeld worden, en welk deel daarentegen moet beschouwd worden als geaccumuleerde reserves, meerwaarden, exploitatiewinsten enz. De boekhouding zal hiervoor verhelderend zijn. Men zal trachten het eerste uit het geheel te distilleren; alleen daarop zullen dan registratierechten à 1 procent gerekend worden; daar principieel alleen op inbrengen deze rechten verschuldigd zijn²⁰. Deze inbrengen kunnen variëren en bestaan uit inbrengen van geldsommen, goederen in natura of andere zaken, zoals loutere inbreng van arbeid of inbreng van genot (bv. van een onroerend goed). De aard van de inbreng

moet naar behoren aangetoond worden en zal de taxatie ondergaan, die hiervoor in het registratiewetboek bepaald is²¹.

8. Er is niet alleen de kwestie van de grondslag voor de taxatie. Er is ten tweede ook het nagaan op welke tijdstippen²² het vermogen zich gevormd heeft en de inbrengen gedaan werden en bijgevolg het bepalen van het tarief dat toepassing zal vinden. De partijen zelf kunnen hierbij belang hebben, wanneer ze kunnen bewijzen dat de inbrengen gedaan werden vóór 4 mei 1965, datum vanaf wanneer eerst deze inbrengen (buiten een akte om) aan het registratierecht onderworpen werden. Ook het Bestuur kan hierbij belang hebben aangezien vroeger hogere tarieven toepasselijk waren dan de huidige²³. Dit wordt onmiddellijk duidelijk.

De regel voor het tarief inzake inbrengen is eenvoudig. Het is het tarief van kracht op de datum van inbreng dat toepassing vindt. Dit betekent 2,5 procent sinds 4 mei 1965 (W. van 14 april 1965), gewijzigd in 2 procent vanaf 1 januari 1972 (W. van 3 juli 1972) en laatst veranderd in 1 procent vanaf 1 januari 1976 (W. van 1 maart 1977). Quid nu voor inbrengen gedaan vóór 4 mei 1965. Donnay houdt staande dat dan het huidige tarief op ogenblik van de registratie der akte regularisatie toepasselijk zou zijn²⁴. Dit komt eigenaardig voor en lijkt strijdig te zijn met de regel van de niet-retroactiviteit die ook inzake belastingwetten geldt²⁵. Normaal wordt de al niet belastingsschuld en het tarief bepaald door de wetgeving van toepassing op de dag dat de rechten voor de Staat verworven zijn. Dit is op de datum van inbreng. Is deze gedaan vóór 4 mei 1965, periode toen deze inbrengen vrij waren van enige taxatie, dan moet men logisch aannemen dat er op deze inbrengen geen registratierecht kan worden geheven. Met zijn beslissing laat het Bestuur immers ook toe te bewijzen hoe en wanneer het maatschappelijk vermogen zich gevormd heeft. Wanneer de partijen bijgevolg aan de hand van hun boekhouding kunnen aantonen dat de inbrengen vóór 4 mei 1965 gedaan werden, dan dient het Bestuur dit te aanvaarden. Dit is niet in strijd met wat neergeschreven staat in artikel 18 Reg. W. inzake de vaste datum van onderhandse akten en geschriften. Dit artikel verwijst gewoonweg naar wat hieromtrent bepaald is in het Burgerlijk Wetboek (art. 1328 BW). Welnu de vereisten, aldaar gesteld voor een vaste datum, gelden, naar unanieme opvatting, niet inzake handelszaken en bijgevolg ook niet i.v.m. handelsvennootschappen. Op dit vlak kan tegen derden, en dus ook tegen de fiscus, de precieze dagtekening met alle bewijsmiddelen, zoals boekhoudkundige geschriften, fiscale aangiften, notulen van algemene vergadering enz...) bewezen worden²⁶. Alleen wanneer de partijen geen duidelijke bewijzen kunnen voorleggen inzake het tijdstip van de inbreng en zich louter baseren op beweringen of dubieuze bescheiden, door hen opgemaakt, zal de fiscus het recht hebben de voorgestelde datum te verwerpen en zal hij het tarief heffen dat thans toepasselijk is, tenzij hij zou kunnen aantonen dat de inbrengen gedaan werden in de periodes toen hogere tarieven toepasselijk waren (tussen 4 mei 1965 en 31 december 1975).

¹⁴ DONNAY, «Le droit d'enregistrement sur les apports en société», *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1966, 295.

¹⁵ DONNAY, *Répertoire Notarial, Enreg.*, nr. 73, blz. 142 en nr. 274, blz. 222-1.

¹⁶ I.v.m. de wet van 14 april 1965: *Rec. Gén. Enr. Not.*, nrs. 20.850 en 20.964 (vooral blz. 265).

¹⁷ *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1978, 36 e.v., met noot van DONNAY.

¹⁸ In tegenstelling tot vennootschappen met een volkomen rechtspersoonlijkheid (zoals de N.V. en P.V.B.A.), moet bij de V.O.F. wegens de onbeperkte aansprakelijkheid van de vennoten geen vennootschapsvermogen als maatschappelijk kapitaal gevormd worden en statutair vastgelegd (RONSE, *Algemeen deel van het Vennootschapsrecht*, Leuven, Acco, 1973, blz. 250).

¹⁹ Aldus COPPENS, noot bij Beslissing van 26 april 1977, R.P.S., 1978, 72.

²⁰ In een V.O.F. trouwens zal een overdracht van de reserves naar de rekening kapitaal die in de balans voorkomt, geen aanleiding geven tot een heffing van 1 procent, zoals bepaald in art. 116 Reg. W. bij verhoging van het maatschappelijk kapitaal zonder nieuwe inbrengen. Een voorwaarde is wel dat er statutair geen kapitaal is vastgelegd (R.J. 1108; VANDEWINCKELE-TORFS, *Registratie-, hypotheek- en griffierecht*, nr. 13.605/1.)

²¹ Inbreng van arbeid: loutere inbreng van arbeid is mogelijk bij de V.O.F., de gemeenrechtelijke vennootschap. De partijen zullen dan een schatting moeten maken van de inbreng onder controle van het Bestuur (WERDEFROY, A.P.R., *Registratierechten*, nr. 1051, blz. 653). Zijn daarnaast ook geldsommen of goederen in natura ingebracht, dan wordt de inbreng van arbeid geschat gelet op het aandeel van de inbreng in de gemaakte winsten (art. 119, tweede lid, Reg. W.). Bij inbreng van genot (bv. van een onroerend goed), is het recht van inbreng verschuldigd op de waarde van de in ruil verkregen aandelen. Er zal ook hiervan een schatting moeten gebeuren (R.J. 1001; VANDEWINCKELE-TORFS, nr. 13621/1).

²² VANDEWINCKELE-TORFS, *a.w.*, nr. 13.596.

²³ DONNAY, noot, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1978, 38.

²⁴ *Idem*, blz. 38.

²⁵ WERDEFROY, *a.w.*, nr. 43 e.v., blz. 46 e.v. en vooral nr. 52, blz. 50; GENIN, *Commentaire du code des droits d'enregistrement*, nr. 132 e.v., blz. 56 e.v.; DONNAY, *Répert. Notar.*, nr. 13, blz. 120; ook nog DONNAY, «Introduction à l'étude des droits d'enregistrement», *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1964, 116 e.v., nr. 68 e.v.

²⁶ Art. 18 Reg. W. is het equivalent van art. 1328 B.W. inzake het bewijs van vaste datum tegenover derden. Deze regel wordt door het Bestuur van Registratie zeer soepel geïnterpreteerd. Het Bestuur laat de partijen toe het bewijs van de oprechtheid van de datum te leveren door alle middelen rechtens, met uitzondering van de eed (WERDEFROY, *a.w.*, nr. 249, blz. 146). Loutere beweringen van de partijen zelf of bescheiden van hen uitgaande worden evenwel niet aanvaard.

9. Men mag tenslotte ook niet vergeten dat — zoals reeds eerder aangestipt — het Bestuur ook het recht heeft de boete te rekenen wegens te late registratie. Inderdaad, normaal had men binnen drie en (sinds 25 juni 1973) binnen vier maanden na inbreng een verklaring ter zake op het bevoegd registratiekantoor moeten doen (art. 11, 1bis). Dit werd bij hypothese niet gedaan. De boete betekent een verdubbeling van de te heffen rechten. De 2,5 wordt 5, de 2 wordt 4 en de 1 wordt 2 procent (art. 41 Reg. W.).

10. Wanneer de geregulariseerde vennootschap nadien zou worden omgevormd in een P.V.B.A. of N.V., zoals hierboven uiteengezet (nr. 4), dan is overeenkomstig art. 121, 1°, Reg. W. slechts het algemeen vast recht verschuldigd, zijnde thans 225 fr. De omvorming wordt immers noch vennootschapsrechtelijk noch fiscaal als een nieuwe oprichting beschouwd²⁷. Daarbij komt dat wanneer de regularisatie en de omvorming in één en dezelfde notariële akte plaatshebben, het vast recht van 225 fr. uit hoofde van de omvorming dan zelfs niet verschuldigd is (art. 15, tweede lid, Reg. W.²⁸)

L. Weyts
Lector K.U.Leuven

²⁷ WERDEFROY, *a.w.*, nr. 1055ter, blz. 659.

²⁸ VANDEWINCKELE-TORFS, nr. 13.073.

VREDEGERECHT TE BRASSCHAAT

13 MAART 1978

Rechter : de h. De Bièvre

Advocaten : mrs. Ferdinand en Bruneel

Onteigening—Wachtinteressen—Wederbeleggingsvergoeding—Rechtsplegingsvergoeding.

Inzake onteigening is het een vaststaand gebruik dat de wachtperiode op drie maanden wordt geraamd en voor die periode de wettelijke rentevoet (thans 8 % per jaar) wordt genomen. Er kunnen echter slechts interesten worden toegekend aan onteigenden die minder dan 5.000.000 fr. ontvangen.

Er kan niet worden ingegaan op het voorstel de wederbeleggingsvergoeding per geval in overeenstemming te brengen met het variabele tarief dat de notarissen bij openbare verkopen toepassen. De rechter houdt zich aan het thans algemeen geldend vast bedrag van 19,5 %.

Aangezien de beschikking van de vrederechter geen eindvonnis is, kan geen rechtsplegingsvergoeding worden toegekend.

X t/ Y

Wachtinteressen

Aangezien «wachtinteressen» de vergoeding zijn voor interesten die de onteigende ontbeert gedurende de periode gedurende welke hij een nieuwe belegging moet zoeken voor de ingevolge onteigening te zijner beschikking komende gelden ;

Aangezien het, behoudens misschien een zeer uitzonderlijk geval, onmogelijk is de duur van deze periode — en dan nog wel op voorhand — precies te bepalen ;

Aangezien om deze reden sedert méér dan honderd jaar een vaststaand gebruik is ontstaan, waarbij deze wachtperiode forfaitair geraamd wordt, thans op drie maanden, en als rentevoet de wettelijke (thans 8 % 's jaars) wordt genomen,

hetgeen een vergoeding meebrengt van $8 \times \frac{3}{12} = 2 \%$, zoals trouwens door de deskundige voorgesteld ;

Aangezien deze regel op dag van heden echter niet meer kan worden toegepast voor bedragen van fr. 5.000.000 en méér, vermits deze thans bij gelijk welke bank voor 14 dagen, 1, 2 of 3 maanden kunnen worden geplaatst tegen een interest van minstens $\frac{1}{2} \%$ per maand (tussen 1970 en heden bedroeg dit tarief soms zelfs méér dan 1 % per maand) ;

Aangezien, om deze reden, wij enkel wachtinteressen toe-kennen aan onteigenden die minder dan fr. 5.000.000 zullen ontvangen ;

Zogenaamde wederbeleggingsvergoeding

Aangezien het toekennen van een «wederbeleggingsvergoeding» «door velen — ten onrechte — gerechtvaardigd wordt met de overweging dat de onteigende in de mogelijkheid moet worden gesteld zich met de verkregen vergoeding een soortgelijk goed aan te schaffen als hetgeen onteigend werd en derhalve de hoofdvergoeding hem in staat moet stellen niet enkel de koopsom daarvan doch ook de kooppkosten te betalen ;

Aangezien de aanvaarding van deze rechtvaardiging de rechtbanken ertoe zou nopen in elk geval afzonderlijk te gaan onderzoeken — ja *gissen* — of de wederbelegging in een soortgelijk onroerend goed zeker, waarschijnlijk, onwaarschijnlijk, mogelijk of onmogelijk is, enz. ;

Aangezien b.v. bij onteigening van een perceel potentiële bouwgrond, onverdeeld eigendom van 5 personen, het hoogstonswaarschijnlijk is dat de globale hoofdvergoeding van b.v. fr. 500.000 opnieuw in onverdeeldheid zal worden belegd in een soortgelijk goed, doch men wel integendeel gerust mag aannemen dat de belanghebbenden de geldsom onder elkaar zullen verdelen en ieder van hen fr. 100.000 zal opnemen ; de erie zal met dit bedrag misschien op een staatslening inschrijven (zonder kosten), de andere er een schuld mee afbetalen (zonder kosten), een andere, na het bij een veel hoger bedrag te hebben gevoegd, er een onroerend goed mee aankopen (% der kosten onbekend), enz. ;

Aangezien anderzijds iemand, die b.v. een hoofdvergoeding van fr. 10.000.000 ontvangt wegens onteigening van een blok potentiële bouwgrond, mogelijk geen kans ziet om elders een soortgelijk blok te verwerven en b.v. 10 percelen bouwgrond van ca. fr. 1.000.000 elk zal aankopen ;

Aangezien verder, zoals de rechtbank te Brussel eens deed op 1 december 1877 (B.J., 1879, 668), de rechtbanken in elk individueel geval zouden moeten gaan onderzoeken of de onteigende, bij wederbelegging, niet het genot heeft van fiscale vrijstellingen of verminderingen (van b.v. 6,5 % registratierechten bij aankoop van een eerste woning, van 11,5 % bij toebedeling van onroerend goed aan een medege-rechtigde, enz...) ;

Aangezien ten slotte, zonder de (inmiddels wellicht verge-ten doch hierna besproken) juridische constructie Picard te aanvaarden, men niet zou kunnen verklaren dat, zoals de rechtspraak het sedert een eeuw unaniem doet, bij onteigening van een onroerend deel van een failliete boedel, aan de curator ervan toch een zgn. «wederbeleggingsvergoeding» wordt toegekend, hoewel het *zeker* is dat de curator nooit zal herbeleggen maar wel integendeel de onteigeningsvergoeding zal verdelen tussen de schuldeisers ;

Aangezien dan ook de grote Belgische jurist Picard (III, p. 18 e.v.) reeds in 1877 de «wederbeleggingsvergoeding» op

een geheel andere wijze juridisch rechtvaardigde en wel als volgt : « een onroerend goed vertoont twee onderscheidene patrimoniale elementen : 1° de eigen waarde ervan (hoofdvergoeding) ; 2° de speciale *veiligheidswaarde* verbonden aan alle onroerende beleggingen als dusdanig (wederbeleggingsvergoeding) » ;

Aangezien deze rechtvaardigingsgrond reeds in 1879 door het Hof van Cassatie werd aanvaard (Cass., 11 december 1879, *Pas.*, 1880, I, 34) en nadien door hoven, rechtbanken en gezaghebbende auteurs ;

Aangezien sindsdien (evenals voorheen trouwens) nog slechts zeer sporadisch iets anders dan een forfaitair percentage als zgn. wederbeleggingsvergoeding wordt toegekend ;

Aangezien weliswaar de hoegrootheid van dit forfaitair percentage hoofdzakelijk wordt geïnspireerd door het bedrag der registratierechten (thans 12,5 %), overschrijvingsrechten en verder mede door dat der gemiddelde honoraria en kosten van notaris, publiciteit, enz. ;

Aangezien aldus het forfaitair bedrag, ingevolge het ononderbroken optrekken van de registratierechten, tussen 1930 en heden van 15 tot 19,5 % is gestegen ;

Aangezien wij om al deze redenen *niet* kunnen ingaan op het innoverend voorstel van de deskundige, die trouwens zelf schrijft dat deze aangelegenheid buiten zijn bevoegdheid valt (deel B, blad 10), nl. de wederbeleggingsvergoeding per individueel geval gelijkvormig te maken aan het variabele tarief dat de notarissen van het arrondissement Antwerpen toepassen bij openbare verkopen van onroerende goederen, uitgaande van de blote veronderstelling dat iemand die een hoofdvergoeding ontvangt van b.v. fr. 1.000.000, een ander onroerend goed van dezelfde waarde zal aankopen in publieke verkoop, doch wij ons houden aan het thans geldend algemeen forfait, zijnde 19,5 % voor wederbelegging plus eventueel 2 % voor wachtinteresten, samen 21,5 % ;

(...)

Rechtsplegingsvergoeding

Aangezien verwerende partij aanspraak maakt op rechtsplegingsvergoeding ;

Aangezien deze overeenkomstig artikel 1017 Gerechtelijk Wetboek verschuldigd is op eindvonnissen ;

Aangezien derhalve dient onderzocht te worden of onze onderhavige beslissing wel een eindvonnis is in de zin van gezegd artikel ;

Aangezien in verband hiermede dient te worden onderstreept dat onze beslissing van heden geen einde maakt aan een betwisting doch veeleer dient beschouwd te worden als een laatste poging om een rechtsgeding te voorkomen ;

Aangezien het doen van zulke pogingen sedert het bestaan van het ambt van vrederechter, eerst gedurende lange eeuwen in Engeland en sedert het eind der 18e eeuw in onze gewesten, steeds de eerste taak van deze magistraat is geweest ;

Aangezien onze beslissingen inzake onteigening wegens hoogdringende redenen als dusdanig dienen te worden beschouwd, o.a. nog om de volgende redenen :

1) het voor ons als vergoeding vastgesteld bedrag wordt door de wetgever zelf « voorlopig » genoemd ;

2) tegen onze beslissingen is geen beroep mogelijk, zelfs indien ze astronomische bedragen betreffen ; slechts indien partijen er geen genoegen mede nemen — hetgeen zeer zelden gebeurt — kunnen zij een werkelijk rechtsgeding inleiden bij

de rechtbank van eerste aanleg, wier vonnis dan vatbaar is voor beroep ;

3) het is ondenkbaar dat inzake een zelfde « geschil » eerst de vrederechter in laatste aanleg zou vonnissen en nadien de arrondissementsrechtbank in eerste aanleg en daarna eventueel het hof in beroep ;

Aangezien uit dit alles dient te worden afgeleid dat onze beschikking van heden niet kan worden beschouwd als een eindvonnis bedoeld door artikel 19 en artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek (in dezelfde zin doch om andere motieven : Vred. Brasschaat, 2 mei 1973, onuitgegeven ; Vred. Willebroek, 25 juni 1976, *Tijdschrift Vrederechters*, 1977, 234 ; Vred. Kontich, 18 september 1970, *R.W.*, 1970-71, 1197 ; Rb. Dendermonde, 14 februari 1974, *R.W.*, 1975-76, 1824 ; *contra* ; noot van Suetens-Bourgeois onder dit vonnis ; Vred. Zele, 9 juni 1971, *Tijdschrift Vrederechters*, aug. sept. 1972) ;

Aangezien trouwens hoogstens het *minimumbedrag* zou kunnen worden toegekend en niet datgene door verweerder gevraagd daar, indien ons vonnis een eindvonnis zou zijn in de zin van bovenvermelde artikelen — *quod non* — het in laatste aanleg zou zijn geveld ;

Aangezien ten slotte de rechtsplegingsvergoeding beoogt een tussenkomst te zijn door de verliezende partij in andere dan de traditionele gerechtskosten, berokkend aan de winnende partij, terwijl in onderhavige procedure er nooit een winnende noch een verliezende partij kan zijn ;

(...).

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 4 januari 1978

Verkeer—Art. 77.1 Wegverkeersreglement—Verplichting op het kruispunt de op een rijstrook aangewezen richting te volgen—Verband met witte voorsorteringspijlen.

Ter verwerping van het verweer waarbij eiser tot cassatie betoogde dat verweerder, doordat hij de aanwijzing van de op de weg aangebrachte pijl die hem verplichtte rechts af te slaan, niet in acht heeft genomen en recht door is gereden, te kort geschoten is in de bijzondere voorzichtigheid die op de kruispunten geboden is, en dat door die abnormale gedraging de aanwezigheid van zijn voertuig ter plaatse van de botsing voor eiser een niet voorziene hindernis heeft opgeleverd, vermeldt het bestreden vonnis (Corr. Luik, 7 oktober 1977) : 1° dat de uitgangspositie van verweerder kan worden verklaard door het feit dat de voorsorteringspijlen niet herhaald waren en dat die pijlen in de linker rijstrook verborgen waren door een vrachtwagen die eroverheen stond ; 2° dat geen enkele richtingsaanwijzer van verweerders wagen in werking was ; 3° dat eiser niet mocht rekenen dat verweerder rechts zou afslaan ter nakoming van één enkele pijl waarvan het zeer de vraag is of eiser het bestaan ervan kende. Het vonnis wordt op de volgende gronden vernietigd :

« Overwegende dat, enerzijds, de bij het tweede lid van artikel 77.1 van het Wegverkeersreglement (koninklijk besluit van 1 december 1975) aan de bestuurders opgelegde verplichting om, op het kruispunt, de of een van de richtingen te volgen die aangewezen zijn op de rijstrook waarin zij zich bevinden, onafhankelijk is van de verplichting zich te gedragen naar de bij het eerste lid van artikel 77.1 bepaalde voorsorteringspijlen die, bij het naderen van een kruispunt, de rijstrook aanduiden die de bestuurders moeten volgen om in de door die pijlen aangewezen richting te rijden ;

«Dat, anderzijds, de voorschriften van artikel 19.1.2° van het ministerieel besluit van 11 oktober 1976, luidens hetwelk 'telkens wanneer de plaatsgesteldheid het toelaat, ten minste drie opeenvolgende voorsorteringspijlen vóór het kruispunt moeten worden aangebracht', enkel betrekking hebben op de voorsorteringspijlen ;

«Overwegende dat het vonnis derhalve, door verweerder vrij te spreken en eiser (uit hoofde van de telastleggingen A, C en D) te veroordelen op grond van de overwegingen dat 'verweerders uitgangspositie vóór de verkeerslichten kan worden verklaard door het feit dat de voorsorteringspijlen niet herhaald waren' en 'dat eiser niet mocht rekenen dat verweerder rechts zou afslaan ter nakoming van één enkele pijl', het voormelde artikel 77.1, tweede lid, schendt en zijn beslissing niet wettelijk verantwoordt.»

(Voorzitter : baron Richard—Raadsheer-rapporteur : mevr. Raymond-Decharneux—Advocaat-generaal : de h. Charles—Advocaat : mr. Delfosse—In de zaak D. t/R.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 februari 1978

Lastgeving—Opdracht gegeven aan notaris om deskundige aan te stellen met het oog op schatting van onroerend goed—Draagwijdte.

Verweester in cassatie had bij brief aan haar notaris opdracht gegeven om een deskundige aan te stellen met het oog op de schatting van haar onroerend goed, waarop de eisers een voorkeurrecht hebben. De vordering van eisers tot cassatie strekte ertoe te horen zeggen dat verweester hun dit huis verkocht had. Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 3 januari 1977) heeft deze vordering afgewezen, op grond dat een lastgeving aan de notaris om te verkopen niet bewezen is en «dat er wel een begin van bewijs door geschrift en een daad van uitvoering bestaan betreffende bepaalde opdrachten door verweester aan haar notaris gegeven, doch dat daaruit niet blijkt dat die verder reikten dan een opdracht tot onderhandeling, informatie en voorbereiding in verband met een voorgenomen verkoopovereenkomst».

Eisers beweren in het eerste onderdeel van hun cassatiemiddel dat de door verweester aan de notaris gegeven opdracht tot aanstelling van een deskundige om, samen met de door eisers aangestelde deskundige, het onroerend goed te schatten, een definitieve lastgeving tot verkoop inhoudt, alleen onderworpen aan het akkoord van de deskundigen over de prijs of het dwingend besluit van een derde deskundige, en dat deze opdracht geenszins gelijkgesteld kan worden met loutere informatie of onderhandeling.

In het tweede onderdeel betogen zij dat de twee aangestelde deskundigen een akkoord bereikt hadden over de prijs en dat zij deze ingevolge de overeenkomst bepaalde prijs hadden aanvaard, zodat de verkoop tussen partijen gesloten was.

De twee onderdelen van het middel worden als volgt verworpen :

«Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, nu de overgelegde brief van verweester aan haar notaris, waarbij hem opdracht wordt gegeven om deskundige Delpierre aan te stellen met het oog op de schatting van haar huis, niets anders inhoudt dan hetgeen door het arrest wordt vastgesteld, de beslissing, luidens welke niet blijkt dat deze brief verder reikte dan een opdracht tot onderhandeling, informatie en voorbereiding in verband met een voorgenomen verkoopovereenkomst, met de termen van voormelde brief niet onverenigbaar is ;

«Overwegende dat, voor het overige, uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat de eisers zich voor het hof van beroep ertoe beperkten onder aanhaling van feitelijke gegevens, te beweren dat de partijen de uitdrukkelijke wil te verkopen en te kopen hadden geuit, ten gevolge waarvan de procedure van schatting van het goed door beide partijen in werking werd gesteld en de prijs werd bepaald, zodat 'er reeds verkoop was' ; dat zij niet aanvoerden dat, bij toepassing van artikel 9 van de huurovereenkomst, voormelde door verweester aan haar notaris gegeven opdracht een definitieve lastgeving tot verkoop inhield ;

«Overwegende dat daaruit volgt dat in dit opzicht het middel, dat op geen dwingende wetsbepalingen steunt en de openbare orde niet raakt, nieuw is en derhalve niet ontvankelijk ;

«Wat het tweede onderdeel betreft :

«Overwegende dat, door te oordelen dat geen in rechte volwaardig bewijs bestaat van een rechtstreeks en zonder tussenkomst van een lasthebber gesloten verkoopovereenkomst tussen de partijen en dat een lastgeving aan de notaris om te verkopen evenmin bewezen is, het arrest in zijn interpretatie van de huurovereenkomst, waarvan het onderdeel niet aanvoert dat haar bewijskracht wordt miskend, te kennen geeft dat, al hadden de aangestelde deskundigen een akkoord over de prijs bereikt en al hadden de eisers deze prijs aanvaard, verweester noch rechtstreeks noch door tussenkomst van een lasthebber haar wil te verkopen had geuit ; dat het arrest zodoende aan de overeenkomst de gevolgen toekent welke zij in de interpretatie van de feitenrechter heeft en de ingeroepen wetsbepalingen geenszins schendt ;

«Dat het middel niet kan worden aangenomen.»

(Voorzitter : de h. de Vreese—Raadsheer-rapporteur : de h. Suty—Advocaat-generaal : de h. Tillekaerts—Advocaten : mrs. Houetier en Bützler—In de zaak : De C. en S. t/ B.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 23 februari 1978

Rechtsvordering en vordering—Onrechtmatige eis en verweer—Hoger beroep dat voor de appellant een belang inhoudt, als roekeloos en tergend aangemerkt.

Om de navolgende redenen wordt een arrest (Hof Brussel, 14 januari 1977) vernietigd, dat eiser tot cassatie veroordeelt tot schadevergoeding wegens roekeloos en tergend beroep.

«Overwegende dat, door te oordelen dat de door appellant (thans eiser) tegen de vaststellingen en besluiten van de gerechtelijke deskundige uitgeoefende kritiek op geen tastbare werkelijkheid steunt die de door de deskundige bij het vervullen van zijn opdracht in acht genomen nauwkeurigheid kan weerleggen of verzwakken en, anderzijds, dat hij geen enkel element aanvoert waardoor het mogelijk wordt de juistheid na te gaan van wat hij beweert, wanneer hij zich, ter verantwoording van de schorsing van de uitvoering van de werken, op achterstallige betaling door de geïntimeerden (thans de verweerders) beroept, het arrest in feite zijn beslissing schijnt te verantwoorden waarbij eiser tot schadevergoeding wegens roekeloos en tergend hoger beroep wordt veroordeeld ;

«Overwegende dat het arrest evenwel daarna, bij het verwerpen van het verzoek van de verweerders tot een deskundigenonderzoek, definitief het bedrag bepaalt dat hun door de eerste rechter bij wijze van voorschot was toegekend en de door laatstgenoemde toegekende moratoire interesten afschaft ; dat het aldus gedeeltelijk over het hoger beroep gunstig beschikt ; dat het, derhalve, impliciet doch zeker, erkent dat het hoger beroep voor appellant een belang inhoudt ; dat het, daarna, dit hoger beroep niet zonder tegenstrijdigheid roekeloos en tergend kon verklaren.»

(Voorzitter-rapporteur : de h. Trousse—Advocaat-generaal : de h. Ballet—Advocaten : mrs. Simont en Ansiaux—In de zaak : V. t/R. en C.)

NOOT—Zie cass., 20 januari 1977, Arr. Cass., 1977, 569, Pas., 1977, I, 549.

Hof Antwerpen (1e Kamer), 21 december 1977

Verzekering—Verwijzing—Motorrijtuigen — Verzekeringsvoorstel—Vraag betreffende identiteit van gewone bestuurders niet beantwoord—Vraag betreffende gerechtelijke anteceden ten van gewone bestuurder(s) met «geen» beantwoord—Ongeval veroorzaakt door persoon met gerechtelijk verleden, die gewone bestuurder blijkt te zijn—Nietigheid.

Op verwijzing door Cass., 3 januari 1975 (*Pas.*, 1975, I, 457, *Arr. Cass.*, 1975, 495), dat Hof Brussel, 5 januari 1973 vernietigde, bekrachtigt het hof op de hiernavolgende gronden de beslissing van de eerste rechter (Kh. Brussel, 30 maart 1972) :

«Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van appellante [verzekeringssneemster], zoals juist omschreven door de eerste rechter, door geïntimeerde [verzekeraar] bestreden wordt o.m. op grond van de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst wegens valse verklaringen in het verzekeringsvoorstel ;

«Overwegende dat de eerste rechter uit de vaststelling dat de geïntimeerde naliet de in het verzekeringsvoorstel gevraagde doch niet verstrekte gegevens betreffende de identiteit van de gewone bestuurder(s) van het te verzekeren voertuig te doen verstrekken, terecht kon afleiden dat zij de onderschrijving van de polis niet afhankelijk wou stellen van het antwoord op die vragen ;

«Overwegende dat hij evenwel naliet de gevolgen te onderzoeken van de vermelding 'geen' in de rubriek 'Antecedenten' en 'Gerechtelijke veroordelingen' van de 'gewone bestuurder(s)' ;

«Overwegende dat het gemis van belangstelling van geïntimeerde voor de identiteit van de gewone bestuurder(s) geen gemis van belangstelling voor de antecedenten insluit van hen die het te verzekeren voertuig gewoonlijk zullen besturen ;

«Overwegende dat de niet-vermelding van de identiteit van de gewone bestuurder(s) niet, zoals appellante beweert, impliceert dat er geen gewone bestuurders waren, noch dat de antecedenten van de bestuurders zonder invloed waren op de waardering van het risico ;

«Overwegende dat de antecedenten van de gewone bestuurder(s) voor geïntimeerde een factor waren van de beoordeling van het te dekken risico ;

«Overwegende dat de hoedanigheid van gewone bestuurder in hoofd van De M. voldoende bewezen is door het toegegeven feit dat hij de zaakvoerder van appellante-verzekeringssnemer was, dat hij het voertuig bestuurde op het ogenblik van het ongeval en dat geen bewijs aangeboden wordt van het toevallig of uitzonderlijk karakter ervan ;

«Overwegende dat niet betwist wordt dat De M. antecedenten had zoals die waarover in het verzekeringsvoorstel inlichtingen werden verwacht ;

«Overwegende dat de valse verklaring dienaangaande de waardering van het risico derwijze verminderde dat geïntimeerde, had zij ervan kennis gedragen, niet op dezelfde voorwaarden zou hebben gecontracteerd ; dat de verzekering nietig is.»

(Voorzitter : de h. Alsteens—Raadsheren : de hh. Hernould en De Vocht—Advocaten : mrs. Verhaeren en Persoons—In de zaak : P.V.B.A. A. t/ N.V. C.)

Corr. Kortrijk, 11 januari 1977

Onrechtmatige daad—Schade en schadeloosstelling—Blijvende invaliditeit van 25 % — Geen kapitalisatie — Esthetische schade.

Een automecanicien heeft bij een ongeval letsels opgelopen, ten gevolge waarvan hij gedurende negentien maanden volledig invalide was en gedurende zes maanden 30 % invalide. Tijdens de gedeeltelijke ongeschiktheid van 30 % heeft hij zijn normaal loon genoten, maar hij heeft grotere fysieke inspanningen moeten doen dan een volledig arbeidsgeschikte werknemer. Naar het oordeel van de rechtbank moet deze aantasting van het arbeidsvermogen als materiële schade vergoed worden en wordt ze niet begroot op een corresponderend deel van het genoten loon maar op basis van billijkheid : er wordt hem een bedrag van 20.000 fr. toegekend. De morele schade voor de tijdelijke arbeidsongeschiktheid wordt als volgt vergoed : gedurende de volledige ongeschiktheid : 7.500 fr. per maand verblijf in het ziekenhuis en 5.000 fr. per maand thuis ; voor de ongeschiktheid van 30 % : 8.250 fr. zoals gevorderd.

Betreffende de blijvende arbeidsongeschiktheid van 25 % beslist de rechtbank :

«a) *Materiële schade*

«Het slachtoffer heeft zijn normaal werk hervat, maar moet grotere inspanningen leveren. Uit het deskundig verslag dient te worden afgeleid dat die grotere inspanningen grotendeels liggen op het vlak van oogzintuig en er derhalve bij deze arbeider moeilijk gesproken kan worden van afremming van bevorderingsmogelijkheden en beperkingen van mogelijkheden op de arbeidsmarkt in de toekomst. In die omstandigheden is er geen reden om de schade te begroten op basis van kapitalisatie van een deel van het loon genoten op de dag der consolidatie, maar dient de schade, veroorzaakt door de blijvende aantasting van de fysieke integriteit, ex aequo et bono te worden geraamd en wel, rekening houdend met zijn jeugdige leeftijd (23 jaar) en inclusief de pensioengerechtigde leeftijd, op 750.000 fr.

«b) *Esthetische schade*

«Gelet op het licht hinken en de blijvende littekens in het gelaat en op de twee dijen wordt de esthetische schade ex aequo et bono bepaald op 250.000 fr.»

Op te merken is dat volgens de deskundige de esthetische schade was : rang 2 in een rangorde gaande van 1 tot en met 7.

(Voorzitter : de h. Casier—Rechts : de hh. Deceuninck en Hoebeke—Openbaar ministerie : de h. Liets—Advocaten : mrs. De Jaegere, Mathys en Malfait—In de zaak B. t/ B.)

Vred. Lier, 10 januari 1978

Openbare onderstand—Vordering tegen onderhoudsplichtige tot betaling van kosten van verpleging van een niet behoeftige persoon—Ongegrond.

Eiseres, een C.O.O., heeft verweerders gedagvaard tot betaling van kosten van verpleging van hun rechtsvoorganger. Na vastgesteld te hebben dat de verweerders niet als erfgenamen kunnen worden aangesproken, daar ze de nalatenschap verworpen hebben, beslist de rechtbank :

«Dat eiseres tot staving van haar vordering verwijst naar artikel 17 van de wet van 2 april 1965, die zegt dat de onderstandskosten, door haar gemaakt ten gunste van al dan niet behoeftige personen, krachtens een eigen recht verhaald worden op de ondersteunde persoon zelf, of op hen die aan deze onderhoudsplicht verschuldigd zijn ;

«Dat deze stelling ter zake evenwel niet opgaat, aangezien de onderhoudsplicht dient te bestaan op het ogenblik van het verlenen van de steun, ingevolge rechtspraak van het Hof van Beroep te Brussel in een arrest van 11 september 1968 (*Pas.*, 1968, II, 289) ;

«Dat de ondersteunde ten tijde van de tussenkomst door eiseres niet behoeftig was, aangezien hij eigenaar was van een onroerend goed en liggende gelden, en bovendien een pensioen genoot ;

«Dat derhalve duidelijk vaststaat dat verweerders ten tijde van de door eiseres verleende onderstand niet onderhoudsplichtig waren aan de persoon die door eiseres werd ondersteund ;

«Dat derhalve de beide redenen waarop de eis gebaseerd is, niet voorhanden zijn, en de eis derhalve als ongegrond dient te worden afgewezen.»

(Rechter : de h. Van Herp—Advocaten : mrs. Maes, Buyle en Eyskens—In de zaak : C.O.O. Kessel t/ De G. en V.)

EUROPEES RECHT

Overzicht van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 19/77 — Onderneming Miller International Schallplatten GmbH/ Commissie der Europese Gemeenschappen 1-2-1978 — *mededinging*

Miller heeft beroep ingesteld tegen de beschikking van de Commissie van 1 december 1976 inzake een procedure op grond van

artikel 85 EEG-Verdrag waarin is vastgesteld dat het door Miller in een alleenverkoopovereenkomst evenals in haar verkoopvoorwaarden opgenomen verbod om grammofoonplaten, geluidsbanden en muziekcassettes uit te voeren een inbreuk vormde op artikel 85, lid 1, en waarin aan de betrokken onderneming een boete is opgelegd van 70 000 rekeneenheden (is 256 000 DM).

Verzoekster vervaardigt geluidsdragers (grammofoonplaten, geluidsbanden en muziekcassettes) welke zij hoofdzakelijk verkoopt op de Duitse markt. Slechts een beperkt gedeelte van haar productie voert zij uit, gedeeltelijk naar landen van de Gemeenschap gedeeltelijk naar derde landen.

Het grootste deel van haar productie bestaat uit laaggeprijsde geluidsdragers waarvan meer dan 40 % kinder- en jeugdprogramma's bevatten.

Wat de feiten betreft bestaat er geen geschil omtrent verzoeksters gedrag dat aanleiding heeft gegeven tot de bestreden beschikking, maar partijen zijn het niet eens over de beoordeling van de gevolgen hiervan en derhalve over de ernst ervan.

Vast staat dat verzoekster een alleenverkoopovereenkomst heeft gesloten met de onderneming Sopholest te Straatsburg voor de verspreiding van produkten met het merk «Europe» en «Somerset» in welke overeenkomst een verbod is opgenomen tot uitvoer van Millerprodukten uit Elzas Lotharingen naar andere landen.

Voor de Duitse afnemers bestaat er een verbod tot uitvoer van alle platen van het betreffende merk. Vast staat ook dat de door Miller ten opzichte van haar Duitse afnemers toegepaste prijzen duidelijk verschillen van de bij uitvoer toegepaste prijzen; deze laatste zijn namelijk lager dan de voor de groothandelaren geldende prijzen.

Volgens verzoekster kunnen deze feiten geen merkbare invloed uitoefenen op het ruilverkeer tussen de Lid-Staten, gezien de geringe omvang van haar onderneming op de markt van geluidsdragers, en gelet op de aard van haar productie die hoofdzakelijk bestemd is voor Duitstalig publiek en op de aard van haar klanten. Verzoekster concludeert dat men haar niet kan verwijten dat zij inbreuk heeft gemaakt op de bepalingen van artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

Het Hof constateert dat een uitvoerverbod op zichzelf reeds een beperking van de mededinging vormt, of dit nu is vastgesteld op initiatief van de leverancier of van diens klant. Ondanks Millers opmerking dat de betrokken verboden veeleer waren vastgesteld op aandringen van haar medecontractanten dan na een eenzijdig en van tevoren overwogen besluit van haar kant, aangenomen dat deze opmerking juist is, valt haar gedrag derhalve toch onder het verbod van artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

Na in de eerste plaats de invloed van het exportverbod op het intracommunautaire ruilverkeer te hebben onderzocht concludeert het Hof dat het voor Miller door het bestaan van de betrokken clause op zijn minst makkelijker was haar politiek van verlaging van de prijzen bij de uitvoer te handhaven en dat deze clauses wel degelijk de handel tussen de Lid-Staten konden beïnvloeden.

Miller voert ook aan dat de Commissie had moeten vaststellen dat deze clauses van merkbare invloed zijn geweest op het intracommunautaire ruilverkeer. Dit argument kan niet worden aanvaard aangezien de Commissie, door zich te baseren op Millers marktpositie, op de omvang van haar productie, of de vastgestelde uitvoer en op de door haar toegepaste prijspolitiek, wel degelijk heeft vastgesteld dat er inderdaad gevaar bestond dat het ruilverkeer tussen de Lid-Staten aanmerkelijk zou worden beïnvloed. In de tweede plaats onderzoekt het Hof de subsidiaire vraag betreffende de boete. Verzoekster heeft verzocht de boete van 70 000 rekeneenheden te verlagen. Na onderzoek van het dossier constateert het Hof dat de door het Verdrag verboden handelingen opzettelijk zijn verricht en zonder acht te slaan op de Verdragsbepalingen. Het Hof wijst er ook op dat Miller heeft geweigerd haar balans over te leggen, waardoor het Millers opmerking dat de boete een uiterst zware straf zou zijn voor een onderneming als de hare niet heeft kunnen onderzoeken. Het Hof heeft het beroep derhalve verworpen als ongegrond en het heeft verzoekster verwezen in de kosten van het geding.

Zaak 78/77 — Firma Johan Luehrs en Hauptzollamt Hamburg-Jonas — *prejudiciële vraag* — 1-2-1978 — *gemeenschappelijk landbouwbeleid*

Het Finanzgericht Hamburg heeft het Hof van Justitie een aantal vragen gesteld inzake de geldigheid en de uitlegging van verordening no. 348/76 van de Raad betreffende maatregelen die moeten worden getroffen in verband met de moeilijkheden bij de voorziening met aardappelen en van verordening no. 890/76 van de Commissie waarbij wordt voorzien in de mogelijkheid om in bepaalde gevallen vrijstelling te verlenen van de heffing bij uitvoer van aardappelen.

Het geschil in het hoofdgeding gaat tussen het Hauptzollamt Hamburg-Jonas en een handelaar in aardappelen die 121 000 kg aardappelen uit Zweden heeft uitgevoerd en die ingevolge de betrokken verordening een heffing van 108 256 DM heeft moeten betalen welke hij bestrijdt.

Het Hof heeft voor recht verklaard dat bij onderzoek van de vragen niet is gebleken van factoren die de geldigheid van de verordeningen no. 348/76 en 890/76 kunnen aantasten en dat, gelet op de aan verordening no. 348/76 van de Raad inherente onzekerheden, voor de omrekening van de heffing bij uitvoer in nationale valuta van de in verordening no. 950/68 van de Raad respectievelijk verordening no. 475/75 van de Raad bedoelde wisselkoersen, de toendertijd minst belastende voor de justiciabele dient te worden toegepast.

Zaak 27/76 — United Brands tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen — 14-2-1978 — *Mededinging*

Het Hof heeft arrest gewezen in dit geding tussen de Commissie en de multinational United Brands.

De Commissie verwijt United Brands dat deze onderneming, die voor een belangrijk deel van de gemeenschappelijke markt een machtspositie op de bananenmarkt inneemt, de communautaire mededingingsregels heeft overtreden, met name door:

- onbillijke prijzen toe te passen;
- discriminerende prijzen, d.w.z. ongelijke prijzen bij gelijkwaardige prestaties, toe te passen;
- haar dealers/rijpers te verbieden bananen in groene staat door te verkopen;
- haar leveranties aan een groothandelaar te staken.

De Commissie heeft United Brands wegens deze inbreuken een boete opgelegd van 1 miljoen rekeneenheden. Tegen deze beschikking der Commissie heeft United Brands beroep bij het Hof ingesteld.

Het Hof heeft in zijn arrest (185 bladzijden, 304 overwegingen) de beschikking der Commissie op één punt nietigverklaard, namelijk de *onbillijke prijzen* (artikel 1, sub c, der beschikking). Zij had de feiten en beoordelingen, op grond waarvan zij dit bezwaar tegen United Brands had ingebracht, rechtens niet genoegzaam aannemelijk gemaakt. De Commissie wordt verweten dat zij United Brands niet had gevraagd om overlegging van alle elementen van haar kostprijzen, waaruit bij vergelijking onder meer de hoogte van de winstmarge had kunnen worden afgeleid. Volgens het Hof is een buitensporige prijs een prijs die niet in redelijk verband staat met de economische waarde van de geleverde prestatie; dit buitensporig karakter is objectief alleen vergelijkenderwijs te bepalen en met name door een analyse van de kostenstructuur der onderneming. Deze analyse was niet verricht.

Het Hof heeft de boete bijgevolg teruggebracht tot 850.000 rekeneenheden.

Partijen worden elk in hun eigen kosten verwezen.

Het Hof aanvaardt wel de drie andere bezwaarpunten van de Commissie.

In het arrest, waarvan de gedachtengang de aandacht van de mededingingsdeskundigen zal trekken, geeft het Hof allereerst de criteria aan voor de vaststelling van een machtspositie:

- de betrokken markt;
- het produktenaspect. Het Hof erkent dat de bananenmarkt zich genoegzaam onderscheidt van de markten voor andere verse

vruchten. Door het voorkomen, de smaak, de zachte consistentie, de afwezigheid van pitten, de hanteerbaarheid en het permanente produktieniveau kunnen bananen aldus het Hof, voldoen in de voortdurende behoeften van een belangrijke bevolkingsgroep, bestaande uit kinderen, bejaarden en zieken ;

— het geografisch aspect (de zes Staten van de betrokken markt kennen vrije concurrentievoorwaarden voor allen en vormen een voldoende homogeen geheel om globaal te worden beschouwd).

Het Hof bespreekt vervolgens de positie, de structuur en de concurrentieomstandigheden van United Brands. Door de cumulatie van voordelen welke United Brands geniet, neemt zij — zo zegt het Hof — een machtspositie in. Opmerking verdient dat het Hof tot een oordeel komt, dat niet alleen op cijfers over het marktaandeel of op de rentabiliteit van de onderneming is gebaseerd. Wat dit laatste betreft, zegt het Hof (overweging 126) dat «de economische macht van een onderneming niet is af te meten aan haar rentabiliteit ; een geringe winstmarge of zelfs tijdelijke verliezen zijn niet onverenigbaar met een machtspositie, juist zoals hoge winsten kunnen voorkomen in een situatie van daadwerkelijke mededinging».

Het Hof komt tot de bevinding dat — afgezien van de onbillijke prijzen — bij United Brands sprake was van misbruik van een machtspositie ter zake van de drie overige punten van bezwaar.

Zaak 61/77 — Commissie tegen Ierland (*rechtstreeks beroep*)
Zaak 88/77 — Schonenberg (*prejudiciële zaak*) — 16-2-1978 — *visserij*

Beide arresten — het ene op rechtstreeks beroep van de Commissie tot vaststelling dat Ierland zijn verplichtingen uit het Verdrag niet is nagekomen door bepaalde beperkende maatregelen in de zeevisserijsector toe te passen, en het andere op prejudiciële verzoek van het District Court te Cork (Ierland) in een zaak over de aanhouding van Nederlandse trawlers die in Ierse wateren visten in strijd met twee verordeningen van de Ierse minister van Visserij — hebben betrekking op een gemeenschappelijk visserijbeleid.

In de zaak 61/77 gaat het Hof in op de voorgeschiedenis van het geding. Te beginnen met de Europese Raad te 's-Gravenhage van 30 oktober 1976, die een resolutie had aangenomen waarbij de Lid-Staten hun visserijzones per 1 januari 1977 zouden uitbreiden tot 200 mijlen vanaf hun kusten aan de Noordzee en de Atlantische Oceaan, geeft het Hof voorts een opsomming van de verschillende raadsbesluiten en -resoluties, van de contacten met Ierland en tenslotte van de gewraakte verordeningen van 16 februari 1977. De eerste hiervan, de «Sea Fisheries (Conservation and Rational Exploitation) Order 1977», verbiedt de toegang van vissersvaartuigen en het vissen binnen de exclusieve visserijzone van de Ierse Staat, en de tweede, de «Sea Fisheries (Conservation and Rational Exploitation) No. 2 Order 1977», maakt een uitzondering op dit verbod voor vissersvaartuigen die niet langer zijn dan 33 meter en een motorvermogen hebben van niet meer dan 1100 PK.

Naar aanleiding van deze beide eenzijdige verordeningen van Ierland stelde de Commissie beroep in op grond van artikel 169 EEG-Verdrag.

In het geding ten gronde komen vier punten aan de orde :

- de bevoegdheid van de Ierse Staat ;
- de handelwijze in deze van de Ierse regering ;
- de vraag of de Ierse maatregelen inderdaad wel conservatoire maatregelen zijn ;
- de vraag of Ierland met deze maatregelen de non-discriminatiebepaling van artikel 7 EEG-Verdrag heeft geschonden.

Het Hof oordeelt dat Ierland ontegenzeggelijk de bevoegdheid had om bij ontbreken van passende gemeenschapsbepalingen voorlopig zelf conservatoire maatregelen voor het zeegebied onder zijn jurisdictie te nemen, doch dat niettemin moet worden erkend dat Ierland wegens het discriminatoire karakter van de getroffen maatregelen zijn verdragsverplichtingen niet was nagekomen.

Het discriminatoire karakter der maatregelen vloeit voort uit de maatregelen zelf (beperking van de afmeting en het toegelaten motorvermogen). Hierdoor worden traditioneel in deze wateren vis-

sende vaartuigen van de andere Lid-Staten grotendeels geweerd, zonder dat dezelfde beperkingen voor de Ierse onderdanen zelf gelden.

In de zaak 88/77 (Schonenberg) heeft het District Court of Cork, waar de schippers van tien Nederlandse trawlers thans worden vervolgd wegens overtreding van genoemde Ierse bepalingen, het Hof van Justitie verschillende vragen gesteld over het recht van de Lid-Staten om eenzijdige conservatoire maatregelen te nemen en over de verenigbaarheid van de Ierse bepalingen met het gemeenschapsrecht.

Het Hof verklaarde voor recht :

— bij ontbreken van passende conservatoire maatregelen van de Gemeenschap krachtens artikel 102 van de Toetredingsakte en artikel 4 van verordening no. 101/76, waren de Lid-Staten destijds bevoegd om voor de wateren onder hun jurisdictie tijdelijke maatregelen te treffen, voorzover deze zich verdroegen met het gemeenschapsrecht ;

— artikel 7 EEG-Verdrag, artikel 2 van verordening no. 101/76 en, voorzover hier ter zake dienende, de artikelen 100 en 101 van de Toetredingsakte beletten een Lid-Staat maatregelen als de Sea Fisheries (Conservation and Rational Exploitation) Order 1977 en de Sea Fisheries (Conservation and Rational Exploitation) No. 2 Order 1977 te nemen ;

— een strafrechtelijke veroordeling, uitgesproken op grond van een met het gemeenschapsrecht erkend strijdige nationale wettelijke regeling, is eveneens onverenigbaar met het gemeenschapsrecht.

Zaak 96/77 — S.A. Debauche tegen Franse Douane (*prejudiciële*) — 15-2-1978 — *Monetaire compenserende bedragen suiker*

Het Tribunal d'instance te Valenciennes heeft het Hof een aantal prejudiciële vragen gesteld over de geldigheid van verordening no. 101/77 van de Commissie tot wijziging van haar verordening no. 572/76, houdende vaststelling van monetaire compenserende bedragen voor suiker.

Zonder verder in te gaan op de ingewikkelde regeling voor de suikermarkt, blijkt uit deze zaak dat in de jaren na verordening no. 458/73 de monetaire marges tussen revaluerende landen (zoals Duitsland) en devaluerende landen (zoals Frankrijk) een zodanige omvang hadden aangenomen dat bijv. in januari 1977 — bij een voor de gehele Gemeenschap gelijkblijvende interventieprijs in rekeneenheden voor 100 kg witte suiker — de waarde hiervan uitgedrukt in nationale valuta en vergelijkenderwijs geconverteerd in US \$, als gevolg van de wisselkoersen in de landbouwsector \$ 49,63 in de Bondsrepubliek en \$ 37,83 in Frankrijk bedroeg.

Voor een Duitse fabrikant, die suiker boven het maximumquotum had, bood de gemeenschapsregeling dan ook grote voordelen. Van mening dat dit in strijd was met het doel van de gemeenschapsregeling en schadelijk voor de Gemeenschap, stelde de Commissie verordening no. 101/77 vast. De tweede overweging bij deze verordening zegt dat de uitvoer van suiker C «de oorzaak kan zijn van verleggingen van het handelsverkeer wanneer hij in het intracommunautaire handelsverkeer kan worden vervangen door suiker die binnen het maximumquotum is geproduceerd en waarop compenserende bedragen worden toegepast» en dat «hieruit een ongerechtvaardigd voordeel voortvloeit voor de exporteur die tot dergelijke verlegging overgaat». Ter voorkoming hiervan bepaalt artikel 1 van verordening no. 101/77 : «Er wordt geen monetair compenserend bedrag toegepast op suiker die overeenkomstig artikel 26 van verordening nr. 3330/74 wordt uitgevoerd naar derde landen».

Het Hof oordeelde dat bij onderzoek van de gestelde vragen niet was gebleken van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van verordening no. 101/77 der Commissie van 19 januari 1977.

Zaak 68/77 — I.F.G. tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen — 14.2.1978 — *Schadevergoeding*

De onderneming I.F.G. had bij het Hof beroep tegen de Commissie ingesteld met verzoek primair om vast te stellen dat verweerster

verplicht was bij wege van schadevergoeding de uitvoering te waarborgen van een door verzoekster op 14 mei 1975 met de Roemeense firma Prolexport gesloten overeenkomst voor de levering van gekruid rundvlees, en subsidiair om de Commissie te veroordelen tot vergoeding van verzoeksters winstderving wegens de niet-uitvoering der overeenkomst.

Door de overstromingen in Roemenië in juni 1975 kon de levering van bepaalde partijen niet, zoals overeengekomen, plaatsvinden vóór 1 september 1975 toen verordening no. 2033/75 van de Commissie in werking trad. Ingevolge deze verordening werd gekruid vlees niet meer uitgezonderd van de regeling van verordening no. 1090/71, waardoor verzoekster zegt schade te hebben geleden.

Het primair verzoek (waartegen de Commissie de niet-ontvankelijkheidsexceptie heeft opgeworpen) en het subsidiaire verzoek gaan beide ervan uit dat de Gemeenschap aansprakelijk is voor een onrechtmatige daad van de Commissie. Volgens het Hof blijkt uit niets dat de Commissie de grenzen harer beoordelingsbevoegdheid heeft overschreden.

Verzoekster betoogt tevens dat de Commissie het beginsel van bescherming van het gerechtvaardigd vertrouwen heeft geschonden door geen overgangsregeling te treffen.

Volgens het Hof kan dit middel echter niet slagen, daar het hier ging om een regeling voor importen waarvoor geen voorafgaande vergunning noch een definitieve verbintenis van de belanghebbende jegens de autoriteiten, belast met het beheer van de betrokken marktordeningen, was vereist.

Tenslotte meent verzoekster dat de Gemeenschap aansprakelijk is wegens de weigering van de Commissie om in aanmerking te nemen dat de overeenkomst door overmacht niet kon worden uitgevoerd vóór 1 september 1975, toen verordening no. 2033/75 in werking trad.

Wat betreft dit beroep op een algemeen rechtsbeginsel ter zake van overmacht, is het weliswaar juist dat de rechtssystemen der Lid-Staten voorzien in de mogelijkheid om de gestrengheid der wet te verzachten, maar — zo zegt het Hof — bij betrekkingen tussen een particulier en de overheid als in het onderhavige geval, waarin de overschrijding van de kritieke datum als enig gevolg had dat de betrokken importen onder een ongunstiger regeling kwamen te vallen dan die welke vóór die datum gold, is voor het bestaan van een algemeen rechtsbeginsel van de gestelde strekking geen steun te vinden in de nationale rechtsorden.

De gedraging van de Commissie is derhalve niet onrechtmatig te achten en vermag dus ook niet de aansprakelijkheid der Gemeenschap mee te brengen.

Het beroep wordt verworpen en verzoekster wordt verwezen in de kosten.

Zaak 92/77 — Baine Cooperative Ltd/Minister for Agriculture (*prejudiciële zaak*) — 23-2-1978 — *gemeenschappelijk landbouwbeleid*

Het Ierse High Court heeft het Hof van Justitie een reeks vragen

voorgelegd inzake de uitlegging van verordening no. 685/69 van de Commissie van 14 april 1969 betreffende de uitvoeringsbepalingen van de interventiemaatregelen op de markt voor boter en room en de geldigheid van verordening no. 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974 houdende wijziging van verordening (EEG) no. 685/69 met betrekking tot de aanpassing van de steun voor de particuliere opslag van boter in het geval van wijziging van de aankoopprijs.

Het hoofdgeding tussen een Ierse coöperatie die zich bezighoudt met de verkoop van melkprodukten en het Ierse Ministerie van Landbouw en Visserij dat optreedt als interventiebureau voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft betrekking op het steunbedrag dat moet worden betaald voor bepaalde hoeveelheden boter en room die verzoekster in particuliere entrepôts had opgeslagen en op 7 oktober 1974 nog niet had uitgeslagen.

Verzoekster stelt dat zo het steunbedrag al wordt verlaagd in verband met de nieuwe aankoopprijs van boter, uitgedrukt in rekeneenheden, dit bedrag toch niet wordt beïnvloed door de wijziging van de representatieve wisselkoers van de Ierse groene pond, eveneens geldende vanaf 7 oktober 1974.

Daarentegen stelt het interventiebureau dat de aankoopprijs voor boter in Ierland die vóór 7 oktober 1974 werd toegepast tweemaal verhoging had ondergaan door de gezamenlijke werking van de beide verordeningen van de Raad, dus zowel in rekeneenheden als in Ierse valuta.

Tengevolge van deze verhoging en overeenkomstig de litigieuze verordeningen van de Commissie nos. 685/69 en 2517/74 is daarom aan verzoekster geen steun verschuldigd voor de hoeveelheden boter en room die zij op genoemde datum nog in voorraad had.

Het High Court vraagt of verordening no. 2498/74 van de Raad, waarbij de wisselkoers tussen het Ierse pond en de rekeneenheid werd gewijzigd, een verhoging inhield van de «aankoopprijs van boter», en zo ja, of dit het geval was onafhankelijk van, dan wel op grond van de bepalingen van verordening no. 2517/74 van de Commissie.

Het Hof antwoordde op deze vragen dat bij 's Raads verordening no. 2498/74 van 2 oktober 1974 is overgegaan tot vaststelling van een verhoging van de aankoopprijs van boter, uitgedrukt in Ierse ponden, krachtens artikel 29 van verordening no. 685/69 van de Commissie van 14 april 1969, zoals gewijzigd bij verordening no. 2517/74 van de Commissie van 30 oktober 1974.

Voorts werd gevraagd of verordening no. 2517/74 van de Commissie geldig en bindend moet worden geacht ten aanzien van vóór de inwerkingtreding van genoemde verordening gesloten contracten.

Het Hof besliste dat bij onderzoek van de derde vraag niet gebleken is van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van verordening no. 2517/74 van de Commissie en dat deze verordening van toepassing is op vóór de inwerkingtreding van verordening no. 2498/74 van de Raad gesloten contracten, met betrekking tot de hoeveelheden boter die op 7 oktober 1974 nog niet officieel waren uitgeslagen.

KANTTEKENINGEN

KUNG-FU, KARATE EN NUNCHAKU*

1. Het Chinese jaar van de draak was bijna ten einde en de subtropische winterwinden raasden reeds krachtig over de zeven heuvels van de gouden stad, toen een jonge Euraziatische vrouw op

* De auteur is dank verschuldigd aan de h. Miyazaki Takashi, directeur van het Cultureel centrum bij de Ambassade van Japan te Brussel.

27 november 1940 in de overbevolkte kraaminrichting van het Chinese hospitaal van San Francisco het leven schonk aan een vierde kind.

Haar man werkte ergens ver weg in het hoge Noorden voor het onderhoud van zijn gezin, de drie oudste kinderen waren bij familie in Hong-Kong ondergebracht en vrienden of kennissen had de vrouw niet in Californië, waar ze slechts op doortocht was.

Om zichzelf wat vertrouwen in te boezemen in deze vreemde, liefdeloze omgeving, noemde ze haar zoon: Li Yen Kam, de «beschermers van de overzijde», maar twintig jaar later zou hij wereldberoemd worden onder de naam Bruce Lee.

Zijn ouders, Li Hoi-Chuen en Grace, waren naar Amerika gereisd om er op te treden in een Kantonese opera-groep. Het was een soort reizend vaudeville theater, waarin Li Hoi-Chuen een belangrijke rol speelde als acteur en als zanger. Na deze Amerikaanse tournee, keerde Bruce Lee met zijn ouders terug naar Hong-Kong.

Hij groeide er met zijn broers en zusjes op in een van de oude wijken van de Britse kroonkolonie en al mocht hij nu en dan — dank zij de relaties van zijn vader — in enkele films optreden, toch geraakte de jonge snaak vlug verzeild in een van de talloze nozem-benden die Kowloon onveilig maakten. Amper vijftien jaar oud, stond hij in de Chinese onderwereld reeds bekend als een gevaarlijke vechtersbaas en om nog beter zijn man te kunnen staan in die harde wereld, begon hij kung-fu te leren.

Bruce Lee had echter het geluk bij Yip Man, een oude Chinees uit de provincie Kwantoeng in de leer te gaan. Deze leidde hem niet alleen op in de wing-chun d.i. een moderne vorm van kung-fu, maar hij bracht hem vooral meer zelfbeheersing en een hogere levensstijl bij. Het is voor een groot deel aan deze leermeester te danken dat hij zich heeft kunnen losrukken uit de greep van de Chinese boevenwereld en dat hij zich heeft laten inschrijven in het Sint-Franciscus Xaverius Instituut, waar hij tot grote verbazing van zijn omgeving behoorlijke uitslagen behaalde.

2. In 1958 keerde Bruce Lee terug naar zijn geboorteland in de hoop Hollywood te veroveren, maar ondanks een onbeduidende bijrol in de tv-serie «The green Hornet» — waarin hij voor het eerst het beruchte nunchaku-wapen hanteerde — moest hij weldra ontdekken dat het Amerikaanse publiek nog niet rijp was voor de Oosterse krachtpatserij. Hij studeerde dan maar liever filosofie aan de Washington Universiteit te Seattle en gaf om den brode wat particuliere lessen van kung-fu.

Ontgoocheld over de afstandelijke houding van de Amerikaanse filmwereld, keerde hij enkele jaren later terug naar Hong-Kong, waar hij dan nader kennis maakte met Raymond Chow, een Chinees producent van kung-fu films (F. DENNIS en D. ATYEO, «Bruce Lee Roi du Kung-Fu», *Revue karate*, nr. 11, p. 53).

Chow stond in bewondering voor zijn talent, zijn fotogenieke eigenschappen en zijn acrobatische figuren en hij engageerde hem voor de Golden Harvest filmaatschappij. Lee mocht al dadelijk de hoofdrol vertolken in verschillende Chinese knokfilms die stuk voor stuk ongehoorde kassuccessen werden: o.m. Big Boss, The Chinese connection, The way of the Dragon, e.a.

Meteen was zijn faam gevestigd: zijn spierkracht, zijn lenigheid en zijn stijl brachten de jongeren in extase. Hij werd vlug een symbool, een soort nationale held van de Chinese tieners.

Bruce Lee was slechts aan het begin van een veelbelovende carrière, toen hij op 20 juli 1973, amper 32 jaar oud, in de woning van de Chinese actrice Betty Tin Pei gestorven is. Volgens sommigen flipte hij na een LSD-trip, volgens anderen had hij een breakdown na een overdosis kalmerende middelen (meprobamaat).

Door zijn fans werd hij bijna heilig verklaard. Er werd met hem gedweept, men noemde hem de James Dean van het Verre Oosten, het idool van de moderne jeugd, de grootste kung-fu specialist aller tijden. Zijn levensgeschiedenis verscheen in boekvorm, zijn overwinningen werden haast legendarisch, van zijn kung-fu standen werden miljoenen posters verkocht (Th. LEEFLANG, *Zen in actie*, p. 37).

3. Bruce Lee is niet alleen een wereldbekend filmacteur, maar hij heeft ook een belangrijke rol gespeeld in de verspreiding van kung-fu en de Chinese en Japanse gevechtstechnieken. Zijn films hebben deze sporten populair gemaakt en bovendien heeft hijzelf verscheidene scholen gesticht waar deze kunst onderwezen werd: eerst te Seattle, later te Oakland en dan te Los Angeles, waar het Jun Fan Kung Fu Instituut een grote faam genoot.

Onder zijn leerlingen telde hij bekende filmsterren als James Carner, Steve Mac Queen en James Coburn, de scenarioschrijver

Sterling Silliphant en de filmproducent Fred Weintraub. Onder invloed van deze acteurs en andere jet-set figuren als Elvis Presley en Grace Slick, werden karate, kung-fu, teakwondo en andere Oosterse sporten gemeengoed.

Hoewel Bruce Lee bezwaarlijk voor een *sensei* (geestelijk leidsman) kan doorgaan en zijn toepassingen van de moderne Chinese gevechtstechniek eerder spectaculair dan hoogstaand waren, toch is deze figuur van uitzonderlijk belang voor de vulgarisatie van deze sporttak.

In navolging van zijn films, bracht Warner Bros in 1972 een hooggekwoteerde kung-fu-serie op de beeldbuis waarin David Caradine de rol speelde van de monnik Kwai Chang Laine. De regisseur en tevens producent Jerry Thorpe heeft in deze populaire tv-serie handig gebruik weten te maken van de mystieke sfeer die het Zen-boeddhisme omweeft, het ontzag voor fysiek overwicht en verdrongen rassenhaat. De geweldscènes werden wat afgezwakt door de aanwending van de slow motion techniek zodat de ploertigheid en het bruut geweld minder aanstoot geven.

4. In heel de wereld doen duizenden Bruce Lee fans aan kung-fu training, dromen van nunchaku en manrikigusari, beoefenen Zen-praktijken en streven naar de perfecte Shaolin-stijl. Chinese knokfilms infiltreren onze bioscopen, kung-fu instituten schieten als paddestoelen uit de grond, wetenschappers en deskundologen buigen zich in hun vaktijdschriften over de nieuwe martiale kunsten.

In Amerika, en ook in Europa, geven honderden turnlarsers gehuld in een potsierlijk toneelplunje of in een leuke geisha-kimono onderdrikt in een slap aftreksel van het oude jujutsu vermengd met wat ritmische heilgymnastiek en enkele ludieke danspases ... want kung-fu is nu eenmaal in.

Chinees sla-d'r-op-los-films hebben de mode van de krachtpatserij, om maar niet te gewagen van vulgair geweld, gelanceerd. Voor talloze jongeren is kung-fu slechts een samenraapsel van krachtgripen en behendigheidspoeven, een middel om hun complexen af te reageren, om hun driften bot te vieren, maar hen ontgaat de diepere zin van deze krijgskunst: het Zen-ideaal, de zelfverloochening, de beheersing die de grondslag van alle budo-kunsten is.

In elk geval blijft kung-fu een krachtprestatie en de lolbroek die in de mening verkeert dat het een sport is die alleen maar beoefend wordt om wat af te slanken of wat te freewheelen, zou het er wel eens met gebroken ledematen kunnen afbrengen.

5. Kung-fu betekent letterlijk: innerlijk evenwicht, menselijke inspanning, oefening. Het is een Chinese gevechtchoreografie, een manier van zelfverdediging met een haast dansmatige basis. In een grote mate stemt deze techniek overeen met het Japanse karate en het Koreaanse teakwondo (met dit verschil dat er bij teakwondo nog heel wat méér wordt gesprongen).

De oorsprong van kung-fu is onbekend. Volgens de mythologie werd deze krijgskunst in China ingevoerd door de legendarische keizer Huang-Ti (2.600 jaar v.C. ?) en werden zijn soldaten volgens deze methode getraind, maar er bestaan geen aanwijzingen dat deze worstelkunst reeds tijdens de Yang-Shao periode werd aangeleerd. Wel weten we uit een ritueel boek van de Chou-dynastie (1027 v.C.) dat de jeugd werd opgeleid in bepaalde gevechtstechnieken, maar in de loop der tijden zijn ze in onbruik geraakt.

Volgens de legende zou kung-fu weer in gebruik zijn gekomen omstreeks 525 n.C. door toedoen van een Indische monnik Daruma Taishi. Deze Daruma — beter bekend als Bodhidharma — kwam de monniken van de Liang-dynastie de principes van het Zen-boeddhisme onderwijzen. Hij kwam also per toeval in het klooster van Sil Lum (in het Mandarijns: «Shaolin» d.i. jong bos) in de provincie Honan.

De heilige man merkte dat de novicen zich niet konden concentreren, dat ze vlug moe waren en in slaap vielen tijdens de gebeden. Wanneer ze op bedeltocht gingen van klooster tot klooster, vielen ze gemakkelijk ten prooi aan bandieten die deze streken onveilig maakten omdat ze volgens de regels van de soedra ongewapend moesten reizen.

Bodhidharma leerde de monniken achttien oefeningen om fysiek en mentaal in staat te zijn weerstand te bieden: hij noemde deze

methode «Eki-Kinkyo». Via de kloosters verspreidden zich deze praktijken over heel China en geleidelijk werd een speciale gevechtstechniek ontwikkeld die behoort tot de *wu-shu* (krijgskunst) en die na de eerste wereldoorlog door de Amerikaanse Chinezen kung-fu werd genoemd.

6. In de loop der eeuwen werden honderden varianten op deze kung-fu stijl uitgewerkt, maar de school van Shaolin wist steeds de zuiverste vorm te behouden en tot vóór de communistische staatsgreep werd de Shaolin-stijl in bepaalde boeddhistische tempels onderwezen. De meeste van deze monniken vluchtten weg uit China toen de communisten aan de macht kwamen en vestigden zich te Hong-Kong, waar de Shaolin-scholen weldra welig bloeiden. Een van deze kung-fu vormen, nl. wing-chun, heeft Bruce bij de oude Yip Man aangeleerd.

Wing-chun betekent «heerlijke dageraad». Men neemt aan dat deze speciale kung-fu pas op het einde van de zestiende eeuw door een vrouw werd uitgedacht. Yim Wing Chun, die zelf kung-fu had geleerd bij een religieuze Shaolin, Nog Mui, beperkte het aantal kata's (voorkeurtechnieken) tot drie, terwijl de traditionele Shaolin 38 kata's telt.

Wing-chun is een sterk vereenvoudigde Shaolin kung-fu. De worstelaar is hierbij in staat zeer vlug te handelen omdat deze methode de klassieke grepen herleid heeft tot het uiterste. Snelheid van handelen en doortastendheid vervangen ten dele de verfijning en de sierlijkheid van de zuivere Shaolin-stijl.

7. De door Bruce Lee aangewende gimmicks beperken zich niet tot de klassieke Chinese gevechtstijl (wu-schu). In zijn zucht naar sensatie en machtsvertoon heeft hij er ook de Japanse gevechtscunst bij te pas gebracht.

Sedert de veertiende eeuw wordt in Japan de beoefening van de krijgskunsten (bushido) aanbevolen om via de Zen-methode *satori* (verlichting) te bereiken. Door lichaams oefeningen, zelfbeheersing, uitschakeling van het eigen ik, bereikt de budoka de volmaaktheid. Zen is een boeddhistisch begrip dat moeilijk kan worden vertaald, het komt van het Sanscriet Dhyāna d.i. meditatie.

Budo is een middel om door intensieve training, gevechtstechniek, inspanning, zelfopoffering en concentratie de volmaaktheid, de gelukzaligheid te bereiken. *Bu* betekent soldaat, krijger en *do* betekent de weg, het middel, de methode: *budo* kan dus vertaald worden door krijgskunst. *Budoka* staat voor «beoefenaar van budo».

8. Het komt er bij budo helemaal niet op aan de tegenpartij te verslaan, maar zichzelf weg te cijferen, zijn eigen onvolmaaktheden te overwinnen, de perfectie te bereiken. Budo is immers doordrenkt van Zen.

De budoka zwaait het zwaard enkele centimeters boven het hoofd van zijn tegenstander, voert een gevaarlijke krachtgreep uit, slaat met de *bo* (een lange stok) of stoot met de *jo* (een kortere stok), maar steeds weet hij zijn bewegingen te beheersen, zijn aanval te doseren, zijn sportmaat te sparen en vooral de regels van de kunst in acht te nemen.

Voor een oppervlakkige waarnemer kan deze vreemde fair-play een showachtig gedoe lijken, de opvoering van een toneelstuk of hoogstens een bravourestuk, maar in feite schuilt er heel wat méér achter en het vergt jarenlange ondervinding om de «kimono mind» te doorgronden.

Er bestaan verscheidene edele budo-kunsten om zich te vervolmaken:

kyudo: de weg van de boog, de boogkunst;

kendo: de weg van het zwaard, de zwaardkunst;

judo: de weg van het meegevend, de soepele weg;

aikido: de weg van de geest;

kado: de weg van de bloemen.

Benevens de klassieke budo-kunsten, kent Japan ook de *ko-budo*, letterlijk: de oude (ko) gevechtscunst, maar deze naam wordt in feite voorbehouden voor de lagere sporttakken zoals nunchaku, tonfa, sai e.d. (O. RATTI en A. WESTBROOK, *Guide des arts martiaux*, pp. 318-319).

Karate-jutsu (*jutsu* betekent techniek), werd slechts in 1932 officieel als budo erkend, zodat thans van karatedo mag worden gesproken, al behoort karate niet tot de klassieke gevechtscunst. Karate is trouwens niet van Japanse oorsprong, maar komt van het eiland Okinawa in de Ryu-Kyu archipel.

9. De bewoners van de Ryu-Kyu eilanden waren, sedert de Ming-dynastie in 1368 aan de macht kwam, schatplichtig aan de Chinese keizers. Elk jaar betaalden ze te Peking de belastingen in de vorm van suiker en zijden stoffen.

Toen de shogun Tokugawa Ieyasu in 1603 in Japan aan het bewind kwam, zette hij de expansionistische politiek van zijn voorganger Toyotomi Hideyoshi verder. Hij stuurde afgezanten naar de Filippijnen, Siam, Cambodja en Insulinde en trad in verbinding met de Portugezen (M. VIE, *Histoire du Japon des origines à Meiji*, pp. 90-91). Hij zette ook de expedities naar Korea en het westelijk Kansai-gebied voort.

De bezetting in 1609 van de Ryu-Kyu eilanden door de daimio van Satsuma, Shimazu, en de gevangenneming van de koning van Okinawa, Sihang-Leng, passen volkomen in de expansiepolitiek van de shogun. De koning werd na enkele jaren gevangenschap in Kago-shima terug op de troon geplaatst, maar zijn landgenoten dienden van dan af ook aan de Japanse daimio belastingen te betalen (J.K. FAIRBANK en S.Y. TENG, «On the Ch'ing tributary system», *Harvard journal of Asiatic studies*, vol. 6, nr. 2, pp. 135-136; R. SAKAI, «The Satsuma-Ryukyu trade and the Tokugawa seclusion policy», *Journal of Asian studies*, vol. 23, nr. 3, pp. 391-403; TA-TUAN CH'EN, «Investiture of Liu-Ch'iu kings in the Ch'ing period», en R.K. SAKAI, «The Ryu-Kyu Islands as a fief of Satsuma», in J.K. FAIRBANK, *The Chinese world order*, pp. 112-164).

Het zonderlinge condominium over de Ryu-Kyu archipel werd slechts op het einde van de negentiende eeuw afgeschaft. In 1874 werd een akkoord gesloten tussen China en Japan, maar China heeft de overeenkomst nooit willen bekrachtigen. In 1879 kwam het door toedoen van de Amerikaanse president tot een vergelijk waarbij China de eilanden Miyako en Yaeyama (dichtst bij Taiwan gelegen) kreeg en Japan de overige eilanden. De noordelijke eilanden werden onmiddellijk bij Japan ingelijfd (H. KUBLIN, «The attitude of China during the Liu Ch'iu controversy 1871-1881», *Pacific historical review*, vol. 18, nr. 2), maar de soevereiniteit over deze gebieden is steeds een twistappel gebleven tussen China en Japan (A. WATANABE, *The Okinawa problem*, p. 7; G.H. KERR, *Okinawa, the history of an island people*, p. 25).

10. Het was voor Japan niet gemakkelijk de bewoners van deze eilanden in zijn greep te houden. Taiwan ligt slechts op 600 km van Okinawa en bovendien hadden de Nederlanders in 1622 op het eiland Pekoe (een van de Ryu-Kyu eilanden) vaste voet gekregen.

Ten einde te voorkomen dat de bewoners zich tegen de bezetting zouden verzetten, werden ze verplicht alle wapens in te leveren. De bevolking werd alsoo weerloos tegen de plundertochten van de samoerai's en ze waren ook overgeleverd aan de vrijbuiters die het gebied onveilig maakten.

Van de Chinezen hadden de bewoners van Okinawa in de loop der eeuwen gevechtstechnieken geleerd o.m. kempo (het gevecht met de vuist), maar om zich te verweren tegen de talloze raids bleek de Chinese bokskunst ontoereikend.

Volgens de overlevering werd uit noodzaak, als verweer, als zelfverdediging, een nieuwe techniek ontwikkeld: «Okinawa-té», methode die later door de Japanners bekend geraakte als karate.

Karate komt van *kara* (leeg) en *té* (hand). Het is een gevechtscmethode waarbij alleen de blote hand wordt gebruikt, ze dagtekt uit een periode toen — volgens de legende — elke jongeman op Okinawa als lijfspreuk had: «Mijn hand is mijn wapen».

11. Natuurlijk hebben de landbouwers op Okinawa zich niet allen met de blote hand verdedigd wanneer ze door gewapende benden werden overvallen: bij gebreke aan enig verweerwapen, hebben ze naar de landbouwwerktuigen gegrepen die hun ten dienste stonden (F.M. DENEGRE, *Karaté, invincible et sportif*, p. 16).

Zo vertelt men dat de boeren gebruik maakten van de *sai*, een kleine drietandige riek, en van de *tonfa*, een eiken stokje van ongeveer 50 cm lang, voorzien van een handvat waarmee de molensteen die de soja maalde in beweging werd gebracht. De *shuriken* is een soort mes of een metalen plaatje waarvan de uiteinden werden geslepen en met gift bestreken: de eilandbewoners konden het mes vanop grote afstand naar de vijand slingeren en de aanvallers ermee de keel oversnijden. De *kusarigama* is een soort sikkel (kama) om rijst of suikerriet te snijden waaraan een ketting (kusari) met een loden bol werd bevestigd. De *chigiriki* is een lange stok met een ketting waaraan eveneens een loden bol is vastgemaakt en die gebruikt wordt als een soort goedendag. De *manrikigusari* is een ketting met een loden bol, maar zonder steel of sikkel, die gebruikt werd als een lasso; de boeren konden met de zes meter lange ketting een enorme kracht (*manriki* betekent letterlijk: tienduizend krachten) ontwikkelen.

De *nunchaku*, beter bekend als wurgstokjes of kung-fu stokjes en in het Antwerps milieu als «tjako», waren in feite dorsvlegels waarmee op het platteland van Okinawa het graan en de rijst werden gedorst. Het zijn twee stokjes van ongeveer 50 cm lang, met elkaar verbonden door middel van een rijstkoordje of wat paardenhaar, soms ook door een ketting (thans door een nyldraad, een leren riempje of een plasticen lint). Handige budoka's kunnen tijdens het slingeren van deze stokken snelheden van om en bij 500 km per uur ontwikkelen (YOSHINAO NANBU, *Le nunchaku*, p. 2).

Bruce Lee heeft zijn meesterschap in het hanteren van dit wapen getoond: het kan evengoed als verweerwapen of als aanvalswapen gebruikt worden. Een tik van de *nunchaku* kan iemand de hersenpan verbrijzelen en met één handige greep kan het slachtoffer gewurgd worden: wie een bedreven budoka met deze stokken ziet goochelen, valt van de ene verbazing in de andere.

De rechterstok heet de «ukon», de linkerstok de «sakon», het uiteinde van de stok noemt men de «kontei» en de koord of ketting de «konto». De stokken zijn niet altijd even lang: *nunchaku's* die gebruikt worden om te slaan vertonen een korter stuk als vlegel om te voorkomen dat de budoka zich kwetst tijdens de terugslag.

Hoewel de meeste *nunchaku's* van eikenhout zijn gemaakt, bestaan er ook exemplaren in ivoor en zelfs in ijzer. De greep van de stokjes vertoont soms inkervingen of groeven ten einde het schuiven van de hand te voorkomen. De koord tussen de stokjes heeft een lengte van 8 tot 9 cm, een grotere lengte schaadt de beweeglijkheid en een kortere kan het breken van de koord veroorzaken (R. SAKAGAMI, *Nunchaku and sai*, p. 13).

Er worden thans in Japan talloze vormen van *nunchaku's* aan de man gebracht: o.m. *hakkaku-kei-nunchaku's*, *marie-gatu-nunchaku's*, *so-setsu-kon-nunchaku's*, *hankei-nunchaku's*, *san-setsu-kon-nunchaku's*, *yon-setsu-kon-nunchaku's*, *san-chin-kon-nunchaku's* naargelang de stokjes rond, half rond, zeskantig, twee, drie of zelfs vierdelig zijn.

Al deze tuigen kunnen gebruikt worden bij het beoefenen van kobudo, want de fantasie van deze freaks lijkt onbegrensd. Deze landbouwwerktuigen of wat er voor doorgaat, worden natuurlijk niet gebruikt bij de beoefening van karate omdat deze sport, zoals hierboven uiteengezet, alleen met de blote hand geschiedt.

12. Het is onbegonnen werk alle landbouwgereedschap op te sommen waarmee de boeren zich eventueel konden te weer stellen. Kan het hanteren van deze tuigen trouwens wel een sportprestatie genoemd worden? De meeste van deze voorwerpen behoren tot het domein van de folklore en heel wat Japanners hadden niet eens van het bestaan van deze wapens gehoord alvorens kiene producenten en andere sensatiejagers voor hun griezelfilms deze *tonfa's*, *nunchaku's* en *shurikens* van de rommelzolders der musea haalden.

Men kan zich afvragen of bepaalde tuigen (o.m. de *manrikigusari*) in werkelijkheid ooit als strijdmiddel gebruikt werden op Okinawa. Ze blijken eerder tot de scheppingen van verbeeldingrijke stuntlui te behoren dan tot een historisch verantwoorde wapenuitrusting.

Heel wat geleerden zijn de mening toegedaan dat het ontbreken van wapens eenvoudig aan de afwezigheid van metaalertsen op Okinawa kan worden toegeschreven. Anderen wijzen op de zacht-aardigheid van de inwoners der Ryu-Kyu eilanden. In feite beschikt

men dienaangaande over weinig gegevens en de hevige gevechten en vernielingen tijdens de tweede wereldoorlog hebben heel wat van het schaarse studiemateriaal vernield (R. SAKAGAMI, o.c., p. 11).

Zelfs al kan worden aanvaard dat sommige landbouwers op Okinawa ooit uit zelfverdediging naar de *tonfa*, de *nunchaku* of de *sai* hebben gegrepen (zoals sommige Klauwaerts naar de goedendag!), dan hoeft men daarom nog niet op Okinawa naar de prototypes van alle in Hong-Kong uitgekende sportwapens te zoeken.

13. Kunnen deze gevaarlijke wapens gerangschikt worden onder de verboden wapens bedoeld in artikel 3 van de wet van 3 januari 1933 betreffende het vervaardigen van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie?

De *nunchaku*, de *chigiriki*, de *manrikigusari* en de *kusarigama* kunnen eventueel gelijkgesteld worden met knotsen en er zijn trouwens reeds veroordelingen uitgesproken wegens het dragen van de *nunchaku* door de correctionele rechtbanken te Brussel en te Antwerpen (*Vragen en antwoorden, Kamer*, 1977-78, p. 2479).

De *shuriken*, die het uitzicht heeft van een conservenblikjesdeksel, zou kunnen doorgaan voor een geheim of verdoken wapen en alzo toch nog onder de strafwet vallen. Maar waarom zou de *yumi* (boog), de *tonfa*, de *bo* of de *jo* onder de verboden wapens moeten worden ondergebracht? Toegegeven dat deze tuigen kunnen worden misbruikt en dat de *sai* en de *kama* zelfs uiterst gevaarlijk zijn, maar de gevaarlijkheid van een wapen geldt niet als criterium voor de strafbaarheid als verboden wapen (noot onder Corr. Brussel, 18 januari 1978, R.W., 1977-78, 1970).

Al kan de wetgever onmogelijk in de wetteksten alle verboden kobudo wapens opsommen die gewiekste zakenlui om de haverklap op de markt brengen, toch blijkt het wenselijk dat de wapens van twijfelachtig model waarvan de gevaarlijkheid en de verspreiding vaststaan, overeenkomstig art. 3 in fine van de wet van 3 januari 1933 bij koninklijk besluit in de categorie der verboden wapens worden gerangschikt ten einde alle betwistingen te voorkomen, het publiek degelijk voor te lichten en een analogische toepassing van de strafwet te vermijden.

Terloops stippen we even aan dat de aankoop en het bezit van verboden wapens niet strafbaar zijn, al vallen het vervaardigen, herstellen, te koop stellen, verkopen, uitleiden, invoeren of vervoeren, opslaan of dragen onder de toepassing van de strafwet.

In Nederland werd het koninklijk besluit van 3 juni 1965, waarbij de lijst van ongewenste handwapens werd bekendgemaakt, sinds 5 september 1974 aangevuld met het verbod van de *nunchaku* (R.W., 1975-76, 1855). Ook bij onze Noorderburen zijn alle gevaarlijke kobudo wapens niet op de verboden lijst geplaatst, maar zolang deze tuigen niet op de Nederlandse markt verschijnen is daar vooralsnog geen behoefte aan.

14. Kung-fu wordt niet ten onrechte in Europa beschouwd als het wapen van de penose, van de onderwereld. De politionele ervaring leert inderdaad dat deze Oostaziatische sport vooral in zwang is bij bepaalde krachtpatserige lui, die van nature de handen al gauw voelen jeuken wanneer ze het met iemand oneens zijn (Th. LEEFLANG, o.c., p. 94). In zekere zin is kung-fu een hobby van agressievelingen met wie het kwaad kersen eten is.

Als men daarbij nog rekening houdt dat met het invullen van een bon uit de *Martial arts shopping guide* elke amateur van kobudo de *sai* (25 dollar), de *nunchaku* (5 dollar), de *tonfa* (19 dollar) en de *shuriken* (4 dollar) franco thuisgestuurd krijgt, dan beseft elkeen — ook al is de invoer in België strafbaar! — dat het geweld de wereld nog niet uit is. Trouwens ook in ons land wordt de *nunchaku* gefabriceerd en in bepaalde uitstalramen ligt dit wapen te koop tegen de prijs van 450 fr., verpakking in een plasticen foedraal inclusief.

De vulgarisatie van deze Oosterse sporten en de verspreiding van deze gevaarlijke tuigen brengen voor de ordehandhaving heel wat nieuwe problemen mee. In handen van onguere kerels is kung-fu een gevaarlijk, ja zelfs dodelijk, wapen dat ongezien en ongestraft gedragen kan worden.

Als de karateka niet heeft geleerd dat budo zonder zelfbeheersing een aanfluiting van deze sportbeoefening is, als hij niet tolerant heeft leren zijn in een echte Zen-geest, als hij niet inziet dat het hanteren

van gevaarlijke kobudo wapens slechts na een grondige opleiding en onder deskundig toezicht mag geschieden, als hij niet beseft dat de aanvallen op de tegenstrever slechts schijnbewegingen zijn, een choreografische opvoering met voorafgeregelde sprongen en kunstgrepen, als hij de regels van het spel niet heeft leren in acht nemen, dan bestaat er groot gevaar dat hij zijn vaardigheid misbruikt, dat zijn kennis en zijn kracht ontaarden in loutere agressie of ruw geweld en dat hij een ernstige bedreiging wordt voor zijn medemens.

A. Vandeplas

WETGEVING IN KORT BESTEK

Verzorgd door het departement Rechten U.I.A.

Verkiezingen voor de Raad van de Orde van Advocaten — Art. 450 Ger. W.

De vervanging, in de loop van het gerechtelijk jaar, van een lid van de Raad van de Orde van Advocaten was in het Gerechtelijk Wetboek niet geregeld. De wet van 24 mei 1978 tot wijziging van artikel 450 Ger. W. (*Staatsblad*, 3 juni 1978) heeft die leemte opgevuld. Thans kan een lid van de Raad van de Orde dat zijn mandaat niet kan voleindigen, vervangen worden, zonder nieuwe verkiezingen, door de advocaat die na de verkozen leden de meeste stemmen behaald heeft bij de jongste verkiezing. De Nationale Orde van Advocaten had met voormelde wijziging ingestemd (zie memorie van toelichting, *Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, nr. 211/1; *Verslag STORME, Parl. Besch. Senaat*, 1977-78, nr. 278/2).

J.L.

Beslag of overdracht van bepaalde bedragen — Art. 1409 Ger. W.

De wet van 16 juni 1978 (*Staatsblad*, 28 juni 1978) heeft de bedragen vatbaar voor overdracht of beslag, zoals vermeld in art. 1409 Ger. W., van 15.000, 8.000 en 5.000 fr. gebracht respectievelijk op 25.000, 18.000 en 13.000 fr. De in de wet bepaalde cijfers moesten inderdaad dringend aangepast worden en verhoogd in verhouding tot de evolutie van de consumptieprijs en van de lonen. Op te merken valt dat de Koning tot nog toe geen gebruik gemaakt had van de hem toegekende bevoegdheid de bedragen aan te passen in verhouding tot de index der kleinhandelsprijs van het Rijk en per tranche van 100 fr. of van een veelvoud van 100 fr.

Voormelde bedragen kunnen thans door de Koning, na advies van de nationale arbeidsraad, om de twee jaar aangepast worden. Ingevolge het advies van de Raad van State werd in art. 1409, 4e lid, Ger. W. bepaald dat de economische toestand als maatstaf voor de aanpassing genomen dient te worden. De aanpassing wordt dan van kracht vanaf 1 januari van het jaar volgend op de bekendmaking van het besluit tot aanpassing.

De nieuwe wet treedt in werking op 1 augustus 1978 (art. 3 van de wet van 16 juni 1978). Hieruit heeft de Kamercommissie voor Justitie (*Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, nr. 349/2) afgeleid dat de wet onmiddellijk toepasselijk is op de toekomstige gevolgen van vroeger gelegde beslagen of van overdrachten die vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet werden toegestaan. Aldus meent de Commissie dat de gerechtsdeurwaarders de tijd krijgen hun rekeningen te herzien op basis van de nieuwe bedragen. Verslaggever Willems stelt dat zulks tot gevolg heeft dat men niet terug kan komen op het bedrag van het beslag dat werd vastgesteld vóór de inwerkingtreding van de wet en dat men de terugbetaling kan eisen van sommen die vroeger werden afgehouden, op grond van de toen geldende cijfers. De Commissie meent dat het feit dat de nieuwe wet toepasselijk zal zijn op de toekomstige gevolgen van vroeger gestelde rechtshandelingen overeenstemt met de algemene beginselen van het overgangsrecht.

In het verslag wordt hierna vermeld voorbeeld gegeven. Indien een beslag wordt gelegd op een loon van 20.000 fr. volgens de vroegere

regeling, kan het gedeelte van het loon boven de 15.000 fr. in het geheel worden afgehouden, evenals 1/5 van de schijf tussen 5.000 en 8.000 fr. en 2/5 van de schijf tussen 8.000 en 15.000 fr.; totaal: 8.400 fr. De schuldenaar behield slechts 11.600 fr. Vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet mag beneden de 13.000 fr. niet meer worden afgehouden, en slechts 1/5 van de schijf tussen 13.000 en 18.000 fr. (te weten 1.000 fr.) en 2/5 van de schijf tussen 18.000 en 25.000 fr. (te weten 2.800 fr.); totaal in het hierboven gegeven voorbeeld: 1.800 fr. De schuldenaar behoudt een minimum van 18.200 fr.

J.L.

Opdracht van een magistraat in dienst van de Koning — Art. 327 Ger. W.

Bezwaarlijk kan het ambt van een magistraat met de rang van procureur des Konings, arbeidsauditeur of krijgsauditeur geruime tijd *ad interim* uitgeoefend worden. De wet van 17 juli 1978 (*Staatsblad*, 27 juli 1978) heeft art. 327 Ger. W. ter zake aangevuld. Wanneer aan een van de voormelde magistraten-korpschef een opdracht wordt gegeven in dienst van de Koning, valt zijn plaats open. Deze magistraat behoudt evenwel persoonlijk, vanaf de dag waarop de opdracht is gegeven, zijn titel en zijn wedde, alsmede de daaraan verbonden verhogingen. De bepalingen inzake inruststelling, pensioen en emeritaat zijn op hem van toepassing.

Voortaan zal het mogelijk zijn niet in zijn vervanging, maar in zijn opvolging te voorzien. Hierbij zal de procedure van het art. 287 Ger. W. van toepassing zijn.

De minister van Justitie heeft verklaard dat de magistraat buiten het kader blijft, wanneer zijn opdracht eindigt en dat hij ter beschikking van de Koning blijft voor een nieuwe opdracht. Er bestaat nochtans geen automatisme, daar er voor hem geen bijzonder kader bestaat en de benoeming «*intuitu personae*» gebeurde. Hij blijft ter beschikking van de minister van Justitie voor een nieuwe affectatie (*Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, nr. 431/2). De Senaatscommissie voor Justitie heeft echter onderstreept dat duidelijk moet worden gesteld dat zo de opdracht in dienst van de Koning ophoudt, de betrokkene altijd opnieuw een plaats dient op te nemen in het gerechtelijk kader (*Parl. Besch. Senaat*, 1977-78, nr. 170/2).

J.L.

Onteiningsvergoeding

De wet van 7 juli 1978 (*Staatsblad*, 11 augustus 1978) wijzigd artikel 4, § 4, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigening ten algemene nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen.

Door die wetwijziging wordt tegemoet gekomen aan een bedenking betreffende de grondwettigheid die indertijd reeds gemaakt werd door de Raad van State bij art. 4, § 4.

Daar tussen het tijdstip van het onteigeningsbesluit en de doorgevoerde onteigening verschillende jaren kunnen verstrijken, was het aangewezen te bepalen hoe de waarde berekend zou worden, daarbij in acht nemend dat speculatieve waardevermeerderingen niet moeten worden vergoed, maar natuurlijke vermeerderingen wel, bv. de natuurlijke groei van de bomen. Daarom somt de wet van 7 juli 1978 op wat uitgesloten wordt uit de waardebepaling.

De waarde der onteigende onroerende goederen wordt berekend zonder inachtneming van de waardevermeerdering of -vermindering die het gevolg is

a) hetzij van het aanleggen van de autosnelweg,

b) hetzij van de werken die de onteigende heeft uitgevoerd na het verstrijken van de termijn van 1 maand, bepaald in artikel 8 van de wet van 12 juli 1956, d.i. praktisch ongeveer op het ogenblik van het onteigeningsbesluit.

W.L.

Territoriale bevoegdheid inzake uitkeringen tot onderhoud — Artt. 626 en 628 Ger. W.

Algemeen werd aanvaard dat het tweede lid van art. 626 Ger. W. stilzwijgend opgeheven werd door de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels (R. DE CORTE, «Alimentatie onder het aspect gerechtelijk privaatrecht en bewijsrecht», in *Onderhoudsgeld*, 1978, p. 194, nrs. 13 en 14; A. HEYVAERT, «Onderhoudsgeld in het Belgisch internationaal privaatrecht», in *Onderhoudsgeld*, 1978, p. 242, nr. 67; Ch. PANIER, «Le régime primaire, aspects judiciaires», *Ann. Dr.*, 1977, p. 86, nr. 32; zie tevens Y. LÉGAT, «Réflexions sur la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs des époux», *J.T.*, 1978, 95). «Met het oog op de logische voorstelling van de teksten, als het ware om esthetische redenen» (wetsvoorstel BAERT, *Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, nr. 179/1) werden bij wet van 24 juli 1978 (*Staatsblad*, 15 augustus 1978) in art. 626 Ger. W. de woorden «en de vorderingen op grond van de artikelen 212 en 218 van het Burgerlijk Wetboek, voor de rechter van de plaats van de laatste echtelijke verblijfplaats» geschrapt. Tevens werd in art. 628, 2°, Ger. W. voor het cijfer «214» het cijfer «213» ingevoegd.

J.L.

De anti-crisismaatregelen

De zogeheten anti-crisiswet, die aanleiding heeft gegeven tot een homerische parlementaire voorbereiding, verscheen in een bijvoegsel (!) van het Belgisch Staatsblad van 17 augustus 1978 in de vorm van twee luiken: de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering (75 bladzijden) en de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen (32 bladzijden).

Zulks is het gevolg van de bijzondere wetgevingstechniek toegepast door de regering: zij heeft de teksten in twee delen terzelfdertijd bij de Kamers ingediend.

Het overzicht moet hier bijzonder beknopt zijn.

1. Specifieke maatregelen ter bevordering van de oprichting en expansie van de kleine en middelgrote ondernemingen worden getroffen en de vestiging van jonge zelfstandigen wordt aangemoedigd in de vorm van rentetoelagen of kapitaalpremies.

2. Fiscale maatregelen ter bevordering van de bedrijfsinvesteringen nemen een ruime plaats in.

3. Bijkomende maatregelen worden getroffen om de bedrieglijke praktijken van de koppelbazen meer doeltreffend te bestrijden. Zij bestrijken het gebied van de fiscale wetgeving, de sociale wetgeving, de wetgeving op de overheidsopdrachten, op het handelsregister, op de handelsvennootschappen en de arbeidsreglementering.

4. Structuurhervormingen worden doorgevoerd in de a) economische en financiële en b) in de energetische sector.

a) — De Nationale Investeringsmaatschappij (NIM) wordt grondig hervormd.

— De regionalisering van het economisch overheidsinitiatief wordt beoogd door de effectieve oprichting van de Gewestelijke investeringsmaatschappijen (G.I.M.).

— Het statuut van de Bankrevisoren wordt grondig hervormd.

b) De vereiste schikkingen worden getroffen om openbare elektriciteitsbedrijven ruimere ontplooiingsmogelijkheden te geven.

5. Diverse economische maatregelen werden uitgevaardigd in het domein van de staalsector, de economische expansie en de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen (G.O.M.).

6. De anti-crisiswet bevat talrijke sociale bepalingen.

a) De hervorming van de sociale zekerheid zal gebeuren op basis van koninklijke besluiten, die bij wet moeten worden bekrachtigd. Maatregelen werden getroffen om de lasten van het RIZIV te verminderen.

b) de wet bevat de basisprincipes van de minder-validenzorg.

c) Een aantal verbeteringen worden aangebracht in de bestaande stelsels: zo wordt o.m. een gewaarborgd inkomen voor bejaarden

toegekend aan de sinds meer dan 10 jaar feitelijk gescheiden echtgenoot.

7. Onder de in de sector van de tewerkstelling en arbeid uitgevaardigde bepalingen vindt men enkele belangrijke regels.

a) De verjaringstermijn van de publieke vordering inzake de inbreuken op de sociale wetgeving wordt van een jaar op drie jaar gebracht.

b) Zeer belangrijk is de inschrijving in ons recht van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces, de promotiekansen of tot een zelfstandig beroep. Voortaan is in dit domein het sexismes strafbaar gesteld. Hiermede is uitvoering gegeven van de richtlijn van de Raad van de E.E.G. van 9 februari 1976. In de publiciteitswereld wordt gevraagd dat een vademecum wordt uitgewerkt in dit verband.

8. De heroriëntering van de openbare financiën leidt tot maatregelen in diverse sectoren.

a) Drastische besparingen worden doorgevoerd in de onderwijssector:

— de inschrijvingsrechten, behalve voor beursstudenten worden verhoogd in de instellingen voor hoger onderwijs;

— de groei van de werkingstoelagen en kredieten voor de onderscheiden onderwijsvormen en -niveaus wordt beperkt;

— het groeiritme van de financiering van de universiteiten wordt gematigd;

— de wekelijkse lestijden in het secundair onderwijs en in het hoger onderwijs van het korte type worden geleidelijk verminderd.

b) Enkele fundamentele wijzigingen inzake rust- en overlevingspensioenen hebben heel wat stof doen opwaaien. In verband met de beperkingen inzake pensioenen, zouden door de Regering vóór het einde van 1978 de bijzondere toepassingsmodaliteiten gepreciseerd worden voor de magistraten van de rechterlijke orde.

c) Diverse bepalingen strekken ertoe de onderscheiden besturen van het Ministerie van Financiën en andere openbare diensten beter in te lichten en de fiscale fraude te bestrijden.

9. Hier en daar vindt men in de anti-crisiswet bepalingen die betrekking hebben op de procedure voor de hoven en rechtbanken (zie bv. de artt. 96-97 W. 4 augustus 1978), artikelen van het Gerichte Snelrecht Wetboek wijzigen of aanvullen, o.m. de artt. 580, 1°, 578, 8°, 581, 3°, 81, 5e lid, en 104.

10. De wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen is een volmachtenwet die aan de Koning heel wat bevoegdheden geeft die hij mag uitoefenen deels tot 31 december 1978, deels tot 31 maart 1979.

11. De data van de inwerkingtreding van de bepalingen van beide wetten variëren hetzij omdat de wetgever die heeft vastgelegd, hetzij omdat aan de Koning wordt overgelaten deze data te kiezen.

W.L.

Bevoegdheid

De wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering (*Staatsblad*, 17 augustus 1978) heeft enkele belangrijke wijzigingen aangebracht inzake de materiële bevoegdheid van de *arbeidsrechtbank*. Art. 578 Ger. W. wordt aangevuld met een 8°, luidende: «8° de geschillen die hun oorzaak vinden in titel V (betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden en de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de toegang tot een zelfstandig beroep) van de wet tot economische heroriëntering en in haar uitvoeringsbesluit, met uitzondering van die bedoeld in art. 581, 3°, en van die welke betrekking hebben op de toegang tot het onderwijs in de beroepsopleiding verstrekt door het openbaar of privaats onderwijs» (art. 149). Art. 581 Ger. W. wordt aangevuld met een 3°, luidende: «3° de geschillen die hun oorzaak vinden in de titel V (betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden en de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de toegang tot een zelfstandig beroep) van de wet tot economische

heroriëntering en in haar uitvoeringsbesluit die op de zelfstandige beroepen betrekking hebben» (art. 150).

In art. 580, 1°, Ger. W. worden de woorden «de werkgeversverplichtingen» vervangen door de woorden «de verplichtingen van de werkgevers en van de personen die met hen hoofdelijk aansprakelijk zijn gesteld voor de betaling van de bijdragen» (art. 70).

De gepaste wijzigingen werden tevens aangebracht in de samenstelling van de arbeidsrechtbank (art. 81, 5° lid, Ger. W.) en van het arbeidshof (art. 104 Ger. W.) (art. 151 en art. 152).

Art. 87 van voormelde wet tot economische heroriëntering heeft eveneens een nieuwe bevoegdheid toegekend aan de *rechtbank van koophandel*. Onverminderd de bepalingen waarbij aan een niet in eer herstelde gefailleerde het verbod wordt opgelegd bepaalde beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, kan de rechtbank van koophandel die het faillissement heeft uitgesproken, of de rechtbank van koophandel te Brussel, wanneer het in het buitenland is uitgesproken, indien blijkt dat een kennelijk grove fout van de gefailleerde heeft bijgedragen tot het faillissement, aan deze bij een met redenen omkleed vonnis het verbod opleggen om persoonlijk of door een tussenpersoon enig koopmansbedrijf uit te oefenen (art. 3bis van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934). Daarenboven kan de rechtbank van koophandel, indien blijkt dat een kennelijk grove fout van de beheerders of zaakvoerders van de in staat van faillissement verklaarde handelsvennootschap wier ontslag niet één jaar voor de faillietverklaring in de bijlage van het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, alsmede enig ander persoon die zonder beheerder of zaakvoerder te zijn, werkelijk de bevoegdheid zal hebben gehad de in staat van faillissement verklaarde vennootschap te beheren, heeft bijgedragen tot het faillissement, aan deze persoon bij een met redenen omkleed vonnis het verbod opleggen om persoonlijk of door een tussenpersoon, enige taak van beheerder, zaakvoerder of commissaris uit te oefenen in een handelsvennootschap of een vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennootschap heeft aangenomen, om enige taak uit te oefenen die de bevoegdheid inhoudt zodanige vennootschap rechtsgeldig te verbinden en om het beheer van een Belgisch filiaal waar te nemen (art. 3bis, § 3, van voormeld K.B.). Een bijzondere rechtspleging werd trouwens ingesteld (art. 3bis, § 5 tot en met § 9).

Voormelde wet tot economische heroriëntering heeft tevens wijzigingen aangebracht inzake de bevoegdheid van de *voorzitter van de rechtbank van koophandel* rechtdoende als in kort geding inzake de vordering tot staking. Een aantal praktijken strijdig met de eerlijke handelsgebruiken worden opgesomd in een nieuw art. 54bis (art. 95). De voorzitter van de rechtbank van koophandel stelt het bestaan vast van één of meer tekortkomingen zoals bedoeld in art. 54bis. Hij kan aan de overtreders een termijn gunnen om aan de vastgestelde tekortkomingen een einde te maken of de staking van de werkzaamheid bevelen. Hij kan de opheffing van de staking toestaan zodra bewezen is dat de tekortkomingen verholpen zijn (art. 55bis van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken; art. 96). Een vordering op grond van art. 55bis kan enkel vervolgd worden op verzoek gedaan door een van de Ministers die de Middenstand, Economische Zaken, Tewerkstelling en Arbeid en Sociale Voorzorg onder zijn bevoegdheid heeft (art. 57bis). De rechtspleging van art. 59 werd aangepast.

Ook de wet tot wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelasting met betrekking tot de waarborgen die sommige belastingschuldigen moeten stellen en tot de rechten van de schatkist in geval van faillissement van de belastingschuldige (*Staatsblad*, 26 augustus 1978) bevat een bevoegdheidsaanwijzing. Het nieuw art. 310, § 2, bepaalt namelijk dat de belastingschuldige een beroep kan inleiden voor de *beslagrechter* van de plaats waar hij hoofdzakelijk de activiteit die aanleiding geeft tot de inkomsten, uitoefent of voornemens is uit te oefenen of voor de beslagrechter van de plaats waar het kantoor is gevestigd die de voorheffing moet innen, wanneer de waarborg slechts wordt geëist wegens het verschuldigd zijn van bedrijfsvoorheffing of roerende voorheffing. De rechtspleging geschiedt zoals in kort geding. Hoewel het niet gaat om een middel van tenuitvoerlegging, meende de Regering (*Parl. Besch. Kamer*, 1977-78, nr. 325/1, memorie van toelichting) dat het beter met de geest van het Gerechtelijk Wetboek zou overeenstemmen aan de

beslagrechter, veeleer dan aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bevoegdheid te geven uitspraak te doen over eventuele beroepen. Een gelijkaardige bevoegdheid werd reeds in art. 304 W.I.B. toegekend aan de beslagrechter van de plaats van het kantoor waar de belasting moet worden geïnd. Op te merken valt dat de wetgever het advies van de Raad van State inzake de territoriale bevoegdheid van de beslagrechter niet gevolgd heeft. De Raad van State opteerde voor de beslagrechter van het gebied waartoe de gemeente van aanslag behoort, of wanneer het een niet-verblijfhoudersonder vasten inrichting in België betreft, de beslagrechter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

J.L.

Vakbondsstatuut van militair personeel en rijkswacht

Door twee wetten van 11 juli 1978 (*Staatsblad*, 18 augustus 1978) werden de regelen vastgelegd die de betrekkingen zullen beheersen tussen de overheid en de vakbonden van het militair personeel enerzijds en van het rijkswachtpersoneel anderzijds.

Deze wetten sluiten, wat hun beginselen betreft, nauw aan bij de wet van 19 december 1974 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het overheidspersoneel. Zij steunen op dezelfde basisbegrippen met name: de onderhandeling betreffende de arbeidsduur, de bezoldigings- en pensioenregeling, het overleg over de huisvesting, de veiligheid, de gezondheid en de verfraaiing van de werkplaatsen, de representativiteit en de erkenning.

De onderlinge verschillen tussen de twee wetten van 11 juli 1978 liggen in de erkenning en de representativiteit. Door art. 16 van de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht wordt aan de militairen het recht verleend om zich te verenigen met het oog op de verdediging van hun beroepsbelangen, terwijl het personeel van de rijkswacht, rekening houdend met zijn specifieke opdrachten, slechts mag aansluiten bij vakbondsorganisaties van het professionele type.

Heel wat artikelen van deze wetten vergen koninklijke uitvoeringsbesluiten. Als die uitvoeringsbesluiten even lang op zich laten wachten als die van de wet van 19 december 1974, die nog steeds niet operationeel is, dan zullen beide wetten lang dode letter blijven.

W.L.

De nieuwe wet op de arbeidsovereenkomsten

In het *Staatsblad* van 22 augustus 1978 werd zopas de nieuwe wet op de arbeidsovereenkomsten (wet van 3 juli 1978) gepubliceerd. Deze wet beoogt in hoofdzaak een coördinatie van de vroegere wetten, nl. de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomsten, de wet van 7 augustus 1922 op de bediendencontracten, de wet van 30 juli 1963 tot instelling van het statuut van de handelsvertegenwoordigers, de wet van 24 april 1970 op de arbeidsovereenkomst voor dienstboden en de wet van 9 juni 1970 betreffende de tewerkstelling van studenten.

De gemeenschappelijke bepalingen van al deze wetten werden samengebracht. Verder werden de bijzondere categorieën werknemers onderscheiden: werklieden, bedienden, handelsvertegenwoordigers, dienstboden en studenten, waarbij o.a. de bepalingen over de verplichtingen van de partijen, de schorsing en het einde van de overeenkomst werden opgenomen.

De nieuwe wet heeft dus vooral een *ordenend* karakter. De grote meerderheid van teksten (en de daaraan verbonden interpretaties, rechtspraak en rechtsleer) blijven derhalve ongewijzigd.

Toch heeft men van de gelegenheid gebruik gemaakt om ingrijpende wijzigingen door te voeren. Zo worden bv. de bepalingen gewijzigd i.v.m.:

- de opeenvolgende overeenkomsten van beperkte duur;
- de beperking van de aansprakelijkheid van de werknemer;
- het verbod tot eenzijdig wijzigen van de arbeidsvoorwaarden;
- het principe van loonwaarborg van de begonnen dag;

- de uitbreiding van de schorsing van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ;
 - een strakkere bepaling voor de rechtvaardiging van arbeidsongeschiktheid ;
 - het concurrentiebeding ;
 - het willekeurig ontslag bij werklieden ;
 - de mogelijkheid tot een vervangingscontract voor bedienden.
- De nieuwe wet treedt in werking op 1 september 1978.

J.V.S.

Verkeersreglement

Het K.B. van 23 juni 1978 (*Staatsblad*, 28 juni 1978) bevat enkele wijzigingen aan het verkeersreglement van 1 december 1975.

1. De voornaamste wijziging betreft de verwezenlijking van de «woonerven», term die een nieuw begrip dekt inzake wegverkeer. Het woonerf (zone résidentielle) is een bewoond gebied dat een of meer straten omvat waar het verkeer toegelaten is, doch met strenge beperkingen omdat de snelheid er maximaal 20 km/u mag bedragen en de voetgangers en de spelende kinderen die straten kunnen aanwenden over de hele breedte en er een werkelijke voorrang hebben. Het woonerf verschilt van de wandelstraat waar alle verkeer verboden is, sommige ogenblikken voor leveringen uitgezonderd. Het wordt aangeduid met een bijzonder verkeersteken.

Het ministerieel rondschrĳven van 23 juni 1978 (eveneens *Staatsblad*, 28 juni 1978) geeft richtlijnen over de elementen die de aanleg van een woonerf rechtvaardigen en vestigt de aandacht van de gemeentebesturen op de noodzaak van de instemming van de bewoners.

2. Parkeerplaatsen worden voorbehouden voor minder-validen, houder van een bijzondere legitimatie ; zulks wordt aangeduid met een daarvoor bestemd verkeersbord.

3. Men verlieze niet uit het oog dat het gelijktijdig gebruik van al de richtingaanwijzers beperkt wordt tot de gevallen omschreven in artikel 51, met name bij defect van een voertuig of wanneer een lading geheel of gedeeltelijk op het wegdek terecht is gekomen.

W.L.

Rechtsplegingsvergoeding

Het K.B. van 30 november 1970 tot vaststelling van het tarief van de invorderbare kosten bedoeld in art. 1022 Ger. W. kende slechts inzake *pacht* een aanvullende vaste rechtsplegingsvergoeding toe in geval van verschijning bij een door de wet opgelegde poging tot minnelijke schikking. Het K.B. van 22 juni 1978 (*Staatsblad*, 14 juli 1978) heeft art. 4, 5°, van voormeld K.B. vervangen. Thans kan een aanvullende vaste rechtsplegingsvergoeding worden toegekend in geval van verschijning bij een door de wet opgelegde poging tot minnelijke schikking die voorafgaat aan de instelling van de vordering. Ter zake werd het advies van de algemene raad van de Nationale Orde van Advocaten ingewonnen.

J.L.

Gerechtelijke stage

Bij ministerieel besluit van 20 juni 1978 (*Staatsblad*, 1 juli 1978) ter uitvoering van de wet van 8 april 1971 tot organisatie van een gerechtelijke stage werd voor de periode van 1 augustus 1978 tot 31 juli 1979 het aantal stagiairs bedoeld in art. 1 van de voormelde wet tot organisatie van een gerechtelijke stage, vastgesteld op veertig.

Honoraria van notarissen

Bij K.B. van 8 augustus 1978 (*Staatsblad*, 19 augustus 1978) werd het tarief van de honoraria der notarissen aangepast. De aan de

notarissen verschuldigde honoraria voortkomende uit de toepassing van het tarief van de honoraria der notarissen werden verhoogd met 20 %.

J.L.

BOEKEN

K. KOESLIN en K.D. SIEVERS, *Das Recht der kleinen Leute. Beiträge zur rechtlichen Volkskunde. Festschrift für Karl Sigismund Kramer*. Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1976.

De rechtelijke volkskunde, het specifiek werkerterrein van hoogleraar Karl Sigismund Kramer, van de Universiteit Kiel, heeft nooit de rang van een universiteitsdiscipline kunnen bereiken, hoewel belangrijke rechtshistorici zich actief ermee hebben bezighouden.

In de rechtelijke volkskunde komen aspecten voor, die juristen, filologen en historici bij elkaar brengen. In dit aan Kramer aangeboden feestbundel hebben 17 auteurs zich over het probleem van de cultuur der kleine lieden gebogen.

Professor K.S. Bader, uit Zürich, behandelt het belangwekkend theoretisch probleem van de «Rechtliche Volkskunde in der Sicht des Juristen und Rechtshistorikers» (p. 1-27). Onder de andere artikelen vermelden we : A. Erler, «Das Recht der verstoszenen Tochter auf Aussteuer nach einem Urteil vom Jahre 1473» (p. 28-34) ; H. Gerndt, «Vorüberlegungen zur Funktion des Rechts» (p. 34-49) ; A. Höck, «Recht auch für Zigeuner ? Ein Kapitel Minderheitenforschung nach hessischen Archivalien» (p. 77-88) ; A. Ilien en U. Jeggle, «Zum Recht der kleinen Leute auf wissenschaftliches Verstandenwerden, am Beispiel Hausens, einer Gemeinde im Urbanisierungsprozess» (p. 89-97) ; W. Prange, «Flucht aus der Leibeigenschaft» (p. 166-178) en K.D. Sievers, «Prügelstrafe als Zeichen ständischer Ungleichheit» (p. 195-206).

Dit aan Kramer gewijd «Liber Amicorum» bevat juridische, historische, volkskundige, wijsgerige, economische en sociale aspecten, die problemen benaderen, die voor de huidige juristen inspirerend kunnen werken.

+ L. Th. Maes

De verkoopconcessieovereenkomsten, Uitgaven van het Verbond van Belgische Ondernemingen, 1978, 125 bladzijden, 275 fr.

Talrijk zijn de ondernemingen die een beroep doen op de techniek van de verkoopconcessie bij het veroveren van nieuwe afzetgebieden.

Het juridisch statuut van de concessiehouder is bijzonder ingewikkeld daar het een trefpunt uitmaakt tussen nationale en communautaire reglementeringen.

Het eerste deel van deze studie schetst een overzicht van de wetgeving die toepasselijk is op de verkoopconcessieovereenkomsten en dit aan de hand van de meest recente rechtspraak ter zake.

In het tweede deel wordt een modelcontract van concessie van alleenverkoop voorgesteld ; gezegd contract is voorzien van een reeks variantes die het de partijen mogelijk maken het contract aan te passen volgens het voorkomend geval.

Het derde deel bevat de voornaamste wetteksten — zowel nationale als communautaire — die inzake verkoopconcessie van toepassing zijn.

De in rubriek vermelde studie bedoelt een waardevol werkinstrument te zijn voor al diegenen die via een verkoopconcessieovereenkomst een produkt op de Belgische markt willen verhandelen.

Dit werk zal de taak van de bedrijfsjurist en van de advocaat ongetwijfeld vergemakkelijken bij het oplossen van de problemen die zich kunnen voordoen ter gelegenheid van het opstellen of het toepassen van een concessiecontract.

Diane Struyven

ROOD, M.G., *Naar een stakingswet?*

Sociaal- en arbeidsrechtelijke reeks, nr. 7, Kluwer, Deventer, 1978, 202 blz.

«Naar een stakingswet?» is een voortreffelijk gedocumenteerd en gestructureerd werk met een logische en systematische opbouw. De spil van de verhandeling wordt gevormd door de dubbele vraag naar de wenselijkheid van reglementering (regulering) van het stakingsfenomeen en naar de vorm waarin deze «regulering» eventueel dient te gebeuren.

Na een rechtsvergelijkend onderzoek en na evaluatie van de verschillende mogelijke vormen van reglementering, spreekt de auteur zich uit voor de inschrijving van de mogelijkheid tot staken als recht in de grondwet en voor een wettelijke regeling, die niet zozeer gericht is op het maken van een onderscheid tussen geoorloofde en ongeoorloofde staking, dan wel op het uitwerken van een procedure van geschillenregeling.

Benevens het feit dat we de door de auteur voorgestelde oplossing (dit is in laatste instantie een politieke optie) niet kunnen bijvallen, menen we echter een aantal punten van kritiek naar voor te moeten brengen i.v.m. de benaderingswijze en uitwerking van het onderwerp.

Onderliggend aan de opbouw en de uitwerking van de verhandeling, is de in hoofdzaak negatieve ervaring van het stakingsfenomeen. De auteur ziet de staking in essentie als een euvel dat ten allen prijze moet worden bestreden; hij evalueert het belang van de werkstaking in verloren arbeidsdagen. Zodoende negeert hij niet enkel de positieve rol die de kollektieve aktie speelt ten overstaan van de werknemersgemeenschap, maar stelt hij zich bovendien op een verouderd standpunt. Inderdaad zelfs in ondernemerskringen wordt de staking niet louter als een economisch negatief feit ervaren. Sociologisch en bedrijfspsychologisch onderzoek wees uit dat de werkstaking binnen de onderneming en binnen het economisch bestel een positieve functie vervullen kan. (Staking is een spanning eliminerend element en draagt bij tot de vlotte werking van het systeem van collective bargaining — zie KELLY, J., *Make conflict work for you*, *Harvard Business Review*, July-August 1970, p. 103 e.v.; en zie KENNEDY, Th., *Freedom to strike in the public interest*, *Harvard Business Review*, July-August 1970, p. 45 e.v.).

Zo zijn we aan een tweede punt van kritiek toe: de auteur, en daarmee blijft hij trouw aan de traditie van de Nederlandse stakingsdoctrine, doet o.i. te weinig een beroep op sociologisch materiaal of hij gebruikt te weinig de sociologische waarnemingen als hulpmiddelen bij het uitwerken van een juridische oplossing voor de door hem aangesneden problematiek. Gelet op de aard van het bestudeerde fenomeen, is de verhandeling o.i. te eng juridisch opgevat. Hij beschouwt de staking te zeer als een geïsoleerd verschijnsel, dat los staat van de kollektieve arbeidsverhoudingen waarvan het nochtans een onderdeel is. Dit verklaart wellicht ook waarom de auteur zo weinig vertrouwen schenkt aan, en interesse heeft voor de conventionele reglementering van de werkstaking (d.i. de door de sociale partners bij K.A.O. uitgewerkte regeling van de werkstaking). In dit licht moet ook de stelling worden gezien volgens dewelke in het Belgisch stelsel van kollektieve arbeidsverhoudingen er geen reglementering zou bestaan.

Voorts werkt o.i. de auteur teveel met verouderde juridische denkbeelden die een nieuwe benadering van de stakingsproblematiek in de weg staan. Als voorbeeld citeren we het onderscheid tussen recht op staken en vrijheid van staken en het criterium dat aangewend wordt om het onderscheid te maken. De auteur aanvaardt de stelling als zou het onderscheid tussen de rechtsstelsels van het recht op staken en de vrijheid van staken berusten op het al dan niet voorhanden zijn van een expliciete wettelijke bepaling. Daardoor ankert ROOD zich vast aan een formeel en oppervlakkig beoordelingselement; daar waar naar ons gevoelen de vaststelling of de staking een recht dan wel een vrijheid is enkel kan volgen uit een inhoudelijke analyse van het bestudeerde stakingsrecht (d.i. het geheel van rechtsregels i.v.m. de staking).

Tenslotte menen we dat de auteur het begrip staking te eng ziet wanneer hij het als volgt definieert: «Het gemeenschappelijk neerleggen van het werk door werknemers als pressiemiddel, met de

bedoeling het werk te hervatten zodra het beoogde doel is bereikt.» Dit is op zichzelf geen groot bezwaar, alleen menen we dat de auteur de staking en de kollektieve aktie te zeer ziet als een statisch fenomeen, daar waar het dynamische karakter essentieel is voor de kollektieve aktie. Staking en kollektieve aktie zijn in voortdurende evolutie, doordat ze genoodzaakt zijn zich aan te passen aan de zich wijzigende sociale en economische kontekst.

Deze kritiek doet echter niets af aan de verdiensten en de positieve kanten van het werk. Immers de stakingsproblematiek is zo controversieel en veelzijdig, dat ze niet alleen op zeer gevarieerde wijzen kan worden benaderd, maar dat er tevens enige durf vereist is om het onderwerp aan te snijden. Omwille van de zeer persoonlijke aanpak waarvan het getuigt, twijfelen we er niet aan dat het boek van mr. ROOD in de Nederlandse doctrine een verdiende plaats zal innemen.

M. Rigaux

MEDEDELINGEN

Huisvrouw een beroep

De minister van Binnenlandse Zaken heeft in een rondschriven van 13 juni 1978 aan de provinciegouverneurs medegedeeld dat voortaan «de vrouw die, zonder enig beroep of ambacht uit te oefenen, er zich toe beperkt haar eigen huishouding te verzorgen of te besturen, op haar verzoek, als «huisvrouw» mag worden aangegeven» in de bevolkingsregisters en in de identiteitskaarten.

Voor de benaming «huishoudster» komt alleen in aanmerking de persoon die een andermans huishouding verzorgt of bestuurt.

Wielervedstrijden voor kinderen

Naar aanleiding van een parlementaire vraag van senator Persyn, heeft de minister van Volksgezondheid en Leefmilieu medegedeeld dat de deelneming van kinderen beneden 15 jaar aan wielervedstrijden die geheel of gedeeltelijk op de openbare weg worden gehouden, verboden is op grond van artikel 10 van het koninklijk besluit van 21 augustus 1967 tot reglementering van wielervedstrijden en tot wijziging van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer (B.S., 3 oktober 1967).

De deelneming van kinderen beneden 15 jaar aan wielervedstrijden die op een niet-openbaar terrein worden georganiseerd, valt eventueel onder artikel 6 van de arbeidswet van 16 maart 1971, dat als volgt luidt: «Het is verboden kinderen beneden 14 jaar of die nog schoolplichtig zijn, arbeid te doen verrichten of enige werkzaamheid buiten het kader van hun opvoeding en vorming te doen uitvoeren».

De arbeidsrechtbank te Tongeren heeft in een vonnis van 20 maart 1975 toepassing gemaakt van de arbeidswet bij deelneming van kinderen aan een wielervedstrijd ingericht op een privaat terrein (*Vragen en antwoorden*, Senaat, 1977-78, p. 1453).

Handelsregister en Huwelijkscontracten

De notaris, voor wie het huwelijkscontract of de akten houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel zijn verleden, of de echtgenoot gehuwd onder een ander stelsel dan het wettelijke, zijn op grond van de artikelen 12, 13 en 14 van boek I, titel II van het Wetboek van Koophandel verplicht een uittreksel van het huwelijkscontract ter griffie van de rechtbank van koophandel neer te leggen.

Senator R. Nauwelaerts heeft aan de minister van Justitie gevraagd of de diensten van het handelsregister redelijkerwijze kunnen eisen dat deze afschriften of uittreksels eensluidend zouden verklaard worden door de burgemeester (*Vragen en antwoorden*, Senaat, 1977-78, p. 1447).

De minister van Justitie heeft medegedeeld dat geen enkele wettelijke bepaling de neerlegging voorschrijft van een eensluitend verklaard afschrift van deze authentieke akten.

De uittreksels worden steeds en uitsluitend afgeleverd door de notaris die er op grond van artikel 1395, § 3, van het Burgerlijk Wetboek de eventuele wijzigingen van het huwelijksstelsel van de belanghebbende zal moeten op vermelden. Het is evident dat de burgemeester, onwetend over eventuele wijzigingen van het huwelijkscontract, niet kan borg staan voor de juistheid van de vermelde gegevens. De diensten van het handelsregister kunnen dan ook niet vragen dat de door de wet vereiste afschriften of uittreksels eensluitend zouden verklaard worden.

Alarmlichten

Volksvertegenwoordiger R. Peeters heeft aan de minister van Verkeerswezen gevraagd in welke omstandigheden het gebruik van samenbrandende richtingsaanwijzers toegelaten is. In artikel 51 van het Wegverkeersreglement wordt bij wijze van voorbeeld gewag gemaakt van het gebruik van signalisatiemiddelen bij defect op de openbare weg en o.m. ook van het gelijktijdig doen functioneren van alle richtingsaanwijzers. Automobilisten die op verboden plaatsen hun voertuig parkeren, vervoerders die goederen lossen, bestuurders van voertuigen die de aandacht van de andere weggebruikers op een bepaald voorval willen vestigen, maken soms te pas en te onpas gebruik van deze alarmlichten die bestaan uit het gelijktijdig doen werken van beide knipperlichten.

De minister van Verkeerswezen heeft toegegeven dat het gebruik van deze alarmlichten niet uitdrukkelijk geregeld is in het Verkeersreglement. Hij heeft echter de bedoeling deze alarmsignalisatie te beperken tot de gevallen bepaald in art. 51 van het Verkeersreglement en tot de noodsituaties. Een aanpassing van het Verkeersreglement in die zin mag eerstdaags worden verwacht (*Vragen en antwoorden*, Kamer, Zitting 1977-78, 2633).

Werkhervatting en zondagsrust

Volksvertegenwoordiger Lenssens heeft aan de minister van Werkstelling en Arbeid een netelig probleem voorgelegd. Een werknemer beëindigt de veertien weken bevallingsrust de dag vóór een wettelijk feestdag die op een werkdag valt. Zij hervat het werk de dag volgend op de feestdag. Is de werkgever betaalplichtig voor deze feestdag of valt de betaling ten laste van de ziekteverzekering?

De minister deelde hem mee dat de wet van 4 januari 1974 betreffende de feestdagen tot doel heeft aan de werknemer een rustdag met behoud van loon toe te kennen voor elke feestdag tijdens welke hij niet werd tewerkgesteld en waarop hij normaal had moeten werken indien die dag geen feestdag zou geweest zijn (art. 14).

In het aangehaalde geval heeft de werknemer het werk slechts hernomen de dag volgend op de feestdag, wegens het verbod in hoofde van de werkgever, de werknemers de dag voordien, zijnde een feestdag, tewerk te stellen. Hieruit volgt dat de betrokken werknemer recht heeft op het loon voor die feestdag ten laste van haar werkgever (*Vragen en antwoorden*, Kamer, 1977-78, p. 2665).

TIJDSCHRIFTEN

Northwestern University law review :

Volume 72. July-August 1977. N° 3.

Raoul Berger, War, Foreign Affairs, and Executive Secrecy—Elizabeth W. Rhodes, Real Estate, Limited Partnerships : Selected Tax Considerations—Stephen Barrett Kanner, From Denver to Dayton : The Development of a Theory of Equal Protection Remedies.

Tijdschrift voor Privaatrecht

Jg. 15. 1978. Nr. 1.

P. Senaevé, Onderhoudsplicht en recht op een bestaansminimum—M. Puelinckx-Coene en S. Perrick, De Benelux-overeenkomst van 29 december 1972, of de nieuwe commoriëntenregel—Overzicht van rechtspraak.

Tijdschrift voor Notarissen :

Jg. 42. Juni 1978. Nr. 6.

W. Delva, Doelgerichte vermogens : de gezinswoning en het gezinshuisraad door de wet beschermd—R. Dillemans, De Vlaamse jurist kan zich verbeteren—Rechtspraak—Wetgeving.

Verzameling der arresten van de Raad van State

Juni-sept. 1977.

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht

Jg. 33. Mei-juni 1978. Nr. 3.

A.M. Donner, Het Hof van Justitie : Bevoegdheid, organisatie en procesvoering—H. Van Impe, De Belgische Regering als parlementaire vergadering—D. Verbiest, De Orde der Geneesheren—Diagnose van een publiekrechtelijke beroepsorganisatie—Kronieken—Rechtspraak.

Politiek Jaarboek

Bundel XX. 1978. Nr. 2.

Koppen uit het politieke nieuws in 1977—V. Van Rompuy, De budgettaire, financiële en monetaire politiek van België in 1977—M.L. Opdenberg, La politique de l'emploi dans une période de chômage et d'inquiétude sociale—J. Ceuleers, Dagboek van een kabinetsformatie—X. Mabilie, L'évolution des partis politiques en 1977—S. Lauwersen, Het beleid van de provincies—J. Van der Perre, Evolutie van de wetenschapspolitieke problematiek in België gedurende het voorbije decennium (1968-1977)—M. Taverne en A. Martens, L'année 1977 pour les immigrants—J. Maton, De crisis in de staalnijverheid, pogingen tot opvijzelen en beleidskeuzen—C. Franck, La politique extérieure de la Belgique en 1977—M. Deweerdt, De politieke opiniepeilingen in België in 1977—W.S. Plavsic, Bibliographie de l'année politique 1977.

Tijdschrift voor Gemeenterecht

Jg. 30. Juni 1978.

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Sociaal Recht

1978. Nr. 4.

G. De Broeck, La législation sociale en 1977—G. De Broeck, De sociale wetgeving in 1977—G. Archambeau, Sécurité sociale des travailleurs migrants—G. Vandenberghe, Evaluatie van formules ter berekening van opzeggingstermijnen voor bedienden—Rechtspraak.

De Gemeente

Jg. 53. mei 1978. Nr. 5.

K. Dieltjens, De gemeentelijke opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten—G. Latour, Geschiedkundig overzicht van de ontwikkeling van het gemeentefonds sinds 1945—G. Blanquart, Ruimtelijke ordening, stadsherstel en zorg voor het bouwkundig erfgoed—Rechtspraak — Wetgeving.

Jg. 53. juni-juli 1978. Nr. 6-7.

G. Latour, Financiën en fiscaliteit—J. Toint, Naar een nieuw gemeentelijk ruimtelijk beleid?—G. Latour, Kroniek «Fusies van gemeenten»—Wetgeving—Rechtspraak.

Tijdschrift van de Vrederechters

Jg. 87. mei 1978. Nr. 5.

Rechtspraak.

Case summary

15 juni 1978.

Rechtspraak.

Belgische rechtspraak in handelszaken

Jg. 10. Nov.-dec. 1977. Nr. 11-12.

Rechtspraak.